פרקי אליהו בכללים

קצרים באותיות ובנקודות ובשאר דברים

CAPITVLA CANTICI, SPECIErum, proprietatum, & officiorum, in quibus ſcilicet agitur de literis, punctis, & quibuſdam accentibus Hebraicis.

Opus eſt incomparabile, & ſine quo feliciter Hebraicari nõ poſſis: autore ELIA LEVITA æditum, & per SEBASTIANVM MVNSTERVM iam pridem Latine iuxta Hebraiſmum uerſum.

BASILEAE ANNO M. D. XXVII.

60

SEBASTIANVS MVNSTERVS
Ioanni Eraſmio Frobenio S. D.

NEſcio mi Eraſmi, an quid hodie
in Hebraiſmo habeam⁹, quod
poſt illam דקדוקי לוח quā ſu/
periori anno parenti tuo euul/
gandam paraui, tibiq́ & oīibus Hebrææ
linguæ operam nauare cupientibus, edi/
ſcendam cōmendaui, magis ætati tuæ con
ueniat, quodq́ plus frugis tibi afferre poſ/
ſit, atq́ hic libellus, nunq́ ſatis laudatus, &
hactenus tantopere à me & aliĵs ſtudioſis
deſideratus, quem Elias Leuites ut artifi/
cioſiſſimum elementarium pro pu[illegible] in/
ſtituendis ſcripſit, atque שירים inſcripſit.
quippe in quo & metrice & proſaice litera
rum radicalium & ſeruilium, itemq́ pun/
ctorum tam uocaliū quàm accentualium
prolationes, lectiones, mutationes, lenita/
tes, grauitates, motiones, quietes, officia,
atq́ alia id genus diſcrimina, proprietates,
& uarietates, quibus eum inſtructum eſſe
oportet, q̄ feliciter Hebraicari cupit, adeò
dilucide tractat, ut nemo ea hactenus pro/
fundius attigerit, id quod & Iudæi noſtra/

 tes

tes, qui ipſius legerunt ſcripta, ingenue fa/
tentur. Adiecit & huic Cantico alia tria ca
pitula, nempe מינים in quo omnium no
minum uarietatẽ in tredecim digeſſit ſpe/
cies: תמורות in quo potiſſimũ recenſet no/
minũ differentias, quæ uel in genere, uel in
numero Heteroclita inueniunt: שמושים
in quo ſeruilium literarum officia examuſ/
ſim explicat, eadem ſcilicet luce hæc, qua
Cãticum ipſum abſoluens. Deſtinatus aũt
eſt liber iſte nuper ad me è Roma, procu/
rãtibus ſcilicet id literis meis, quas Baſileæ
ex officina parentis tui Eliæ Iudæo Romã
ſcripſi, caſtigatus autoris manu, ut puto, in
lo[illegible]endoſis. Miſit & Iohannes Eckius,
theologus, & ſacræ linguæ ſtudioſus cul/
tor, aliud exemplar, rogans ut opera mea
in Latinam uerterẽt linguam, quo uel He
braicari incipientibus etiam uſui eſſe poſ/
ſit. Ad quod promptum quidem me exhi/
bui, paruiducens etiam quorũdam ingra/
titudinem, qui cum nihil in publicum æ/
dant, glorioſum tamen ſibi ducunt, ſi alios
[illegible]terarum ſtudijs bene meritos, lacerent
& traducant: cuiuſmodi ego quendam no
ui, qui mauult Munſteri eſſe calumniator

q̃ pius

quàm pius interpres & candidus excusa/
tor, publicus conuiciator, q̃ secretus moni
tor, si quãdo lapsus est in Hebraismo, nem
pe lingua illa extranea, & quæ Latinis au/
ribus hactenus omnino incognita fuit, ut
nón mirum sit, si propagatores eius quan/
doq; hallucinari contingat, & à scopo ab/
errare, quousq; altiores inter Christianos
hæc ipsa lingua radices figat. Tu itaq; Era/
smi, qui hãc floridam tuam ætatem, quam
iam habes, ferè studio Latinæ Græcæq; lin
guarum superasti, adniti uelis, ut eandem
& Hebraismi peritia exornes illustrésque,
memor quàm difficile liceat & libeat ea in
prouectiori ætate cõparare, quæ in [illegible]/
tute quasi data opera neglexìmus: & rur/
sus quàm difficile eorũ obliuiscamur, quæ
in pueritia imbibimus. Vale. Heidel/
bergæ Mense Octobri. Anno salutis Mil/
lesimo, Quingentesimo, Vigesimo sexto.

PRAEFATIO SEBASTIANI Vuesteri in Canticum Eliæ.

QVanq̃ ex institutionibus Grammaticis, quas in Hebræam linguam ante triennium utcunque scripsi, disci possit ars uersificandi Hebræorum, qua nonnihil opus habemus in hoc השירים capitulo: tamen cum libellus ipse non omnibus fortasse in manus uenerit, aut etiam placuerit, quod ex Hebræorum המדקדקים penetralibus nõ usquequaq; prodierit, uisum fuit in rem lectoris esse, si in huius libelli uestibulo suc[illegible]m facerem de hac ipsa uersificandi arte mentionem. Alioquin quis suppeditabit simplici lectori, & in Hebraismo nondum exercitato, quorundam uocabulorũ intellectum, quibus in metris componendis Hebrei peculiariter abuti solent? Notandum igitur quod Hebræi in metris & rhythmis componendis, sex potissimum utuntur uocabulis, nempe his: תנועה יתד מורכבת דלת סגור בית, Primum, uidelicet תנועה significat motum seu syllabam, quæ constat ex litera uel literis & puncto uocali

uocali. Inter puncta autem uocalia, ſcheua non computatur, non obſtante quod aliquando ex ſe, uel cauſa metri, mobile fiat. Conſtituere tamen poteſt ſyllabam breuem, ſed quæ non pro תנועה reputatur. Secundum eſt יָתֵד quod conſtat ex ſcheua mobili & uno motu: ut לְךָ tibi, diſſyllabum, ſed prima breui. Tertium מוֹרְכָּבֶת compoſitum, quod ſcilicet conſtat ex יָתֵד & תְּנוּעָה ut eſt מְלָכִים reges. Vbi notandum quod Vau à capite ſeruiens, ferè ſemper facit Iathed ſeu Iambum cum ſequente ſyllaba, etiā ſi more ſuo ante בומת punctetur cum ſureck. Exempla plurima tibi ſuppeditabit hic Eliæ libellus. Quartum eſt דֶּלֶת Quo ſignificatur prima rhythmi pars, ſiue primum rhythmi metrum. Quintum סֶגוֹר Et eſt alia pars rhythmi, ſiue ſecundū metrum. Sextum בַּיִת Complectens ſcilicet utrunq; uerſum, tam דֶּלֶת quàm סֶגוֹר etiam ſi illa duo metra nō ſint iuxta rhythmum diſpoſita: ut in Cantico nono, quædam metra ſunt rhythmice ordinata, alia aūt non. Primum metrum definit in im tam in ſægor q̄ in daleth. Secundum uero & tertiū in ſægor tm̄ finit̄ in im.

GENERA CARMINVM.

Primum uocatur פָּסוּק & eſt carmen quod minus habet quàm decem בָּתִּים Secundum uocatur שִׁירָה quod ſcilicet habet decem בָּתִּים uel etiam plura.

Tertium שִׁיר פָּשׁוּט carmen ſimplex, qđ nullum habet ſcheua mobile, ſed omnes dictiones conſtant magnis ſyllabis.

Quartum שִׁיר מוּרְכָּב carmen compoſitum, in quo ſcilicet ſcheua mobile inuenitur Quintum שִׁיר קָשׁוּר carmen ligatum, in quo litera rhythmica non uenit, niſi in cuiuslibet בַּיִת fine. Sextum שִׁיר ה חֲרוּזִי carmen rhythmicum, in quo rhythmus ponitur in fine cuiuslibet דֶּלֶת ſiue metri. Septimum שִׁיר מִתְחַלֵּק carmen interciſum, quod multas ſcilicet habet pauſas, & in qualibet pauſa eſt rhythm9. Et nota quod rhythmi fiunt in fine aliquando ſimplici litera, quandoq; duplici, & aliquãdo triplici: & tunc carmina quoque alia & alia ſortiuntur nomina. Cæterum in cantico primo habes carmen ligatum, in quo ſcilicet quodlibet ſægor in aiim deſinit. In cantico ſecundo habes Schir hahæruzi, in quo tam daleth q̃ ſægor in oth finiũt; &c̃.

Genera

GENERA METRORVM.

Secũdum uariam lathed & ſyllabarum ordinationem, Hebræi alia & alia conſtituunt metrorum genera. Primum genus eſt ſimplex, in quo nullum ſcilicet ponitur ſcheua mobile. Secundum eſt compoſitum ex יתר & quatuor motibus ſeu ſyllabis. Tertium conſtat ex יתר & quatuor motibus, & ex יתר atq; duobus motibus. Quartum componitur ex יתר & duobus motibus, ex lathed & duobus motibus, & item ex lathed & una ſyllaba. &c̃. Ex his alia genera, quibus Elias utitur, facile dignoſces.

אמר אליהו בן אשר
הלוי האשכנזי

כבר ביארתי בספר הבחור עקרי דת ה
הפעלים והשמות השלמים ושאינם ש
שלמים ונקודתם וקריאתם והשתנותם
ולא נפל דבר מכל הדבר הטוב אשר י
יעדתי לדבר בם הכל בא ביד ה׳ הטובה
עלי : ובהיות כי בהרבה מ
מקומות מהספר ההוא קראתי בשם פ
פרק שירה ופרק המינים ופרק המדות
ופרק השמושים ויעדתי לבאר בהם ק
קצת הדברים הסתומים בספר ההוא כ
כי היה בדעתי לחבר ארבעה פרקים ה
הללו בסוף הספר ולא הספיק לי הזמן
להשלימם בעת ההיא : לכן באתי ע
עתה לחברם פה ולעשות מהם חבור ב
בפני עצמו מעט הכמות ורב האיכות :
ובאשר חלקתי ספר הבחור לארבעה מ
מאמרים

DICIT ELIAS FILIVS
Aser Leuites Germanus:
Iam declaraui in libro ele-
cto fundamenta legis uerbo
rum & nominu[m] tam perfe-
ctorum quàm imperfectorum, punctatio-
nemq; eorum & lectionē & uariationem:
nec cecidit uerbū ullum ab omni re bona,
de qua contestatus sum me locuturum in
eis. Omnia in effectum uenerūt adiuuan-
te me manu domini larga. Porrò quia in li
bro isto multas tractamus materias, idcir-
co appellaui eum titulo huiusmodi: Capi-
tulum Cantici, & Capitulum spe[illegible]um,
& capitulum proprietatum, et Capitulum
ministeriorum. Contestatus sum præterea
me explicaturum in eis res quasdam occul
tas, idq; in memorato libro: nam intentio
erat, hæc quatuor capitula subijcere calci
eius, sed destituit me tempus, ut non licue-
rit ea complere satis opportune. Venio igi
tur nunc ut ædam & faciam de eis lib[illegible]
proprium, & per se, paruum quidem mo-
le, sed magnum qualitate. Et quemadmo-
dum distinxi librum electum in quatuor
orationes

מאמרים ובכל מאמר ל״ג עקרים כן א
אחלק החבור הקטון הזה לארבעה פרקי
ובכל פרק ל״ג ענינים מתחלפים עד שי
שיעלת מספרם לחמשי׳ ושנים במספר
העקרים של ספר הבחור א״ר נתתי ס
סימנם אליהו ; והיה ענין פרק ש
שירה לבאר בו דיני האותיות והנקודות
כולם וקצת דיני הטעמים המפסיקים
ושאינם מפסיקים ; ואחלקהו ל״ג
שירים שקולים לסבה אשר תדע אחר
כך בהקדמתו ; וענין פרק המינים
לבאר בו במה הם מיני השמות הנ
הנמצאים בלשון הקודש ומצאתים י״ג
ואבאר כל מין ומין באר היטב ; וע
וענין פרק המדות לבאר בו במה מדות
יש בשמות כי יש מהם שיבואו לשון ז
זכר בלבד ויש בלשון נקבה לבד ויש ב
בלשון יחיד ויש בלשון רבים ויש ש
שיבואו ליחיד בלשון זכר ולרבים
בלשון נקבה ויש להפך ובאופן הזה מ
מצאתי בהן י״ג מדות ואבאר כל מדה ו
ומדה

orationes, & rursus quamlibet orationem in tredecim fundaměta: ita diuidam librũ istum paruum in quatuor cap. & unumquodq; cap. in tredecim diuersas materias, quousq; numerus eorum ascendat ad 52. iuxta numerũ fundaměntorum libri electi, quorum signũ posui Elijahu. Argumětum autem Capituli cantici est, quod in eo explicabuntur omniũ literarum iudicia atq; punctorum, sed & iudicia quædam accentuũ pausantiũ & nõ pausantiũ: diuidamq; ipsum in 13. ligata metra seu mensurata cantica, cuius rationě disces paulo post in sua præfatione. Argumentũ cap. specierum est, quod in eo explicabo numerũ sp[illegible]ũ nominum, quæ in lingua sacra dep[illegible]hědi possunt. Et ego quiděinueni 13. quæ sigillatim & bene declarabo. Argumentũ cap. proprietatũ est, quod in eo ostědam quot sint nominũ proprietates. Nam sunt quæ tantũ ueniũt in masc.gen. & rursus alia quæ tantũ in fœm. Item sunt quæ solum habent sing. numerũ, & alia quæ tantũ pluralem. Rursus quædam habent singularem m[illegible] & pluralem fœmin, & econtra: & hoc modo inueni 13. proprietates, quas sigillatim & clare

Elijahu in [nu]mero fa[...] 52.

[L]iber spe[cie]rum.

Libellus [pr]oprietatũ

ומורה באר היטב ;   וענין פרק הש
השמושים לבאר בו דיני שבע האותיו
המשמשות בראש השמות וסימנם מ
משה וכלב ומצאתי שמושם גם כן ב
ב״ג אופני השמוש ואבאר כל שמוש ג
ושמוש באר היטב ;

וּמֵהַשֵּׁם אֲשֶׁר לוֹ נִתְכְּנוּ עֲלִילוֹת
אֶשְׁאַל שֶׁיּוֹרֵנִי יוֹשֶׁר הַמְּסִילוֹת
וִיחַיֶּה עֲמָרִי בְּהָחֵל וּבְכָלוֹת

הקדמת פרק שירה

אמר אליהו המחבר מאז באתי ל
לדבר בדקדוק לשוננו הק
הקדושה היא האבן הראשה לשאר ה
הלשונות כולם והאותיות הן סולם לע
לעלות אל מרכבתה כי מהם מחצבתה
והתנועות והנקודות הן הן היתדות
אשר הסולם משליבות בה נעשו התיבו
מאותיות ותנועות וצורותיהן ידועות וג
ונקראות

ractatus *nisterio/* *n.* & clare declarabo. Argumentum capit. seruitiorum est, quod in eo explicabuntur iudicia septem literarum famulātium à capite nominum, quorum signum est, Mose uekaleb: & horum ministerium inueni etiam consistere in 13. formis, quæ tibi sigillatim & bene à me explicabuntur.

Et à deo, cui parantur conatus,
Petam quod doceat me rectitudinem semitarum.
Et sit mecum à principio usq; in finem.

PRAEFATIO IN CAP. CANTICI.

Dicit Elias autor: Ex tunc ueni ut loquar in grammatica linguæ nostræ sanctæ. Ipsa enim est ut lapis summus respectu omnium aliarū linguarum. Porrò literæ sunt scala, quibus ascenditur ad currum eius, nam ex eis est sculptura eius: & motiones punctaq; sunt claui qui incastrant scalam ipsam. In hunc igitur modum fiunt dictiones ex literis & uocalibus. Cæterum literarum figuræ sunt notæ,

constantq;

ונקראות בשם והנני אפרשם ואתן בם ב
בללים טובים ומועילים באותיות למ
למחלקותם ולחמש מוצאתם ואבאר ב
בכללם הנקודות כולם הגדולות והקטנו
ודתיהם שונות ובכלל זה יבואר דין הד
הדגש המפואר ובחזק ובקל אתן לך מ
משקל ודין השוא אציע ודרכיו אודיע
ובמה גדול כחו ונודע גם כוחו ואנה ה
הוא ישוט מורכב או פשוט גם אתן לפ
לפעמים כללים בטעמים ואודיעך דר
דרכים במשרתים ובמלכים ולכל אלה
הדברים עד הנה נזכרים פרק אחבר ש
שמו פרק שירה כי אשים בו דברי וב
ובללי מאמרי כולם כלולים בשירים ש
שקולים מזהב נחמדים למשוך לב הת
התלמידים ולהרגילם בפיהם וישוררו ב
בהם בשבתם בביתם ובדרך בלכתם וי
ויזכרו בללם כל ימיהם לעולם ושלש ע
עשרה שירות נעימי זמירות באמר ש
שפר אכתוב בספר וכל דבר מגידות ב
במראה ולא בחידות עשויות במשפטן
וזהו פרטן:

constātq; nominibus suis. Id ego agam, quia sepabo literas ipsas, dans regulas optimas & utiles iuxta earū diuisiones & quintuplicem prolationē. Simili modo explanabo per regulas ipsa puncta maiora et minora, unà cū uarijs eorū legibus, inter quæ & dages ipsum eleganter uenit explicandū, & siue sit durū siue lene, dabo tibi pondus. Ponam pterea & ipsius scheua iudiciū, & indicabo uias suas, quando scilicet uis sua sit magna, quādo sit mobile aut quiescens, & quomodo extendat, cōponat, aut simplex maneat. Dabo etiā nōnunq̄ regulas de accentib⁹, & docebo te modos eorꝝ q sunt in ministris & regib⁹. De his, inq̄, hucusq; memoratis ædā cap. unū. cui⁹ nomen sit Cap. cant. Nā ponā in eo uerba & reglas oīm ferè pcipuarꝝ orationū, p cant. ponderata, desiderabiliora qdē auro, ad attrahendū cor discipulorꝝ, & ut assuefaciant os suū ad canendū ea, siue domū inhabitēt, siue p uiam ambulēt, meminerintq; regularū oībus diebus suis usq; inæternū. Proin 15. hæc elegātia musicalia cant. scribā cū pulchris uerbis in librū, unà cū omni eo qd' amœnū et gratū esse pōt, ordinata qdē iuxta iudiciū suū, sed citra ænigmata, & iste est index eorꝝ.

השיר הראשון במספר האותיו' וחלוקתם
לשרש ולשמוש ולחמש תוצאתם :
השי' השני בריני עשר הנקודו' הנבדלו'
חמש מהן קטנות וחמש גדולות :
השיר הג' בריני אותיו' אוי הנסראו' אמות
לפעמים נראות ופעמים נעלמות :
השיר הרביעי בריני אותיות יהוא כא
באשר בגר בפ"ר יחיה רעהו :
השיר החמישי בריני הרגש סימן יפה
החזק הוא אם רפה :
השיר הששי בריני השוא ונקודתו והו'
נקרא משרת ומה היא עבודתו
השיר השביעי בביאור השוא בכ... עניני'
ואיך הוא נוטה בקריאתו לשלש' פנים :
השיר השמיני בקריאת השוא סימן צח'
לרעת מתי הוא נע או נח :
השיר הט' בריני אותיו' אחעה המבלבלים
נקראים ויש להם שלשה שונאים :
השיר הי' בביאור אותיות אחעה מיוח...
להטופין שהם ֳ או ֲ או ֱ עם שוא צ
השיר הי"א בחטף קמץ ריניס (צרופין:
ואיך

Canticum primũ:de numero literarum & diuiſione earum in radicales, ſeruiles, & quin⁓ earum prolationes.

Cant. 2. de iudicijs decẽ punctorũ diſtinctorũ, quorũ 5. ſunt parua, & 5. magna.

Cant. 3. de iudicijs literarum אוי quas matres uocant, quæ aliquando apparent, & aliquando occultantur.

Cant. 4. de iudicijs literarum יהוא quãdo ſcilicet approximant literis בגדכפת

Cant. 5. de iudicijs dages, quod eſt ſignum pulchrum, an ſcilicet ſit forte uel lene.

Cant. 6. de iudicijs ſcheua & punctatione ei⁹: quare uocet̃ ſeruile, & qđ ſeruitiũ ei⁹.

Cant. 7. declarat officia ipſi⁹ ſcheua quomodo declinet in lectiõe ſua ad 3. form.

Cant. 8. de lectione ipſius ſcheua, ſignum candidum, ad ſciendum quãdo moueatur uel quieſcat.

Cant. 9, de iudicijs literarũ אחעה quas cõfuſiuas uocãt, habẽtq; triplicẽ uarietatẽ.

Cant. 10. de explicatione literarum אחעה ut appriatæ ſunt ad hatephin, quæ ſcilicet ſunt Kamez uel patha uel ſægol, mixta cum ſcheua.

Canticum 11. de iudicijs hateph Kamez,

 quomodo

ואיך הוא נחלק לשני מינים :
השיר הי״ב בחטת סגול וחטת פתח
וע-ורתם ומקומותם למושבותם :
השיר הי״ג לר שער אפתח
בחכול שבין חחטת סגול וחטת פתח :
סליקו הסימנים :

השיר הָרִאשׁוֹן בְּאוֹתִיּוֹת וַחֲלוּקָתָם
וַחֲמֵשׁ תּוֹצְאוֹתָם וּמוּרְכָּב מ
מִשְּׁתֵּי תְנוּעוֹת וְיָתֵר וּשְׁתֵּי תְּנוּעוֹת וְיָתֵר
וְג׳ תְּנוּעוֹת אַךְ בִּשְׁאָר חֲבָתַי׳ זוּלַת הָרִאשׁוֹן
יָבֹא יָתֵר בִּמְקוֹם תְּנוּעָה בְּסוֹת הָרִ- :

״ אֶשָּׂא לְבָבִי נָא אֱלֵי כַּפַּיִם
אֵל אֵל אֲשֶׁר חָסְרוֹ בְּהַשָּׁמַיִם :
״ לִי יָ- עֶזוֹר בַּיּוֹם וִידִי יָ- חָזִיק
יִתְמוֹךְ יְמִינִי יָ- אֱמִיץ מָתְנַיִם :
״ יוֹרָה לְעַבְדוֹ לַ- עֲשׂוֹת סֵפֶר אֲשֶׁר
יִהְיֶה בְּסוּר רִקְרוּק מְאוֹר עֵינַיִם :
״ חִלּוּךְ וְרִין נִקּוּר וְאוֹתִיּוֹת וּמִשְׁ-
פָּטִם לָאוֹר אוֹצִיא בְּצָהֳרַיִם :
״ וּבְבֵן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וּמִירוֹת אַ- עֲנֵה
יחיד

quomodo diuidatur in duas ſpecies.

Cant.12. de hateph ſægol & hateph patha: iter[illegible] de ſeruitio eorũ, & in quibus locis ponantur.

Cant.13. In hoc aperiam tibi ianuam: ut diſcrimen habeas inter hateph ſægol & hateph patha.

Finis indicis.

CAnticum ſeu carmen primũ eſt de literis & diuiſione atq; prolatione earum: & componitur ſeu conſtat duobus motibus & Iambo, item duobus motibus & Iambo, atq; tribus motibus. Porrò in omnibus metris præter qu[illegible] in primo uenit Iambus loco motus in fine primi hemiſtichij.

Leuabo cor meum nunc ad manus
Ad deum cuius miſericordia in cœlis.
Iuuet me iuxta diem & manum meam roboret.
Suſtentet dexteram meam, fortificetq; lumbos.
Doceat ſeruum ſuum facere librum, qui
Sit de ſecreto grammaticæ lux oculorum.
Vſum & iudicium punctationis & literarum,
Iudiciumq; earum in lucem proferam ut meridiem.
Et ſic tredecim cantica reſonabo.

חיו לזכרון בלוחותים :

„ חוסר לשון קורש באותיות אשר
עולים לסך עשרם ועור לשנים :

„ לחם חמשה אך כפולם נק׳ ראו
סימן מנצפך בא בירכתים :

„ ורחב פאת עמקן לארכן נ׳ חסך
לעשות כתב קורש יפה אפים :

פירוש : זהו רעת הראבע כי לא חוסרו האותיות הכפולות שהם מנצפך רק ל
לשים אותם בסופי התיבות ליפות חב
הכתיבה כי מה שבעומק שב לאורך כזה
כך מם נן פת צץ :

„ יחד לקו כלם לתוצאות והם
בחמש מקומות עו׳ כרים בנתים :

„ אחעה נתיב גרון ונ״ב גיכק לחך
מוצא וסשרץ לבין שנים :

„ שביל לרטלנת בראש לשון ותיך
בומת לבר בפת ובשפתים :

„ כלם באחר נח לקו וי׳ היו
שורש וגם שמוש ביא פעמים :

כל זה מבואר ופירוש ביא פעמים יאמתן

שורש

Erunt in memoriam in tabulis
Fundatur lingua ſanctitatis in literis, quæ
Aſcendunt ad numerum 20. & adhuc in duo.
Quarum quinq; tantum duplicatæ uocantur.
Signum mnazpach uenit in extremitatibus.
Latitudoq; angulus & profundum earum uertitur in longitudinem ſuam.
Quo fiat ſcriptura ſancta pulchra aſpectu.

EXPOSITIO.

Hæc eſt opinio ſapientiſſimi Rabi Abraham filij Ezra, quod non includantur (alphabeto) literæ reduplicatæ, uidelicet mnazpah, niſi ad ponendum eas in finibus dictionum pro decore ſcripturæ. Nam id quod eſt contractum, exte[...]tur in longum, taliter ſcilicet ך כ &c.

Diuiduntur omnes in prolationes, & ſunt
In quinq; locis, per quorum medium tranſeunt
Ahach uia gutturis, & prolatio gichak palati.
Proferuntur zeſaſcharaz inter dentes
Semita datlanath eſt in principio linguæ & palati.
Bumaph ſolum per os & labia.
Omnes æqualiter diuiduntur, & erunt
Radicales atq; ſeruiles undecim utrinq;.

Totũ iſtud clarũ eſt. Porrò gloſſa huius, Vndecim utrinq;, eſt, q̃d undecim ex eis

 ſunt

שרש וא מחן שמש כאשר הלך ומבאר :

„ נכתב שמו אל יה לשמוש נ—היה
אלכי בראש ושאר בפאותים :
„ זעת קצר חסר וגט למשו— רשים
עוד יש חלוקות גם לבר חשתים :
„ יחוא בני נות ורפיו אח— רעת
ובגר כפת חם ל—קחו כפלים :
„ חזק בלי רפי טסששקץ נו— זלים
אשיר בכל אלה בכמצלתים :

פירוש : בפאותים בשתי פאות כי א
אלבש לא ישמשו רק בראש אבל שאר
האותיות ישמשו בראש ובסות : ורי' ל
לבר חשתים ר"ל זולת מה שנר לה
לחמש מוצאות ולשרש ושמוש עוד ב
בחלקו לשאר חלוקות כגון יחוא המיוחדו'
לנחות במו שיתבאר בשיר שלישי וא
ואחרעה מיוחדות לרפיונות ר"ל שלא יק
יקבלו רגש והם תמיד רפים אעפי שאין
עליהם רפי ובגר כפת יקבלו הדגש ות
ורפי וטס"שקץ נוזלים יקבלו רגש אבל
הרפי וכל החלוקו' האלה אבאר בשירות
הבאות :

sunt radicales,& undecim seruiles,ut sequitur & declaratur.

Scribitur nomen eius deus dominus,ad officium erit.
Aelbas in capite & reliquæ in extremitatibus
Furor,breuis pietate, & repudium in radices.
Sunt adhuc diuisiones de eis tantum duæ.
Iehu filij quietis,& lenitas frater malitiæ.
Begad kephath uero,ipsæ capiunt utrunq;.
Fortis & non lenis tesaschkaz nozlim.
Cantabo de omnibus his iuxta inferiora.

GLOSSA.

IN extremitatibus,in duobus scilicet angulis. Nam ælbas ministrãt tantum in capite: aliæ autem literæ ministrant in capite & calce. Item expositio huius, Tantum duæ,uolo dicere:Præter id ꝙ distinguũtur in quinq; prolationes, & in radicales atq; seruiles,adhuc distinguuntur in alias diuisiones,nempe Iehu, quæ quieti addicũtur, ut declarabitur in cãtico tertio : & Ahreah appropriãtur lenitati,hoc est,non recipiũt dages sed perpetuo raphantur , tametsi raphe eis non imponatur. Porrò begad kephath, accipiũt dages & raphe: & tesaschkaz nozlim accipiunt dages,sed nõ raphe. Declarabo proinde om̃es diuisiones istas in canticis sequentibus.

השיר השני בביאור הנקודות הי׳ אשר חמש מהן גדולות וה׳ מהן קטנות: והוא שיר מורכב ופשוט:

„ אשירה נא — שיר גבורות
באר היטב — ובלי הירות :
„ ואבאר ע— — שר הנקודות
איך נחלקו — לשתי ירות :
„ חמש מהן — אנשי מדות
חמש מהן — בגמדות :
„ חמש הגדו— — לות התמורות
אלי יה הוא — טוב מגירות :
„ והוא אחרי— — הן מתמירות
נחים נסת— — רים נוסרות :
„ ומורגש — הן נפרדות
רק אם בט— — עם הן עומדות :
„ ובעת הם לש— — וא נצמדות
אותו מני— — עות ומניהות :

כל זה במעט מבואר. ופירוש אנשי מדות תנועות גדולות: וגמדות פירוש תנועות קטנות מן וגמדים במגדלותיך וסימן ה התנועות הגדולות אלי יה הוא טוב ותמיד

S Ecundum canticum: de expli- catione decem punctorũ, quorũ quinq; sunt magna, et quinq; parua. Est autem carmen quadratum & simplex.

Cantabo nunc canticum rerum magnificarum,
Explicando bene & absq; ænigmate.
Explicabo autem decem puncta,
Quomodo diuidantur in duas partes.
Quinq; ex eis uiri personati,
Quinq; alia quasi pigmæi.
Quinq; magna desiderabiliora,
Deus meus, dominus ipse bonus, annunciant
Iehu post ea semper existunt
Quiescentia, absconduntur posita.
Et à dages sunt seiuncta,
Nisi dum stant cum accentu.
Et in tempore quo iuxta scheua figuntur,
Ipsum mobile reddunt atq; commouent.

GLOSSA.

TOtum istud ferè clarum est. Expositio: Viri personati, motiones seu uocalia magna. Et pigmæi, intellige motiões paruas: Vnde: Et pigmæi in turribus tu... Ezech. 27. Porrò signum uocalium magnorum est: Eli ia hu tob. Et semper

... una

אחת מאותיות אהוי נחות ונסתרות א
אחריהי לכם הם נפרדות מהדגש רק אם
טעם התיבה עומד תחת התנועה גדלה
כמו למה ימה ודומיהן. והן מניעות ת
השוא רוצה לומר השוא שאחר תנועה ג
גדלה הוא נע לעולם :

״ חמש בנות · הן מולידות
נטריי־ קן נקראות :
״ וקטנות לג־ דולות עוברות
הן תכונן עם כל אורות :
״ אחריהן ד־ · גש מגבירות
או לשוא נח הן מורידות :
״ אך אם בט־ עם נלכדות
רפות אחרי־ הן נאגרות :

פירוש : חמש ההס אשר סימנם נט
נטריקן הן בנות לגדולות ומשרתות ל
להן כי במקומות אשר לא יוכל לבא ת
הג בסבת דגש או שוא נח הצריך לבא
שם אז יבא התנוע קטנה וזהו עבוד־י .
והם ההפוך בכל דבר מהתנועות גד
גדולות כי תמיד אחריהן דגש או שוא ג
נח חוץ

una ex literis æheui quiescit et absconditur post. Hinc est quod non admittunt dages, nisi quum accentus dictionis ponitur sub uocali magno: ut quare, occidens, & similia. Faciunt præterea scheua mobile, hoc est, scheua illud quod sequitur uocale magnum, est perpetuo mobile.

Quinq; filias sunt generantes.
Natæroijkun ipsæ punctantur.
Et parua maioribus sunt ministrantia,
Contrariumq; sunt (tenentia) in omni causa.
Nam sequentes se (literas) cum dages grauant,
Vel ad scheua quiescens astringunt.
Nisi cum accentu sint capta,
Tunc raphatæ post se colliguntur.

GLOSSA.

QVinq; uocalia parua habent pro signo, natæroijkun, suntq; maiorum filiæ & subseruiunt eis. Nam in locis ubi uocale magnum nequit poni, utputa, ubi dages aut scheua quiescens necesse est uenire, illic uocale paruum substituitur: & hoc est eorum ministerium.

Sunt igitur uocalia parua in omni re & negocio contraria uocalibus magnis, quod semper ea sequatur aut dages aut scheua

quiescens

נח חוץ אם בטעם חן נלברות ר״ל שח
שחל ים תחת חת״ק או יבא הרפי אח
אחריהן כמו ויבן וימח גבר בית ודומיהן
לפי שהן מלעיל יבא אחריהן הרפי :

״ עם יתוא א־ נם מתיחרות
אך בסגול בכלל מורדות :
״ ישׁ בפעולים וין נפקרות
גם נחי ע־ יז בעתירות :
״ במקום שורק שלש נקדות
ולמסורת יש בם סורות :

פירוש : לא יבאו אותיות יד״ו אחר
התנועות הקטנות חוץ עם הסגול הן מ
מורדות בכלל זה כי יבאו אחריו לרוב כ
כמו רבריך רבריה ובן אגלה יגלה :
ובן יש פעולים שתפסר מהן חריו כמו
פקדים שלפה ובן בעתירין מנחי העין
כמו ויקמו וישבו כבולם בא הרפי אחר
התנועת קטנה שלא כדין ויש בה,
סורות לבעלי המסורת למה יבאו בן
ואין למרקרק בהן עסק :

חשיך

quiescens, nisi dum accentu capiuntur, uolo dice , quando accentus est sub motione pa ua, tunc literæ sequentes sunt lenes: Exemplum: Et ædificauit: & deleuit: uir: domus, et similia. Ideo enim quod habent accentum millel, uenit post ea lenitas.

Cum lehu non ipsa uniuntur,
Nisi cum segol regulam prætergrediuntur.
In paul quoq; dum Vau priuantur,
Et in futuris quiescentium in ain.
Loco surec Kybuz habent,
Quorum mysteria in masoreth tractantur.

EXPOSITIO.

NOn ueniunt literæ lehu post u ca lia parua, nisi ꝙ cum sægo ulam istam præuaricanť. Nam sæpe ueniũt post ipsum hoc modo: Verba tua: uerba eius. Sic quoq; reuelabo, reuelabit. Itē in paul, dũ ipsum ꝓuatur lrã uau: ut uisitati, extracta. Sic in futuris qescentiũ in ain: ut, & surrexerunt, & reuersi sunt: In quib⁹ omib⁹ uenit raphe seu lenitas post motionē paruã, præter consuetudinē. Habent etiam magistri traditionis quædam mysteria quare ue ueniant: uerũ nihil negocij de his est grammatico.

Tertium

השיר השלישי כריבוי אותיות אוי הנקראות הנשימה:

והוא שיר מורכב משתי תנועות ויתר ו ושתי תנועות ושתי תנועות ויתר ושתי תנועות עמ כי אשמרה שבת:

„ מזמור לאליהו על עלמות חוסר
עלי אוי הנ־ עלמות:

„ לחן מקורא אותיות נשימה המה
אלי רבור רומו לאמות:

„ זובות אלי חמש קולו גרלות בעת
אשר המה נהות ורומות:

„ אלת הלא תורת קמץ ואבן ־לבר
בשרשיות אך לא באמות:

„ גם עת אשר תבא חלות לחא ויו בסות
ובאמצע בעלים ושמות:

פירוש: על עלמות הם אותיות אוי כ כי רכבם לנוח ולהתעלם באמצע חמ המלות ובסופן ולא הוציאם באחת מח ממוצאות רק בנשימה ובעל ספר יצ־־ה קרא לחן אמות הרבור כי לא תוכל לבטא אחת מחמש תק אם לא שיהיו שם אחת

מאותיות

TErtium Canticum tractat de iudicijs literarũ æui, quas uocant literas flatus: & constat carmen ipsum duobus motibus & iambo, duobus motibus, & iterum duobus motibus & iambo, & duobus motibus, iuxta pondus: Quoniam custodiam sabbatum, &c,

Canticum Eliæ super abscondite positas,
Super æui inquam absconsas.
Eas uocant literas flatus: ipsæ
Ad loquutionem similes sunt matribus.
Intactæ manent apud uoces magnas: in tempore
Quo ipsæ quiescunt & silent.
Aleph certe repræsentat Kamez, tametsi solum
In radicalibus, non autem in ancillantibu[s]
Etiam tempore aliquo uenit loco he & uau in fine,
& in medio uerborum nominumq;.

DECLARATIO.

SVper abscondite positas: Hæ sunt literæ æui, quæ solent quiescere & abscondi in medio dictionũ atq; fine earum. Nõ enim poteris proferre eas aliqua ꝓlatione nisi per modũ flatus. Proinde magister libri Iezira uocat eas matres locutionis, quod nõ possis proferre unam ex 5. magnis motionibus, nisi affuerit una ex literis æui: ut

מאותיו [illegible]י כגון האלה תורה על הקמץ
שלפניו ודוקא אלה שרשית ולא שמושי
כמו [illegible]רא קראה וגם האלה אשר תורה
תמורת הי או ויו בסות או באמצע הם
הפעלים והשמות כמו וקאם שאון ור
וראמה וישבה קראן לי מרא במטרא ל
להץ ורומיהם ;

" הויו עלי חולם חסר ומלא תנם
במסורת דורשי רשומות ;

" גם כן עלי שורק עם ויו כתובה כי אין
בלי הויו שורק משימות ;

פי' ; הויו תורה על חולם ולפעמים היא
כתובה ולפעמים איננה כתובה [illegible] על פי
המסורת ותורה גב על שורק והיא תמיד
כתובה כי לא יתכן לשים שורק בלי ויו ;

" היוד עלי חירק תורה ובאה אחריו
כתובה רק בקצת מקומות ;

" ובכן שני מיני חירק בנקוד גדול
וקטון הן כשתי תאומות ;

" גם כן עלי צרי אבן יסודית או [illegible]
אשר תורה רבוי סבומות ;

אך יש

aleph præ xigit ante se Kamez, maxime aleph radicale, non autẽ seruile: ut uocauit, uoca . Quin etiã aleph usurpatur loco he uel uau, non tam in fine quàm medio uerborum & nominũ: ut, Et surrexit uastitas. Et alta erit atq; sedebit. Vocate me amarã. Sic signum ad sagittam, & similia.

Vau cum holem deficiens & plena, en ipsi
In Masoreth inquirunt notas.
Etiam sic de surec cum uau scripto, nisi quod non
Absq; uau surec ponitur.

GLOSSA.

Vau indicat holem: & aliquando quidem uau ipsum scribit, al ..ãdo nõ scribit, ut habet interpretatio traditionis. Similiter index est ipsius surec, nisi quod semper scribitur. Non enim fieri potest ut ponas surec sine uau.

Iod hirec indicare solet: uenitq; post ipsum
Scriptũ, aliquibus tantum locis exceptis.
Et sunt tunc duæ species hirec, cum puncto magno
Et paruo: ipsa quasi duo gemelli.
Idem fit cum zere, siue sit radicalis siue Iod,
Quæ indicat pluralem constructionum.

 Est tamen

„ אך יש יטה גם השכים ותגיר הלכים
ברעיהם ארחות עקומות :

פירו : היור תורה על חירק אבל א
אינה כתובה רק בקצת מקומות כי שני
מיני חירק הם האחד עם היור והוא ת
תנועה גדולה והשני בלא יור והוא תנ
תנועה קטנה כמבואר בשיר שלפני זה ו
והיור תורה גם כן על צרי אבל רוקא כ
כשהיור שרשית כמו כית ה עין ה ודו
ודומיהם : וכן כשתורה על רבוי כמו ד
דברי דבריהם דבריכם ודומיהם אך יש
שהולכים ארחות עקומות ר"ל יוצאים מ
מן הכלל כמו אל יהי לה פליך השכים
ושלוה ותגיר לבני ישראל ורעיהם ה
הרומים להם :

„ אלה נקודות הן חמש גדולות חמש
קטנות עוד להן מרומות :

„ פתח וסגול חירק אך בלי יור חולם
וקבוץ כן נקבו בשמות :

„ כי במ־ שלו האותיות לגופים אלה
עשרה הן להן נשמות :

עוד יש

Est tamen euasio, quippe mane consurgens & nunciabit ambulantes
Sicut socij eorum uias obliquas.

GLOSSA.

IOd indicat hirec, sed non scribitur nisi in quibusdam locis. Nam duæ sunt species hirec. Vna cum Iod, faciuntq; uocale magnũ. Altera absq; Iod, & est motio parua, ut expositum est in præcedẽti cantico. Indicat præterea Iod ipsum zere, sed præcipue tunc, quando est radicalis: ut domus domini: Oculus domini, & similia. Idem sentiendũ quãdo indicat pluralẽ: ut, uerba, uerba eorũ, uerba uestra, & similia. Sunt tamen quæ ambulãt uias obliquas, hoc est quæ excipiuntur à regula: ut, Nõ sit ei euasio: Mane surgẽdo & mittendo: Et nũciabis filijs Israël, cũ alijs socijs & similib⁹ eis.

Istorum punctorum quinq; sunt magna, & quinq;
Parua, quæ hactenus tacita sunt,
Pathah & sægol, hirec absq; iod, & holem,
Et kybuz, sic in nominibus censentur.
Comparantur autem literæ corporibus, & ista
Decem, sunt eis flatus.

עוד יש זרה ומשרת לכלם הן עוד
אשורר בה שירות נעימות :
כל זה מבואר אך חולם הוא חולם קטון או חטף קמץ והנקודה המשרת לכולם הוא השוא ויתבאר דינו בשיר ששי ושביעי ושמיני :

השיר הרביעי בדיני אותיות יהוא בהסמכם לבגד כפת והוא שיר מורכב במשקל בשיר הראשון :

" אשקול במשקל שיר במנהג יהוא
עת בא בגד כפת היות רעהו :
" רפא ירפאהו בצרהו לבר
אם יש מבטל לו וימנעהו :
" מפיק וגם מפסיק ומרחיק רחיק
ארבע מבטליו הם לסימנהו :

כי מנהג אותיות יהוא כשהן נחות הן מרפין בגד כפת באין אחריהן חוץ כשיש שם אחר מו׳ מבטלין והן מפיק ומפסיק ורחיק ואתי מרחיק כאשר הולך ומבאר :

" מפיק בעת תוציא לאותיות ויה
אך אין לאלת דין לחוציאהו :

Est quod punctum, quod omnibus seruit, en adhuc
Cans de eo cantica pulchra.

EXPLICATIO.

OMnia ista sunt clara, nisi qđ holem est holem paruũ siue hateph kamez: & pũctus omĩbus seruiẽs, est scheua, cuius iudiciũ declarabitur in can. 6. 7. & 8.

QVartũ canticũ: De iudicijs literarũ Iehu dum adiungũtur literis bgad kphath. Cõstat aũt carmẽ ipsum ea mẽsura qua primum.

Librabo pondere cantici conditionem Iehu,
Tẽpore quo se iungit ad bgad kphath ut sit ei socius
Raphando raphabit eum, dum est ei ad latus solum,
Nisi sit quod impediat ipsum prohibe...p.
Relator & pausator: remotor atq; arctator.
Quatuor ista impedientia ipsum per signum suum.

EXPOSITIO

COnsuetudo seu ꝓprietas literarũ Iehu quãdo quiescũt, est, ꝙ raphe imponũt literis bgad Kphad mox post eas uenientibus: nisi ibi fuerit unũ ex q̃tuor ipedimẽtis, uidelicet relatiuũ, accẽtus pausans, aut a.. tãs aut ueniẽs à lõge, ut seq̃t & explicabit.

Mappic in tempore proferes cum literis ucia,
Non autem Aleph habet ius prolationis huius.

„ הָאתַח לָה גַפִין ואליו פי בריו
הַיוד וְחַי בְּהֵם וְכָל רוּמַחוּ ;
„ אָך בִּין אֲרנֵי בָם וְקַו תוחו וְשַׁ-
לַיו בָּת בְּרַפִי זָר וְכֵן חֲשַׁבְחוּ ;

פירוש ; רִין מַפִיק לא נאמר רק על אר אותיות וי״ה כשתוציאם מן הַפָּת בסות התיבה כמו וְלָה גַפִין וְכוּ' אֲבַל אֵין לא לְאֵלֶת רִין מַפִיק כִּי אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָת מִן הַפָּת בסות הַתֵּיבָה. וּשְׁלֹשָׁת יוֹצְאִים מִן הַכְּלַל וְהֵם אֲרֹנָי בָם וְכוּ' וְנֶחֱשָׁבִים ל לְרַפִי זָר ;

„ שֵׁנִי שְׁמוֹ מַפְסִיק בְּכָל טַעַם אֲשֶׁר
יַפְסִיק רְבַר עִנְיָן וְיַעֲמִירֵהוּ ;
„ זַרְקָא וְהַסֶּגוֹל וְהַטַרְחָא תְּבִיר
אַזְלָא וְכָל זָקֵת אֱלֵי מִינַחוּ ;
„ פָּזֵר וְקַרְנֵי פָר וְשַׁלְשֶׁלֶת יְתִיב
פְּסִיקוֹ וְרִיעַ לוֹ וְהַלְגַרְמִי הוּא ;
„ תַּלְשָׁא וְגֵרְשַׁיִם רְבִיעַ גַם פַּשְׁט
אַתְנַח וְסוֹת פָּסוּק ; גְּבוּל קָצֵהוּ ;

פירוש ; הַמִּבְטַל הַשֵּׁנִי הוּא הַמַּפְסִיק ר״ל כָּל טַעַם אֲשֶׁר יַפְסִיק וְיַבְרִיל בֵּין רְבַר

לרבר

He, ut & ei pennæ: & ad eum os meum cum uau,
Iod, & uit[illegible]ea in eis: & alia similia eis.
At uenit [illegible]ominus in eis, & regula uacuitatis, &
Pacificus cum ea, cum raphe exceptum, & sic repu-
tant ipsum.

EXPOSITIO.

IVdicium mappic non dicitur nisi de literis uau, iod, he, quum scilicet profers eas ex ore in fine dictionis: ut, & ei pennæ &c̄. Porrò aleph nō habet iudicium mappic, hoc est egressionis: nam non proferimus eam ex ore in fine dictionis. Sunt tamen tria quæ excipiuntur à regula, nempe, dominus in eis, &c. & reputantur ad raphe alienum.

Secundi nomen est maphsic in omni accent[illegible] qui
Pausare facit negocium rei, & statuit ipsum.
Sparsor & proprietas, labor & fractor,
Ambulans, & uterq; erector iuxta speciem suam.
Dispersor & cornua bouis, cathena & habitator,
Distinctio atq; socius eius perfectus.
Ternarius & expulsores, quadrus & planator,
Pausator & finis sententiæ, terminus finis eius.

INTERPRETATIO.

IMpediens secundus est maphsic, uolo dicere: Omnis accentus qui pausare facit & distinctionem facit inter uerbum

לְדָבָר כְּגוֹן רְקָא וְסֶגּוֹל וְכוּ׳ כּוּלָם טעַ
טַעֲמִים מַפְסִיקִים ׃ וְהַלְגַּרְמִי הוּא ר
רֵעֵהוּ שֶׁל פָּסִיק וְאֵין הֶפְרֵשׁ בֵּינֵיהֶם רַק
שֶׁהַפְּסִיק יָבֹא אַחַר יָשָׁר אֶחָד וְהַלְגַּרְמִי
יָבֹא בֵּין שְׁנֵי יְשָׁרִים ׃

„ אָתֵי לְמַרְחוֹק לְבַר לַהֵא לְחוֹק
בַּסוֹת וְנוֹסֶפֶת וְלֹא שָׁרְשָׁהוּ ׃
„ אִם הַ—שְׁתֵּי מִלּוֹת בְּטַעַם מִ—לְעֵיל
בֵּין זֶה וְזֶה מֶלֶךְ וַיַּבְדִּילֵהוּ ׃
„ רָפֵי אֲזַי בָּטֵל אֲבָל אִם יִ—הְיֶה
בָּם מִ—לְרַע אֵין דִּין לְהַבְחִירָהוּ ׃

פֵּירוּשׁ ׃ הַמְבַטֵּל הַשְּׁלִישִׁי הוּא אָתֵי ל
לְמַרְחִיק ר״ל כְּשֶׁהַטַּעַם הַמִּלָּה שֶׁסּוֹפָהּ הֵא
יָבֹא רָחוֹק מִטַּעַם הַמִּלָּה שֶׁרֹאשָׁהּ בְּגַד כ
בְּפַת עַד שֶׁבֵּין טַעַם זֶה לְטַעַם זֶה מֶלֶךְ א
אֶחָד ר״ל תְּנוּעָה אַחַת וְלֹא יוֹתֵר אָז מב
מַבְדִּיל הַמֶּלֶךְ בֵּינֵיהֶם וַיְבוּטַּל הָרָפֵי כְּמוֹ
וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ ׃ אֲבָל אִם תִּהְיֶה
הַמִּלָּה שֶׁרֹאשָׁהּ בְּגַד כְּפַת טַעַם מִלְרַע א
אָז לֹא יְבוּטַּל הָרָפֵי כִּי יִהְיוּ בֵּינֵיהֶם שׁ
שְׁנֵי מְלָכִים כְּמוֹ וּמְבֹרָךְ בָּרוּךְ וצריך

& uerbũ   est Zarka, Sægol,&c̃. omnes isti acc   s sunt pausantes: Porrò legarme habet sociũ, nempe Pesic, nec est inter eos differentia nisi quod Pesik uenit post Iaschar seu munah unum: legarme uero uenit inter duos Ieschatim.

Veniens à longe tantum ad he, iuxta legem,
In fine superaddita & non radicalis.
Si duæ dictiones cum accentu supra,
Interq; istum & istum rex fuerit, & distinxerit eum.
Euacuabitur tunc raphe, nisi fuerit,
Inter eos milra, tunc iure negari non potest.

EXPOSITIO.

TErtius impeditor est, ueniens à longe: hoc est, quando accent   dictionis prioris in he desinentis longe distat ab accentu sequentis dictionis cuius initium est bgad kphath, ita quod inter eos mediet rex unus, id est, uocale unum nec amplius, tunc distinguit rex inter eos & tollitur raphe, ut: & serui tui uenerunt. Quod si dictio illa, quæ in capite habet begad kphat, fuerit milra, (hoc est, non habuerit accentum in prima) tunc non euacuatur raphe: quia sunt inter accẽtus eorũ duo reges, ut: Et benedicens te bendictus.

וצריך שי .היה ההי בלתי שרשית רק ב
נוספו. כמו ואעירה בם אבל אם היא
שרשית לא יבוטל הרפי כמו וה ענה בי
ורומיהם ;

״ ההי בפועל או בכה א־ הרי
קמץ ואין סגול בלי ההי הוא :
״ אך לא כגר בפת לבר כולל אבל
כל ה־ עלולות לו להכניסהו :
״ צרי והשורק עליהם אין גזר
אתי למרחיס להרחיקהו :

פירוש ; בכה או בפועל בתוכה או בלתי
בתוכה ; בתוכה כמו ביתה פרעה הבלתי
בתוכה כמו ועבריך באו ; אבל אחרי ה
הסגול היא בתוכה לעולם ולא יבא כלל
בלי הי כמו משנה כסה ; ופי' כל הע
העלולות פרט לאהער אבל על הצרי :
והשורק לא נגזר דין אתי למרחוק כמו
כוכבי בקר בגרו בה ורומיהם אעפי ש
שהטעם אתי מרחיק אינו מבטל הרפי ;

״ רהיק והוא נהיג במקת עם זעיר
כופו באות ההא וכן הפכהו ;

מלה

Necesse a   m est quod he non sit radica/ le sed su   additum, ut, Et contestatus sum eos. Q uod si fuerit radicale, non impedi/ tur raphe: ut, & dominus respondit mihi: & similia.

He actuale uel uirtuale post
Kametz, & non sægol sine he est.
Nec modo bgad kphath regula continet, sed
Omnes casu oblatas, ut comprehendant eam.
Zere & surec exortes sunt decreti.
Venientes à longe, ad remouendum ipsum.

GLOSSA.

VIrtute uel actu, expresse scriptũ uel nõ scriptum. De scripto exemplum: Domus pareonis. De non scripto, ut: Et ser ui tui uenerũt. Sed post sægol ipsum he per petuo scribitur, nec uenit regularirer sine he: ut, duplex pecunia. Expositio huius. o/ mnes casu oblatas, seclusis scilicet אחהעך Sed super zere & surec non quadrat iudi/ cium uenientis à longe, ut: Stellæ matuti/ næ: præuaricati sunt in eam & similia: ubi scilicet accentus ueniens à longe non im/ pedit raphe.

Arator ipse locum habet in makaph cum paruo,
Dum finis eius est he, aut contrario modo.

Si

„ מלה ור[..]ו הוא במקף אל ועיר
ראשו[ן] [..]אות עלול להחזיקהו :
„ גם זה עלי קמץ וסגול ג— אמר
אבן מבטל הוא בהו הי הי הו :

פירוש : המבטל הרביעי הוא הרהיק ורוצה לומר כשתבא רחוקה מלה ועירא שסופה הי במקף אל מלה שראשה בגד כפת כמו מה—בצע זה-בני ורומי' וכן ל להפך כל מלה שסופה הי שתסמך כמ במקף אל מלה ועירא כמו תכסה-בה וע[..] ועשה-כן ורומיהם ולא נאמר זה על כ בגד כפת לבד כי גם על כל אות העלול להחזיק דגש והן טס שקץ נוזלי"ם כמו ו ואעשה-שם אלכה-נא אסרה-נא ורומי' וגם זה לא נאמר רק על הי שלפניה ק קמץ או סגול וכן אמרו במסורת כל וע זעיר רסמיך דגש בר מן ארבעה מלבים וסימנן או אי אי או :

„ מפיק וגם מפסיק ברגש קל קרא
התיק ומרחיק מאר הזקהו :

זה מבואר

Si dictio desinat he, iūgaturq; p makaph ad paruū.
Cuius caput litera casu occurrēs, fortificat ipsam.
Quod etiam ac Kamez dicitur atq; sægol,
At per o e i u impeditur ipse.

EXPOSITIO.

QVartum impediēs est artator, uolo dicere, Quando uenit coarctatio dictionis paruæ in he desinentis atq; copulatæ per makaph ad dictionem cuius caput est una ex bgad Kphath (nō impedit he dages) ut, quæ utilitas: Isti filij, & similia. Sic econtra, omnis dictio in he desinens, copulata per uirgulam makaph ad dictionem paruam: ut, operies eam: & fecit sic: & similia. Nec refertur istud bgad ad Kphath tantum, sed etiā ad omnem literā casu oblatā, capacem puncti dages, quales sunt, Tas scheKaz nozlim: ut, Et faciam nomen: ibo nunc: declinabo nunc, & similia. Nec tamē hoc dicitur nisi de litera he quam præcedit Kamez uel sægol. Vnde & magistri traditionis dixerūt, quod omnis parua dictio admittit dages præter quatuor reges, quorum signum est o e i u.

Mappik & maphsik cum dages leui leguntur,
Artator & elongator ualde fortificant ipsum.

Hoc

זה מבואר וטעם יבואר לך בשיר ש
שאחר זה ;

„ עוד מ-לי אלה   מבטל יש וכן
דרך   מנקדים יש להרגילהו ;
„ תיבה   אשר ראשה שתי בגד כפת
אמנם תנאי חותנה והא אתנחו ;
„ ראשון יהי בשוא וצריך ל— היות
שני   כמו ראשון במוצאהו ;
„ שונים במוצא או בלי נקוד שוא
אין בם אזי כח   להשביתהו ;

פירוש ; הנקדנים נוהגים עוד שכל ת
תיבה שתהי לתה שתי אותיות בגד כפת
יבוטל הרפי אעפי שיהיה לפניהן יהוא
אבל בתנאי שיהיו שתי אותיות של בגד
כפת ממוצא אחד ושתהיה הראשונה נ
נקודה בשוא כמו בהכברי בפרעה כי ב
במקלי עברתי ודומיהם ; אבל בשאינם
ממוצא אחד או מבוטל הרפי כמו מש
משליך קרחו כפיתים ודומיהן וכן ב
בשאין הראשונה בשוא כמו והוא אשה
בבתוליה יבוטל הרפי ;

אלה

Hoc metrum clarum est: ratio autẽ ex/plicabitur tibi in cantico sequenti.

Adhuc præter illa impeditur aliter, idq; sic
Via punctantium quibus est in usu.
Dictio cuius caput habet duas ex bgad Kphath,
Verum conditio datur, & ecce signabo eam.
Prima erit cum scheua, necesseq; est esse,
Secundam similem primæ in sua prolatione.
Quæ autem uariãt in prolatione, aut sunt sine scheua,
Non est in eis uirtus ad retinendum raphe.

GLOSSA.

HAbẽt punctatores adhuc in usu, qđ omis dictio, quæ à principio habet duas literas ex bgad Kphath, abijcit raphe quantumlibet ante eas ponatur iehu. stan/te tamen hac conditione, quod illæ duæ li/teræ sint eiusdem prolationis, & quod pri/ma sit punctata cum scheua: ut, dum glori ficor ego in Pharaone: Quoniã in baculo meo transiui, & similia. Verũ quando non sunt de eadem prolatione, impeditur iterũ raphe: ut, proijciens glaciem suam & fr_gmenta, & similia. Sic etiam quando pri/ma litera non habet scheua: ut, Et ipsa mu/lier in uirginitate sua, ubi euacuatur raphe.

„ אֵלֶּה   וּק יַהוּא   לְבַר יוֹצֵא וְזַר
בַּקֶּשׁ בְּמַסּוֹרֶת   וְתִמְצָאֵהוּ :

פֵּירוּשׁ : אוֹמְרִים בְּמַסּוֹרֶת כִּי שְׁמֹנֶה יוֹ יוֹצְאִים מִן הַכְּלָל שֶׁהֵם רְגוּשִׁים אַחַר יְהֵ יַהוּא זוּלַת מְבַטֵּל בְּמוֹ כִּי גֵאֹה גָּאָה מִי בְּמוּכָת נָאֳרָר בַּקֹּרֶשׁ וְכוּ׳ בַּקֵּשׁ בְּמַסּוֹרֶת וְתִמְצָא הָאַחֵרִים :

הַשִּׁיר הַחֲמִישִׁי כְּרִינִי הַדָּגֵשׁ לְרַעַת אֵיזֶה הוּא קַל אוֹ חָזָק : וְהוּא שִׁיר מְרוּבַּע וּמְחוּלָּק וּמוּרְכָּב מִיָּתֵר וָא וְאַרְבַּע תְּנוּעוֹת וּשְׁמֵי בְּקִרְבּוֹ :

„ אֲחַוֶּה אֶת רֵעִי   בְּשֵׁם הָאֵל רוֹעִי
וְהוּא יִתֵּן יִשְׁעִי   לְיַשֵּׁר מַעְגָּלִים :

„ לְבָבִי אוֹרִיעַ   וְרִקְרוּק אַבִּיעַ
בְּרָגֵשׁ אַצִּיעַ   פְּרָטִים וּכְלָלִים :

„ יֵחָלְקוּ וָתִיקִים   רְגֵשִׁים לַחֲלָקִים
קְצָתָם עַתִּיקִים   קְצָתָם נֶחְשָׁלִים :

„ הֲלֹא רָגֵשׁ הַבָּא   בְּרֵשִׁית הַתֵּיבָה
וְכֵן אַחַר הַשְּׁוָא   שְׁנֵיהֶם הֵם קַלִּים :

„ וְלִכְגַּר כַּפַּת הוּקְצָה וְלַתִּקּוּן יָצָא
וְחָזָק גַּם נִמְצָא   בְּטַס שֶׁקֶץ נוֹזְלִים :

Ista est lex ut solū quod excipitur et extraneū est.
Quære i traditione, & inuenies ipsum.

DECLARATIO.

Dicūt in masoreth quod octo ab ista regula excipiūtur, quæ scilicet habent dages post Iehu absq; impediente: ut, Quoniam superbiendo superbiuit: Quis sicut tu magnificatus in sanctitate:&c. Quære in masoreth & inuenies alia.

CAnticum 5.de iudicijs dages,ut scias utrū sit leue uel forte. Est autem canticum quadratum & distinctū, cōponiturq; ex iambo & quatuor motibus. Porrò nomē meum est in medio eius.

Indicabo scientiā meam in nomine dei pascentis me:
Et ipse dabit auxilium mihi,ad dirigendum calles.
Cor meum erudiam, & grammaticam eructabo:
De dages proponam specialia & generalia.
Diuidunt docti daggessim in partes:
Quædam eorum sunt fortia & quædam debilia.
An non dages uenit in breschith dictione.
Et sic post scheua,ambo leuia sunt.
Ad bgad Kphath *autem determinatur, & in ornatum uadit:*
Forte quoq; in tas schækæz nozlim inuenitur.

פירוש : ני מיני דגש חן קל וחזק ה
הקל ה . הדגש אשר בראש התיבה כ
כמו בראשית ברא ורומיהן וכן הדגש ה
הבא אחר שוא כמו יזכור תזכור ורומיהן
ולא יבא רק בבגד כפת לתקון הקריאה ו
ולהורות שאינם רפויים כי אולי יחשוב
האדם שהסופר השמיט הרפי אבל הד
הדגש החזק יבא בכל האותיות זולת כ
בגד כפת כי גם באותם אשר נתתי סי
סימנם טס״ שס״ץ נוזלים רוצה לומר כי
יא״ האותיות האלה מקבלים הדגש החזק
אבל לא הקל לפיכך לא יבאו לעולם ר
רפויים כמו שמבואר בשיר שלפני זה :

יי הלא עז יקרא　　בעת יבא אחריו
תנועה כי מורה　　שמונה הבדלים :
יי לחסרון נון שרשית בסות גם בראשית :
וגם נון שמושית בנון הנפעלים :

פירוש : הדגש החזק הוא הבא א
אחר אחת התנועה והוא מורה על אחר
משמונה דברים כמו שמבאר והולך :
הא״ הוא לחסרון נון שרשית כמו הסרי
פא וכן

INTERPRETATIO.

DVæ species dages sunt, uidelicet leue & forte. Leue uocatur qd' in capite dictiōis ponitur: ut, In pricipio creauit: & similia. Eodem modo uenit dages post scheua, ut recordabit̃, recordaberis, & similia. Nō aũt uenit nisi in bgad Kphath ꝓ ornatu lectionis, et ad innuendũ qd' nō habere debent raphe: alioquin em̃ quispiã cogitaret scriptorẽ omisisse raphe, si nō uideret dages. Cæterũ dages forte uenit in omnibus literis ꝑter bgad Kphath, potissimũ in ijs, quarũ signũ posui tas schækæz nozlim, uolo dicere, quod undecim literæ istæ recipiunt dages forte sed nō leue: unde & nunquã ueniunt raphatæ, quemadmodum in præcedenti cantico est declaratum.

An nō forte uocabitur tempore quo uenit post,
Motionem, nam indicat differentias octo.
Defectum nun radicalis in fine initioq;:
Nun quoq; seruile sic & nun passiuum.

INTERPRETATIO.

DAges forte uenire solet post unam ex motionibns repsentatq; unũ ex octo reb⁹ ut declarat̃ & seqt̃. Primo indicat defectũ nun radicalis, ut sunt defectiua

פא וכן ב[...] כמו מן נתן נאמר נתת ו
ולחסרון [...]ן שמושית כמו מבית משרת
הראוי מן בית מן שרת ונון הנפעלי כמו
אפקר יפקר וכו׳ הדגש שבבא מורה על
חסרון נון בפעל הראוי אנפקר ינפקר וכו׳ :

„ ומורה על ענין   בכבדות הבנין
והיה זה קנין   לעיני הפעלים :

השני שמורה על כבדות הבנין כמו ב
בבנין פיעל ופועל והתפעל שהם תמיד
רגושי עין הפעל :

„ ישימוהו עלה   להורות במלה
עלי אות בת גילה   לדמיון הכפולים :

השלישי כשיהיו שתי אותיות דומות ע
על הרוב תחסר האחת ותדגש השנית ל
להורות על אחותה בת גילה לדמיון ג
גזרת הכפולים סבות סבותי וכו׳ :

„ הלא הא הידיעה   וגם הא הקריאה
בדגש מובאה   וכלל במגלים :

הרביעי כל הי הידיעה אחריה דגש כמו
הבית הגדול והקדוש וכן אחר הא הס
הקריאה כמו הקהל הזה אתה הרוב

ui pepoal. Idem fit in fine huius uerbi, de/dit, de quo dicitur, dedisti. Item defectum nun se...alis: ut, de domo, de agro, digna q̄ sic scriberentur, de domo &c. Et nun passiuum: ut uisitabor, uisitabitur, etc̄. ubi dages quod est in pepoal indicat defectum nun passiui, quod sic alioquin scribi deberet: uisitabor &c̄,

Signat quoq; negocium grauitatis in coniugatione:
Et est eius possessio in Ain uerborum.

Secundo dages signat grauitatem con/iugationis, nempe Piel, Pual & Hithpael, quæ semper sunt daggessatæ in ainpoal.

Ponūt quoq; ipsum nō sine causa, ut signet ī dictiōe:
Literam consortem, similitudinemq; duplicitatis.

Tertio, quando duæ literæ sunt similes ut in plurimum solet una deficere, & alte/ra daggessari, quo sororis suæ commoneatur cōparisq; similitudine, in ordine duplicatorum: ut, circuisti, circuiui &c̄.

An non est He notificationis & He uocationis:
Cum dages adducitur, sic kaleb in rebus apertis.

Quarto, omne he notificationis seu de/monstrationis, habet post se dages: ut, do/mus ipsa magna & quæ sancta. Idem fit post he uocatiōis: ut, O cœtus, ritus unus:

 O gene/

הדור אחר ראו וכן באותיות כל״ב המג
המגלוי פירוש המורים על דבר ידוע כ
במו בית כבית לבית תמיד רגש את
אחריהן כמו שיתבאר בפרק השמושים ;

״ אמות אות נסמכת לויו המתהפכת
ברגש הולכת בזולת המבטלים ;

החמשי כל אות הסמוך אחר ויו ההפוך
היא רגושת כמו ויאמר ותאמר זולת ה
המבעלים כאשר יתבאר בשיר התשיעי;

״ שתים הם עלות לפאר המלות
תנועות הגדולות בבואן בגבולים ;

״ כמו כן הוא מובא באמצע התיבה
באות נקור בשוא לפאר המלים ;

הששי הרגש הבא לתפארת הקריאה ו
והוא בא בשתי אופנים האחד כשיבואו
אחת מהתנועות גרו בגבולים ר״ל בחסת
בישראל חרלו ; הרים נזלו ; וכן תחת א
אות שואית כמו הצפינו עקבות ורומי ;

״ בתנוחו שהוא תמורת אות יהוא
ובמקומות שהוא לספר נחרלים ;

השביעי הבא תמורת יה״וא וקורין אותו

O gener ,uos uidete. Sic cũ literis Caleb ma tis, hoc est, significantibus rem notam: ut, in ipsa domo, quasi ipsa domus, ad domum ipsam, sequente eas semper dages, ut explicabitur in cap. officiorum.

Vere litera subiuncta uau conuersiuæ
Cum dages ambulat, præter impedimenta.

Quinto, omnis litera, quæ sequitur post uau hippuch, daggessatur: ut, Et dixit, & dixisti: excipiuntur uerba piel, ut declarabitur Can. 9.

Duæ sunt causæ ad ornandum uerba:
Motus magni dum ueniunt in terminis.
Et cum adducitur in medio dictionis:
Cum litera scheuata ad decorem dictionum.

Sexto, Dages uenit pro ornatu lectionis, idq; in duabus formis: Vna est, quando uenit una ex motionibus magnis in terminis, hoc est, in fine sententiæ: ut, In Israël cessauerunt. Montes fluxerunt. Idem fit sub litera scheuata: ut, Abscondite gressus, & similia.

Ponunt deniq; ipsum loco literæ Iehu.
In hisq; locis ipsum refert omissa.

Septimo, Venit dages loco Iehu, legitq;

רָגֵשׁ תְּמִי.ת הַבָּה בְּמוֹ קְרֻשָּׁה גְּדֻלָּה חָר
הָרָאוּי ,רוּשָּׁה גְּדוּלָּה עַל מִשְׁקַל מְלוּבָּה
וְכֵן וּפְטוּרֵי צְצִים הָרָאוּי צִיצִים :

„ זְבוֹר כִּי יָבֹא עַל מְקוֹם תָּיו הִתְפַּעַל
וְגַם כֵּן כָּל פֹּעַל בְּהִיוֹ שָׁרְשֵׁי מַשְׁלִים :

הַשְּׁמִינִי הַבָּא לְהוֹרוֹת עַל הֶסְרוֹן תָּיו הַה
הִתְפַּעֵל כְּמוֹ אַל תִּטַּמְּאוּ הָרָאוּי תִּתְטַמְּאוּ
וְכֵן כֹּל שֹׁרֶשׁ שֶׁלָּמֵד הַפָּעַל שֶׁלוֹ תָּיו כְּמוֹ
הִכְרַתִּי הִשְׁבַּתִּי הָרָאוּי הִכְרַתְּתִּי הִשְׁבַּתְּתִּי
ודוֹמֵיהֶם :

„ יְקַדֵּם הַחֶסְרוֹן וְרָגֵשׁ לוֹ אַחֲרוֹן
וְלַהֲפֹךְ יוֹרוּן מְלָכִים הַגְּדוֹלִים :

פֵּירוּשׁ : תָּמִיר הַדָּגֵשׁ מוֹרֶה עַל הָאוֹת
הֶחָסֵרָה לְאַחֲרָיו וְלֹא לְפָנָיו אֲבַל הַתְּנוּעוֹ
הַגְּדוֹלוֹת יוֹרוּ לְהֵפֶךְ כִּי תָמִיד הֵם מוֹ
מוֹרִים עַל הָאוֹת שֶׁלְּפָנָיו כְּמוֹ אֶרַע א
אֵשֵׁב הַצֵּרֵי מוֹרֶה עַל הַיּוּד שֶׁלְּפָנָיו :

„ יְהִי שִׁירִי תָמִיד לְזֵכֶר כָּל תַּלְמִיד
וְעַל יָדוֹ צָמִיד יְהַב הַמַּשְׂכִּילִים :

יְהַב הַמַּשְׂכִּילִים פֵּי׳ יְתַן וְהוּא בְּגִימַטְרִיָּא
י״ז בְּמִנְיַן בָּתֵּי מִשְׁקַל זֶה הַשִּׁיר :

השיר

pro qui ut, sanctitas, magnificentia: digna q em, sanctitudo, magnitudo, iuxta formam regni. Sic aperturæ florum, pro, germinum.

Recordare quod uenit loco Tau in Hithpael:

Quin & in omni uerbo, in tau radicalem desinente.

Octauo uenit dages ad indicãdum defectum Tau Hipthpael: ut non polluemini, dignum, cõtaminabimini. Sic omnis radix, cui⁹ lamedpoal est tau: ut, excidi, quietaui: digna, succidi, quietaui: & similia.

Præcedit defectus, & sequitur eum dages:

Contrarium docent, magnifici reges.

EXPOSITIO.

SEmper Dages ostendit literam deficere post eam & non ante eam (hoc est, defectus ostendit in litera sequẽte literam deficientẽ.) Sed motiones magnæ indicãt cõtrariũ, qa semp id ostendũt in litera quæ deficiẽtem præcedit: ut, sciam, sedebo: ubi zere representat iod in ea quæ p̃cedit ip̃m.

Sit canticũ meũ semp in memoria discipuli cuiusq;:

Et super utranq; manum suam det hæc metra.

Det hæc metra, interp̃tatio, dabit, qđ in Geometria seu cõputo facit 17. iuxta numerũ uersuũ, quos habet forma huius cantici.

Sextum

השיר חששי בביאור קצת ריני ה
השוא איך הוא משרת: והו
מורכב מב' תנועות ויתר ור' תנועות:

„ אלה מלכים העשרה
המולכים בחברה:
„ חמש משרתות לחמש
קטון לגדול בשורה:
„ אחד משרת אל כלם
ושמו שוא ולבך נברא:
„ יצא ויבא לפניהם
ולאחריהם אל עזרה:
„ ויבא פעמים בארוכה
גם בא פעמים בקצרה:

פירוש: המלכים העשרה הם עשר הת
התנועות שהם חמש גדולות וה קטנות ו
וכולם נקראים מלכים אעפי שהקטנות
משרתות לגדולות כמבואר בשיר שני:
והשוא הוא משרת לכלם ויבא לפני ה
התנועות ולאחריהם כמו פקוד פקד:
ופי' בארוכה ובקצרה של פעמים הוא נע
ולפעמים נח כמבואר בשיר ה':

תחתי

SExtum canticum: de explica-tione quorũdam iudiciorum ſcheua, quomodo ſeruiat. Cõſtat autẽ duplici motu & iambo & quadruplici motu.

Iſti ſunt reges decem,
Regnantes in ſyllaba.
Quinq; ſeruiunt quinq;,
Minor maiori ut decet.
Vnus eſt miniſter omnium.
Nomine ſcheua, ideo creatus.
Quod exeat & ueniat ante,
Et poſt eos in auxiliam.
Venit aliquando longe,
Et quandoq; quidem correpte.

EXPOSITIO.

DEcem reges ſunt decẽ uocalia, quorum quinq; ſunt magna & quinque parua: & uocantur omnia reges, non obſtante quod parua miniſtrent maioribus, ut declaratũ eſt in cantico ſecũdo. Scheua uero miniſtrat omnibus & uenit ante uocalia & poſt ea: ut, uiſita, uiſitate. Expoſitio huius, cum prolixitate & breuitate, quod ſcilicet aliquando ſit mobile & aliquando quieſcens, ut declaratur Cant. 8.

„ תַּחְתָּיו עוֹלָם לֹא יָבֹא
נִגּוּן וְטַעַם הַסְבָּרָא :
„ גַּם לֹא שְׁנַיִם בִּתְחִלַּת
תֵּיבָה בְּכֹל סִפְרֵי מִקְרָא :
„ גַּם הוּא בְּסוֹת תֵּיבָה לֹא בָא
רַק עִם בְּגַד כֶּפֶת בַּתְרָא :
„ אָבֵן לְבַר קוֹשְׁט יַשְׁט וַיִּשַׁק
הֵמָּה מְשַׁנִּין הַסִּדְרָא :

כֹּל זֶה כִּמְעַט מְבוֹאָר וּפִי' עִם בְּגַד כֶּפֶת ב בַּתְרָא בְּסוֹת תֵּיבָה כְּמוֹ וַיֵּשֶׁב וַיֵּבְךְּ שמ שָׁמַרְתָּ אַל תּוֹסַף וְתָמִיר הֵן רְגוּשִׁין בר בְּרָגֵשׁ סַל חוּץ מִן חֲפֵת שֶׁתָּבֹא גב״ רְפוּיָה בְּסוֹת הַתֵּיבָה עִם שְׁוָא וְזֶה בְּשֶׁהִיא לִבְנוּי הַנִּקְבָּ כְּמוֹ יַרְדְּ רַגְלְךָ גַּם בְּשֶׁהִיא שָׁרְשִׁי' כְּמוֹ הָרַךְ הַמֶּלֶךְ נָלַךְ אֲבָל קוֹשְׁט יַשְׁט וַיִּשַׁק מְשַׁנִּין הַסֵּדֶר כִּי הֵם בִּשְׁוָא וְאֵינָם מִבְּגַד כֶּפֶת :

„ תֵּיבָה בְּסוֹפָהּ נָח נִרְאָה
אֵינוֹ לְפָנָיו בַּר מְצָרָא :
„ בַּיִת יְחִידִי לֹא יִבָּנֶה
כִּי אֵין בְּיָדוֹ הַגְּבוּרָה :

Sub eo non [illegible]it in æternum
Tonus, & [illegible]centus tarditatis,
Nec duo simul à principio
Dictionis, in omnibus Bibliæ libris.
Nec ipsum in fine dictionis unquam uenit,
Nisi cum bgad Kphath finali.
Excipiuntur tamen Kost Iest & Iasck:
Quæ mutant ordinem.

GLOSSA.

TOtũ istud iam ferè clarũ est. Glossa huius, Cũ bgad Kphath finali, in fine dictionis: ut, Et cœpit: Et fleuit: Custodiuisti: Non addes. Et semper daggessantur cũ dages leui, excepto Caph, quod quidem etiã sic uenit cum scheua in fine dictionis raphatum, quando est pronomẽ fœmininum: ut, manus tua, pes tuus; Idem fit quãdo est radicalis: ut, uia rex ambulauit. Sed ueritas, extendet, & osculatus est mutant ordinem, quippe quæ scheua habent & nõ sunt de bgad kphath.

Dictio illa cuius finis quiescere uidetur:
Non habet ante se filium angustiæ.
Domum ipsum solum non ædificabit:
Nam non est potentia in manu eius.

Expositio.

פירוש ; בסופה נח נראה כל אות ש
שאינה ואותיות אהוי שהיא כסות הת
התיבה בלי נקוד כמו ריש של שמר ל
למר של אבל ולא יבא לעולם שוא לפ
לפניהם ופי' בר מצרא שכן מלשון רז"ל
ופי' בית יחידי לא יבנה שלא יבוא ממנו
מלה כי משאר התנועות נוכל לעשות מ
מלה כמו כי גם אך אז כל ודומיהן ;

" יש לו שלשה שתפין
זה— עשו עמו חברא :
" קמץ ופתח גם סגול
עמם יהי חטף נקרא ;
" בתר זעיר לי ואחוך
כי עור לכל אחר שירה ;

כל זה מבואר ודיני החטף קמץ וחט' ו
וחט' סגול יתבאר כל אחד בשיר מיוחד לו ;

השיר השביעי בביאור קריאת ה
השוא איך הוא נוטה לש
לשלשה פנים ; והוא שיר מורכב מיתד
וארבע

EXPOSITIO.

IN f .e suo quiescens uidetur: Quæcun que litera, de literis æheui nõ existens, si ueniat in fine dictionis absq; puncto, ut est res de schamar, lamed de achal, non uenit in æternum scheua ante eam. Interpretatio: filiũ angustiæ: quod sic est de lingua seu uocabulis magistrorum nostrorum bonæ memoriæ. Item glossa: domũ ipsum solum non ædificabit: nam non uenit ab ipso scheua solo dictio, sed de aliis motionibus poterimus facere dictionem: ut, quia, etiã, quomodo, tunc, totum, & similia.

Sunt ei tres communicantes:
Et faciunt cum eo societatem.
Kametz & pathah atq; sægol:
Cum eis autem hateph denominatur.
Expecta me modicum, & ostendam tibi:
Quia adhuc de singulis est unum carmen.

Totũ istud clarum est. Porrò iudicia hatephKamez & hatephpathah & hatephsægol, tractabit̃ de quolibet seorsum ĩ ꝓprio (cantico.

CAnticũ 7. de explicatione lectionis scheua, quomõ ipsum declinat in tres formas. Cõstat aũt carmẽ ipsum iambò

e & qua-

פרק שירה

וְאַרְבַּ[illegible] תְנוּעוֹת וְיֶתֶר וּשְׁתֵּי תְּנוּעוֹת ׃

„ בְּקוֹל [illegible] וָרוֹן זְמִיר אֲעַנֶה
שְׁוָא בִּתְנוּעָתוֹ לְךָ אֲמַנֶּה ׃
„ בְּשָׁלֹשׁ אוֹפַנִּים קְרִיאָתוֹ
וּבָהֶם יִתְהַלֵּל וְיִשְׁתַּנֶּה ׃
„ בְּעֵת יָבֹא פָּשׁוּט אֲזַי תָּמִיד
לְפַתַּח גָּדוֹל הוּא קְצַת פּוֹנֶה ׃
„ אֲבַל אִם יָבֹא גָ— עְיָא אֶצְלוֹ
תְּנוּעָתוֹ מַמָּשׁ אֲזַי קוֹנֶה ׃

פֵּירוּשׁ ׃ הַשְּׁוָא נִקְרָא בִּשְׁלֹשָׁה אוֹפַנִּים. הָאֶחָד הוּא קְרִיאָתוֹ הַפְּשׁוּטָה וְהוּא נוֹטֶה קְצַת לִקְרִיאַת הַפַּתַּח אֲבַל אִם יָבֹא אֵצֶל הַשְּׁוָא גַּעְיָא אָז קְרִיאָתוֹ בִּקְרִיאַת הַפַּתַּח מַמָּשׁ כְּמוֹ דְּבַר־בְּלִיַּעַל ה׳ אֵלֶיךָ וְנַשְׁוּבָה קוֹרִין אוֹתָם כְּאִלּוּ הֵן בְּפַתַּח מַמָּשׁ דַּבַּר ו

„ וְלִפְנֵי אוֹתִיּוֹת גְּרוֹנִיּוֹת (וַנָּשׁוּבָה וְדוֹמֵי ׃
קְצַת לִקְרִיאָתָם בְּקוֹל עוֹנֶה ׃
„ וְעִם גַּעְיָא יָבֹא בְּהַרְחָבָה
בְּאוֹת הַגָּרוֹן אַ— חֲרָיו הוֹנֶה ׃

הָאוֹפַן הַשֵּׁנִי בְּשֶׁיָּבֹא הַשְּׁוָא לִפְנֵי אַחַע קְרִיאָתוֹ נוֹטָה בִּקְרִיאַת אוֹתוֹ הָאוֹת

& quatuor motibus:& rursum iābo & duobus motibus.

In uoce iubilationis & laudis cantabo:
Scheua cum motione sua tibi numerabo.
In tribus formis eius consistit prolatio:
In quibus uariatur & mutatur.
Tempore quo uenit absolute, tunc semper
In pathah magnum ipsum non nihil declinat.
Sed si mugitus uenerit iuxta ipsum:
Motionem suam simpliciter tunc habebit.

EXPOSITIO.

Scheua legitur in triplici forma: una est quod lectio eius absoluta declinat parum ad lectionem pathah. Cæterum si uenerit mugitus iuxta scheua, tūc lectio eius est ut lectio pathah simpliciter: ut, uerbum belíal: Domine ad te:& reuertemur: Quæ leguntur ac si simpliciter essent pathata: dafar, uanaschufa, & similia eis

Porrò ante literas gutturales:
Aliquantulum lectioni earum in uoce respondet.
Et cum mugitu uenit late proferendum:
Ac si litera gutturalis post ipsum pausaret.

Forma 2. Quādo scheua uenit ante gutturalē, lectio ei9 declinat in lectionē eiusdē

הָאוֹת כְּמוֹ אַנָּה קְרִיאָתוֹ נוֹטָה קְצַת פ
לְצֵרֵי וְכֵ חִי אוֹר קְרִיאַת הַשְּׁוָא נוֹטָה ק
קְצַת לְחִירֶק ׃ אֲבָל עִם הַגַּעְיָא קוֹרִין
אוֹתוֹ כִּקְרִאַת אוֹת הַגָּרוֹן מַמָּשׁ כְּמוֹ ת
תְּחִי־נַפְשִׁי יְחִי שְׁמוֹ לְעוֹלָם קוֹרִין אר
אוֹתָם תְּיחִי יְחִי וּבֵן רְעוּ אֵיפֹה קוֹרִין אוֹתוֹ
דוּעוּ ׃

” וְאִם לִפְנֵי הַיּוֹד שְׁוָא יָבֹא
אֱלֵי חִירֶק נוֹטֶה קְצַת מַעֲנֶה ׃
” אֲבָל אִם אֶצְלוֹ יִ־ הְיֶה גַּעְיָא
בְּבֵירוּר הַחִירֶק שְׁמַע מִנֵּיה ׃
” וְכַאֲשֶׁר בֵּיוֹר יְ־ הְיֶה חִירֶק
שְׁוָא זֶה יֵצֵא מִ־ כְּלַל חֵנֶה ׃
” שְׁאָר דִינֵי גַּעְיָא וְהַמְּתָגִים
בְּפֶרֶק הַטְּעָמִים לְךָ אֶשְׁנֶה ׃

הָאוֹפַן הַשְּׁלִישִׁי כַּאֲשֶׁר יָבֹא שְׁוָא לִפְנֵי י
יוֹד הוּא נוֹטֶה קְצַת לְחִירֶק כְּמוֹ וַיַּעֲקֹב ו
וְיוֹסֵף וַיִּרְעוּ כִּבְוֹלֵן קְרִיאַת הַיָּיו נוֹטֶה ל
לְחִירֶק ׃ וְאִם אֵצֶל הַשְּׁוָא גַּעְיָא אָז ס
קְרִיאָתוֹ בְּבֵירוּר בִּקְרִיאַת הַחִירֶק כְּמוֹ ב
בְּנֵי־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיִּרְעוּ כִּי אֱלֹהִים קוֹרִין
אותו

literæ:ut,fi is: cuius prolatio aliquãtulum in zere d clinat. Sic:fiat lux:ubi lectio ipsius scheua aliquantulum declinat in hirec. Sed cum mugitu legunt ipsum non secus quàm prolationem literæ gutturalis simpliciter:ut,uiuet anima mea: Erit nomen eius in æternum: quæ legunt ut tihi ijhi. Sic: Scitote nunc,legunt ipsum,duhu.

Cum uero ante iod scheua uenerit:
Ad hirec declinat nonnihil proferens.
Nisi cum iuxta ipsum mugitus fuerit:
Tunc enim clare hirec speciem audire oportet.
Et quum Iod hirec habuerit:
Scheua transgreditur regulam istam.
Alia mugitus iudicia & retinacula:
In capitulo accentuum tibi reserabo.

Forma tertia. Quãdo scheua uenit ante Iod, ipsum parũ declinat in hirec:ut,Et Iaækob:& Ioseph:& scient. In qbus oib⁹ lectio uau declinat ad hirec. Quod si iuxta scheua mugit⁹ fuerit,tũc lectio eius clara erit ut lectio hirec:Exemplum. In manu Mosi & Ahæron:Et scient quod deus: Vbi legunt

אותו כיר ירעו בחירק אבל כאשר היוד
נקורה בזירק או קריאת השוא בקריאתו
הפשוטה כמו וישראל אהב אעפ״י שה
שהשוא בגעיא אין קורין אותו בחירק :

השיר השמיני בביאור מתי נקרא
השוא נע או נח : והוא שיר
מורכב מיתר ושתי תנועות ויתר ושתי ה
תנועות ויתר ותנועה אחת :

״ אשר נקרא משרת ל׳ מלבים
בני הא לך להניעו רבים :

פי׳ : השוא נקרא משרת למלבי׳ במבואר
בשיר ששי ואומר כי בחמשה דרכים מ
מניעים את השוא כאשר הולך ומבאר :

״ לכל הבא בראש תיבה והוא בה
לעקר או לאחר ה׳ צרכים :

הדרך הראשון הוא כל השוא שהוא ב
בראש התיבה בין שהוא תחת אות שר
שרשית או שמושית הוא נע כמו ואם
שלש אלה ורוממיהם :

״ יקדמוהו חמשה ה׳ גדולים
והמה או במאריכים משוכים :

הדרך

bĳad, uid hu cum hirec. Quādo uero iod puncta ur cum hirec, tūc lectio ſcheua eſt ut lectio ſibi propria: Exemplum: ueĳſraël dilexit: ubi ipſum non legunt cum hirec, quantumlibet ſcheua habeat mugitum.

OCtauum carmen. Declaratur in eo quādo ſcheua legatur ut mobile uel quieſcens. Et eſt carmen ipſum cōpoſitum ex iambo & duobus motibus: itemq́ ex iambo et duobus motibus: & ex iambo motuq́ uno.

Quod uocatur ſeruiens regibus:
Fili mi quinq; tibi mouetur modis.

EXPLANATIO.

SCheua uocatur miniſter regum, ut explicatur Cant. ſexto, doceturq́ quod quinq modi faciant mobile ſcheua ipſum, ut clare ſequitur.

ſemper cum uenit in capite dictionis, & eſt in ea,
Radicalis uel alioquin neceſſaria.

Modus primus eſt, quod omne ſcheua, dictionis caput occupans, ſiue ſit ſub litera radicali ſiue ſeruili, eſt mobile: ut, Et ſi tres illi: & ſimilia.

Dum præcedunt ipſum quinq; magnates:
Et ipſi tunc cum tardantibus protrahuntur.

הַדֶּרֶךְ הַ׳ נִי כְּשֶׁיָּבֹאוּ לְפָנָיו אַחַת מֵחָמֵשׁ
תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת כְּמוֹ שָׁמְרוּ שׁוֹמְרִים וּ
וַיֵּשְׁבוּ פִּינְחָס יוּכְלוּ וְדוֹמֵיהֶן הַשְּׁוָא הוּא
נָע וְהַתְּנוּעָה גְדוֹלָה שֶׁלְּפָנָיו נִמְשָׁכִים בּ
בְּמַאֲרִיךְ ;

„ הֲלָכָה זֹאת לְאוֹתִיּוֹת חֲזָקוֹת
וְהוּא הַחוֹתָם לְרִמּוּזוֹן הַ—נְּסִיבִים ;

הַדֶּרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי הַשְּׁוָא שֶׁהוּא תַּחַת אוֹת
דְּגוּשָׁה לְרִמּוּזוֹן הַנְּסִיבִים הַשְּׁוָא שֶׁתַּחַת
הַנּוּן נָע כִּי הִיא דְגוּשָׁה וְכֵן דִּבְּרוּ וּס
וְסִפְּרוּ וְדוֹמֵיהֶן ;

„ וְכֵן דִּין כָּל שְׁוָא שֵׁנִי בְּעֵת בָּא
בְּתוֹךְ תֵּיבָה שְׁנַיִם בָּהּ סְמוּכִים ;

הַדֶּרֶךְ הָרְבִיעִי כְּשֶׁיָּבֹאוּ שְׁנֵי שְׁוָאִין בְּא
בְּאֶמְצַע הַתֵּיבָה הָרִאשׁוֹן נָח וְהַשֵּׁנִי נָע כּ
כְּמוֹ יִשְׁמְעוּ יִלְמְדוּ וְדוֹמֵיהֶן ;

„ הֲלֹא בְּסוֹת שְׁנֵיהֶם נָח אֲבָל רֹאשׁ
לְעוֹלָמִי עַד שְׁנַיִם לֹא קְרוֹבִים ;

אֲבָל כְּשֶׁיָּבֹאוּ שְׁנֵי שְׁוָאִין בְּסוֹת הַתֵּיבָה
הֵן שְׁנֵיהֶן נָחִין כְּמוֹ שָׁמַרְתְּ וַיֵּבְךְּ אֲבָל בּ
בְּרֹאשׁ הַתֵּיבָה לֹא יָבוֹאוּ לְעוֹלָם שְׁנֵי שְׁ

Modus ſecundus: Quando uenit ante ipſum unus ex quinq; motionibus magnis: ut, cuſtodierunt, cuſtodientes, & ſedebũt, Pinehas, poterũt, & ſimilia: ubi ſcheua mouetur, & motionem magnam, quæ eſt ante ipſum, protrahunt quaſi tardando:

Mos conſimilis eſt literis fortificatis:
Nam eſt ſub eis ad ſimilitudinem principum.

Modus tertius. Scheua quum eſt ſub litera dageſſata, iuxta exemplum hanneſichim, ſcheua ſcilicet ſub nun exiſtente, eſt mobile. Nam nun ipſum daggeſſatur. Sic: locuti ſunt, & numerauerunt, & ſimilia.

Sic eſt iudicium cuiuſq; duplicis ſcheua quãdo uenit,
In medio dictionis: duo in ea coniuncta.

Modus quartus: Quãdo ueniunt duo ſcheuain in medio dictionis, primum quieſcit & ſecundum mouetur: ut, audient diſcent, & ſimilia.

Certe in fine utrunq; quieſcit: ſed caput
In ſecula ſeculorum duo non inuoluunt.

Attamen quando duo ſcheuain ueniunt in fine dictionis, utrunque quieſcit: ut, dixiſti, & flebit. Cæterum in capite dictionis non ueniunt unquam duo

 ſcheuain,

שואין זה אחר זה :

„ לעת הוז. בא בראשית ה— רמוזות
והנני הוא אשר מורה נבוכים :
הדרך החמישי כשיבאו שתי אותיות רז
רומות זו לזו והראשונה אז הוא נע ומ
ומלת הנני מורה הדרך לנבוכים :

„ ואחריהם לעולם אות רפויה
שתים עם שתי המה הפבים :
פירוש : אחר כל חמש מיני שואין הל
הללו יבא לעולם רפי הוץ מבמלת ש
שתים ושתי שהתוין רגושים אחר שוא
נע :

„ יפוצון מע— יני ריניו וחסיו
בתוך שירים לפניך ערוכים :
פירוש : עוד יש לשוא רינים רבים וי
ויבוארו בשירים שלפניך :

„ חזק ואמץ בני ולמוד ומיר זה
מפרש רין משרת ל— מלכים :

השיר התשיעי בריני אותיות את
אהעה ואיך הם מבלבלים
כל הניקור : והוא שיר מורכב משתי

ſcheuain, unum poſt aliud.

Aliquando ipſum uenit in principio ſimilium:
Et hinneni eſt quod docet errantes.

Modus quintus. Quando ueniunt duæ literæ ſimiles, una poſt aliam, tunc prima cum ſcheua eſt mobilis. Dictio tamen hinneni gerit modum perplexorum.

Poſt ea perpetuo litera raphatur:
Staijm & ſte, ipſa contrarium ſeruant.

EXPOSITIO

POſt quinque illas ſpecies ſcheuain, ſequitur ſemper raphe, præterquam in dictione ſtaijm & ſte: in quibus tauin dag geſſantur poſt ſcheua mobile.

Sparguntur fontes iudiciorum eius & legum:
In medio canticorum, quæ ante te ſunt ordinata.

GLOSSA.

HAbet ſcheua ipſum adhuc iudicia multa, quæ explicantur in canticis adhuc tibi reſtantibus.

Cōfortare & eſto robuſtus fili mi, & diſce cāticum
Exponens iudiciū miniſtrantium regibus. (iſtud:

NOnum canticum. De iudicijs literarum gutturaliū, & quomodo cōfundant pūctationis legē. Et cōſtat metrū ipſum duobus

motibus

תְנוּעוֹת וְיָתֵר וּשְׁתֵּי תְנוּעוֹת וְיָתֵר וּשְׁתֵּי
תְנוּעוֹת עַל מִשְׁקַל יִגְדַּל אֱלֹהִים חַי וְכוּ׳ :

” אֶקְרָא אֲנִי אַהְעַח מִבַלְבָּלִים
הוֹרְסֵי יְסוֹר נִקוּר וְחַבְלָלִים :

” בִּלְתָּם נְתִיב נִקוּר וְאָרְחוֹתָיו
מִכָּל רָבַר מִכְשׁוֹל מְסוּקָלִים :

” לָחֶם שְׁלֹשָׁת אוֹ יְבוּם תָּמִיד
אֵין מִי אֲשֶׁר בֵּינָם יְהִי מַשְׁלִים :

” אֶחָד שְׁמוֹ הִירֶק וְלֹא יַקְרִים
לַעֲזוֹר מְשַׂנְאָיו לַ עֲשׂוֹת מִלִים :

” סֶגוֹל וּפַתַח יַ לְבוּ תַחְתָּיו
לַעֲבוֹר עֲבוֹרָתוֹ וְלוֹ גְאָלִים :

כָּל זֶה בִּמְעַט מְבוֹאָר וּפֵי׳ אֶחָד שְׁמוֹ חִירֶק ר״ל הַשּׂוֹנֵא הָאֶחָר שֶׁל אַהְעַ״ח הוּא הַחִירֶק וְהוּא לֹא יַעֲזוֹר לְשׂוֹנְאָיו לַעֲשׂוֹת מִלָּה כִּי בְּמָקוֹם שֶׁיָבֹא הַחִירֶק תַּחַת שְׁאַר הָאוֹתִיּוֹת כְּמוֹ יִשְׁמוֹר תִּשְׁמוֹר נִשְׁמוֹר וְכוּ׳ לֹא יָבוֹא כֵּן עִם אוֹתִיּוֹת אַהְעַ״ח רַק יָבֹא בִּמְקוֹמוֹ פַתַח אוֹ ־ כְּמוֹ יַחֲמוֹר יַעֲמוֹר יֶאְסֹף תֶּאֱסֹף :

” שֵׁנִי שְׁוָא נִקְרָא וְלֹא יוֹרֵד
תַּחְתָּם יְחִירִי רַק בְּמַקְהֵלִים :

קוֹרָא

motibus & iambo, duob⁹ motibus & iambo & duobus motibus, iuxta formam: magnificetur deus uiuus &c̃.

Voco ego gutturales confusiuas:
Euertentes fundamentum punctationis & regularũ.
Citra eas est semita punctationis, & uiæ eius:
Sunt ab omni offendiculo repurgatæ.
Habent tres inimicos semper:
Nec est qui inter eas faciat pacem.
Vnius nomen est hirec, qui non præcedit:
Vt auxilietur hostibus suis ad faciendum dictiones.
Sægol & pathah ueniunt pro eo:
Vt seruiant seruitium eius & redimant ipsum.

Totum istud ferè perspicuum est. Glossa: Vnius nomen hirec, hoc est, Vnus hostis gutturalium est hirec, qui non auxiliatur hostibus suis ad cõstitutionem dictionis. Nam in locis ubi hirec sub alijs literis concurrit: ut, custodiet, custodies, custodiemus, &c̃. non cooperatur literis gutturalibus, sed in locum eius surrogatur uel Pathath uel Sægol: ut, desiderabit, stabit, addet addes.

Secundus, scheua uocatur, nec descendit:
Sub eas solus, nisi cum societatibus.

Vocat

„ קוֹרֵא לְעֶזְרָתוֹ שְׁלֹשׁ רֵעָיו
קָמֵץ וְהַפַּתַח וְהַסְּגוֹלִים ׃

פֵּירוּשׁ ׃ הַשְּׁוָא הַשֵּׁנִי הוּא הַשְּׁוָא הַפָּשׁוּט כִּי לֹא יָבֹא תַּחַת אַחְעֵ״ה רַק אֶחָד מִשָּׁלֹשׁ רֵעָיו שֶׁהֵם הַקָּמֵץ וְהַפַּתַח וְהַסֶּגוֹל עִמּוֹ חוּץ מִבְּשָׁלֹשׁ אוֹפַנִּים יָבוֹא הַשְּׁוָא פָּשׁוּט כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּשִׁיר אַחַר זֶה ׃

„ שְׁוָא שְׁלִישִׁי הוּא שְׁמוֹ רָגֵשׁ
מִן גֵּו יְגָרְשׁוּהוּ וּמַפִּילִים ׃
„ רָצָה כְּמוֹ בֵּן רֵישׁ שְׁנוּא רָגֵשׁ
הָיוּ לְאַחְעֵהָר וּבוֹ מוֹשְׁלִים ׃
„ וּמְגַ־ רְשִׁים אוֹתוֹ וּבָא לָגוּר
בֵּין הַ־ נְקֻדִּים הָ־ אֻמְלָלִים ׃

פֵּירוּשׁ ׃ הַשְּׁוָא הַשְּׁלִישִׁי הוּא הָרָגֵשׁ וּבוֹ וּבָזֶה נִשְׁתַּתְּפָה גַּם בֵּן הָרֵישׁ וְסִימָנָם אַחְעֵהָר וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת אֵלֶּה מְגָרְשִׁים הָרָגֵשׁ מִתּוֹכָם וְהוּא הוֹלֵךְ וְיוֹשֵׁב תַּחַת הַנְּקוּדוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁלִּפְנֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהוֹלֵךְ וּמְבֹאָר ׃

„ בּוֹ שָׁ־ גְבוּ יֵשַׁע קְטַנֵּיהֶם
לִמְקוֹם גְּדוֹלִים הֵם אֲזַי עוֹלִים ׃

פתח

Vocat in auxilium suum tres socios suos:
Kametz & pathah unà cum sægol.

INTERPRETATIO.

Hostis secundus est scheua simplex, quod nõ uenit sub gutturalibus, nisi unus ex tribus socijs suis, nempe, kamez, pathah & sægol fuerit secum: excipiuntur tamen tres modi in quibus scheua simplex uenit sub eas, quemadmodum explicabitur in cantico sequenti.

Inimici tertij nomen est dages:
E medio depellunt ipsum atq; abijciunt.
Placet quod & res hostem habeat dages:
Sunt igitur Ahahar ipsum procul arcentes.
Repudiantq; ipsum & uenit ut habitet,
Inter debilia puncta.

GLOSSA.

Hostis tertius est dages, & in hoc cũ gutturalibus quoq; cõmunicat res litera: unde & signum earum est Ahahar: nam quinq; iste literæ abijciunt à se dages. Porrò dages ipsum obambulat & habitat inter pũcta parua quæ sunt ante se, ut iam sequens declarat.

Eius subleuantur auxilio parua ipsa:
In locum magnorum ipsa tunc ascendunt.

Pathah

„ פתח יהי קמץ והחירק
ישוב אלי צרי כבפעלים :
„ סבוץ להולם י— עלה מעלה
פן י— היה נקוד בקלקולים :

פירוש ; התנועות הקטנות יהיו אז לת
לתנועות גדולות כי הפתח יהיה קמץ ו
והחירק ישוב לצרי כמו בבנין פעל כמו
מאן ימאן לולי אות הגרון היה המם ב
בפתח ודגש אחריה כמו פקד יפקד וכן
ברך ברכה לולי הריש היה ברך על מ
משקל פקד ; והסבוץ יש לה למעלה
על ראש האות ונעשה חולם כמו ומו
ומורק ושוטה הראוי ומורק ולא יורד
הדגש תחת ג הנקודות כי יהיו אז ר נס
נקודות ותקולקל התיבה :

„ עוד יש לאחעה שאר דינים
יהיו מבוארים במשקלים :

זה מבואר ואינו צריך לפירוש :

השיר עשירי בבאור כי שוא פשוט
לא יבא תחת אותיות אחעה
רק בא משלשה אופנים והוא שיר מורכב
במשקל

Pathah erit kamez: & hirec,
Migrat in zere,ut in piel uerbis.
Kibuz in holem aſcendit ſurſum,
Ne forte punctus degeneret in corruptionem.

EXPOSITIO.

VOcalia parua hoc modo erũt motiones magnæ:nã ex pathah fit Kamez, & Hirec redit in Zere: Exempli gratia in coniugat.piel, ut:renuit, recuſabit: ubi niſi adeſſet litera gutturalis, haberet mem pathah,ſequeretq́ ipſum dages,ut,recenſuit, numerabit. Sic benedixit, benedixiſti: niſi adeſſet res, berech haberet formã picked. Porrò kibuz mutat ſurſum locũ ſupra caput literæ facimusq́ ex eo holem: ut, purgatus & lotus: dignum quidem umurac. Non aũt deſcẽdit dages inter tria puncta, alioquin futura eſſent quatuor pũcta, qđ confuſio eſſet ſcripturæ.

Habent adhuc gutturales & iudicia alia:
Quæ exponuntur in ponderationibus.

Clarũ eſt iſtud,nec indiget expoſitione.

DEcimum canticũ declarat quod ſcheua ſimplex non ueniat ſub literas gutturales niſi in aliquo trium modorum. Componitur

במשקל השיר השביעי :

" לאותיות גרוניות ראויות
חטפיות לבר כחיות רחיות :
" ולא ישוט שוא פשוט בראשם
לעולמי עד אבל אמצע מצויות :
" ולא באים ונמצאים לבר אם
באחת מ־ שלשה ה־ רשויות :
" וסימן צה לך תקח בנרה
נגינות עת בראשיתן הנויות :

פירוש : כי אותיות אהע״ה יבואו לעולם באחד מהחטופין שהם חטת קמץ וחטת פתח וחטת סגול לבר בחיות אי זה רה רחיה כמו שהולך ומבאר ואומר כי ב בראש המלה לא יבא לעולם שוא פשוט אבל באמצע יבא באחד משלשה פנים וסימנם נר״ה ר״ל נגינה רגש הירק ונגינה ר״ל כשתהיה הנגינה לפני אהע״ה אז הם בשוא פשוט כמו שלחנו ירענו ורום ורומיהם :

" וחירק בן בעת שבן ואבן
לפניו אך באותות ש־ משיות :

במו

autem carmen ipſum iuxta menſuram car-minis ſeptimi.

Literæ gutturales aſtringuntur,
Ad hateph, niſi quando repulſam patiuntur.
Nec extendit ſe ſcheua ſimplex in fronte earum,
Vnquam, ſed cum in medio reperiuntur.
Sed nec ſic ueniunt aut inueniuntur, niſi
Cum uno ex tribus licentiatis.
En ſignum pulchrum accipe tibi in Nædah:
Toni dum in capite earum ponuntur.

EXPLANATIO.

LIteræ gutturales ſemper ueniũt cum raptis pũctis: qualia ſunt hatephkamez hatephpatha & hatephſægol, niſi quũ repulſam habent, ut clare ſequitur. Dico autem quod in capite dictionis nõ uenit unquam ſcheua ſimplex, ſed in medio uenit cum uno trium modorum, quorum ſignũ eſt nædah, hoc eſt, muſicus accẽtus, dages & hirec. Per muſicum accentũ intellige tonum qui præcedit literas gutturales, quæ in eo caſu habent ſcheua ſimplex: ut, miſimus, cognouimus, & ſimilia.

Sic hirec tempore quo quieſcit, utiq;
Ante ipſam, ſed ſub literis ſeruilibus.

„ כמו יחית וגם יחית ותחית
אבל לא כן לאחר שו-רשיות :

פירוש : כאשר החירק יבא לפניו ה
תחת אות שמושית אז יהיה שוא פשוט
כמו יחית ויחית וכו' אבל אם האות ש
שרשית יבא בחטת כמו נאצו בחשו ש
שהם בחטת פתח :

„ ורגש קל אשר הוטל לאחריו
ואם אינו בתוך כלתי רפויות :

„ שלש אלה קרא מלא כרחב
אשר צוה יהושע להחיות :

פירוש : כשיבא רגש קל אחריהם אז
הם בשוא פשוט כמו יחפוץ התכוטי ור
ורומיהם וכן בכלתי רפויות ר"ל באותיות
טס שקץ נולים שאינם מקבלים דגש ק
קל מכל מקום הם יבאו לפעמים בשוא
פשוט כמו יחמור יחסור ורומיהם ות
והנה שלש אלה שסימנם נר"ה נמצאים
בפסוק אחד ביהושע שנאמר רק רהב ה
הזונה תחיה היא וכל-אשר לה כי החב
החביאה את המלאכים אשר שלחנו :

והפרשים

Vt est, erit & etiam uiuet & uiues:
Non autem sic post radicales

EXPOSITIO.

QVando hirec uenit ante gutturalē sub litera seruili, tunc scheua manebit purum: ut, erit & uiuet &c. Sed si ea litera fuerit radicalis, uenit cum pūcto rapto: ut, blasphemauerunt, negauerunt: cum hateph pathah.

Et dages leue quum ponitur post se:
Quod si non est in medio irraphabilis.
Tria itaq; hæc legis plene in Rahab:
Quam præcepit Iehoschua uiuicandam.

INTERPRETATIO.

QVando uenit dages leue post eas, tūc habēt scheua simplex: ut, de siderabit, excutiet, & similia eorū. Sic etiā in nō raphabilibus, hoc est, in literis tas schækez nozlim quæ non recipiunt dages leue usquam, & tamen ueniūt aliquādo cum scheua simplici: ut, concupiscet, deficiet, & similia. Et ecce tria ista, quæ ꝑ signo habēt nædah, inueniūtur in sententia una, qua in iehoschua (cap. 6.) dicitur: Tantum Rahab meretrix uiuet, ipsa & omnia sua: quia abscondit nuncios quos misimus.

„ וְהַפֵּרוּשִׁים לְנִרְגָּשִׁים בְּרִבּוּי
וְתַכִּירֵם וְאַל תָּבֹא לְטָעֻיוֹת ׃
„ הֲלֹא הֵם אֶ־מְצַע בִּשְׁנֵי שְׁוָאִין
כְּמוֹ יַחְפּוֹץ וַיַּחְפְּצוּ לְרַאֲיוֹת ׃
„ וּמִן יַחְמוֹר וַיַּחְמְרוּ וְאֵת כִּי
לְרֶגֶשׁ קַל כְּלַל בִּלְתִּי רְאוּיוֹת ׃
„ וְלַחֲטָפִין שְׁנֵי פַּתָּחִין רְצוּפִין
וְיַעַמְדוּ כְּיַעַלְצוּ גְלוּיוֹת ׃

פֵּירוּשׁ ׃ כְּ״ר בָּתִּים הַלָּלוּ נוֹתֵן לְךָ סִימָן שֶׁתַּכִּיר אֵיזֶה הֵם בִּשְׁוָא פָּשׁוּט אוֹ בַּחֲטַף וְאוֹמֵר כִּי אוֹתָם שֶׁיָּבֹאוּ בְּרִבּוּי בִּשְׁנֵי שׁ שְׁוָאִין הֵם נִגְזָרִים מֵאוֹתָם שֶׁהֵם בִּשְׁוָא פּ פָּשׁוּט כְּמוֹ יַחְפְּצוּ וַיַּחְמְרוּ נִגְזָרִים מִן יח יַחְפּוֹץ וַיַּחְמוֹר שֶׁהֵם בִּשְׁוָא פָּשׁוּט ׃ אֲבָל אוֹתָם שֶׁהֵם בִּשְׁנֵי פַּתָּחִין בְּרִבּוּיִים כְּמוֹ יע יַעַמְדוּ יַעַלְצוּ הֵם נִגְזָרִים מֵאוֹתָם שֶׁהֵם ב בַּחֲטַף כְּמוֹ יַעֲמוֹר יַעֲלוֹץ ׃

„ וְיֵשׁ מִלּוֹת מְיוּחָדוֹת וּבָאוֹת
בְּכָל לְשׁוֹנָא בְּעַד פָּשׁוּט קְנוּיוֹת ׃
„ בִּלְשׁוֹנָא הַ־ עַלְמָה וְ־ חֲסָיָה
אֲבָל יוֹצְאִין שְׁמֹנָה בַּ־ חֲסִיוֹת ׃

פירוש

Differentias uero daggessatorum in plurali:
Cognosces eas, nec cades in errores.
Vtiq; habent in medio duo scheuain:
Vt à Iahpoz, & affectabunt, per rationes.
Et à Iahmod, & concupiscent, tam & si
Cum dages leui computetur sine ratione.
Ad hatephin autem duo pathain ordinantur:
Et stabunt cum exultauerint captiuatæ.

EXPOSITIO.

IN quatuor istis metris do tibi signum, per quod cognosces utrũ habeant scheua simplex uel punctum raptum. Dico autem quod ea quæ in plurali ueniunt cũ duplici scheua, deriuantur ab his quæ habent simplex scheua: ut, uolent, & concupiscent: quæ deriuantur à uolet & cõcupiscet, quæ simplex habent scheua. Ea autem quibus est duplex pathah in plur. ut, stabunt, exultabunt, deriuantur ab his quæ habent hateph, nempe, stabit, exultabit.

Sunt quoq; dictiones propriæ quæ ueniunt,
Per totam linguam per simplicitatem possessæ.
Vt est uocabulum absconsionis & spei:
Excipiuntur tamen octo in spebus.

פֵּירוּשׁ ׃ יֵשׁ מִלּוֹת שֶׁאַחְעַהּ בָּהֶן לְעוֹלָם
בִּשְׁוָא פָשׁוּט כְּמוֹ כׇּל לִשָׁנָא הָעֲלָמָה כְּמוֹ
וְאִם הַעֲלֵם יַעְלִימוּ וְכֵן אָמְרוּ בְּמַסוֹרֶת ב
כׇּל לִשָׁנָא חֲסִיָה בִּשְׁוָא כְּמוֹ אַחְסָה יֶחְסֶה
וְכוּ הוּץ מִשְּׁמוֹנָה יוֹצְאִים מִן הַכְּלָל ׃

„ וְיֵשׁ רַבִּים פְּעָמִים כֵּן וְלֹא כֵן
וּבָאֵלֶה בְּמָסוֹרֶת מְנוּיוֹת ׃
„ וְיֵשׁ שֵׁמוֹת בְּחָטֶף גַּם בְּפָשׁוּט
וְאֵין טַעַם לְשֵׁמוֹת עַ־צְמִיּוֹת ׃

פֵּירוּשׁ ׃ יֵשׁ מִלּוֹת שֶׁהֵם לִפְעָמִים בשׁ
בִּשְׁוָא פָשׁוּט וְלִפְעָמִים בַּחֲטַף כְּמוֹ מע
מַעֲשֵׂר מִכֹּל בַּחֲטַף פַּתָּח מַעְשַׂר בְּנֵי ישׁ
יִשְׂרָאֵל בִּשְׁוָא פָשׁוּט וְכֵן נֶהֶפְכוּ עָלֶיהָ ב
בַּחֲטַף סְגוֹל בְּקַשׁ נֶהְפְּכוּ לוֹ בִּשְׁוָא פָשׁוּט
וְכׇל אֵלֶּה הֵם עַל פִּי הַמָּסוֹרֶת וְכֵן יֵשׁ שׁ
שְׁמוֹת הָעֶצֶם שֶׁקְּצָתָם בְּפָשׁוּט וּקְצָתָם ב
בַּחֲטַף כְּמוֹ יַעֲקֹב אַהֲרֹן שֶׁהֵם בַּחֲטַף פ
פַּתָּח וְנַחְשׁוֹן יַעְזוֹר נַעְמָן אַחְאָב הֵם בִּשְׁוָא
פָשׁוּט וְאֵין טַעַם לִשְׁמוֹת הָעַצְמִים ׃

הַשִּׁיר

INTERPRETATIO.

SVnt dictiones quædam in quibus gutturales perpetuo habent ſcheua ſimplex, ut eſt uocabulum abſcõſionis: unde, Et ſi cælando, cælauerint: Sic quoq; dicunt in traditione quod omne uocabulum ſpei ſit cũ ſcheua: ut, ſperabo, ſperabit. &c. præter octo quæ à regula excipiuntur.

Sunt quoq; multa, quæ nunc ſic nunc aliter habent:
Quemadmodum ipſa in maſoreth enumerantur.
Et ſunt nomina cum hateph & quædam cum ſcheua:
Nec habent rationem nomina propria.

EXPOSITIO.

SVnt dictiones quæ aliquando habent ſcheua ſimplex & aliquando hateph: ut decimæ ab omnibus: cũ hateph pathah. Decimæ filiorum Iſraël: cum ſcheua ſimplici. Et ſicuerſi ſunt ſuper eam: cũ hateph ſægol. Quaſi ſtipula uerſi ſunt ſibi: cũ ſcheua ſimplici. Et omĩa iſta in declaratione maſoreth. Sic quoq; ſunt nomina ꝑpria, quorũ quædã ſimpliciter, quædã cum hateph ueniũt: ut, IaKob, Ahæron, quæ habẽt hateph pathah. Item Naſchon, Iazor, Naman, Ahab, quæ habent ſcheua ſimplex. Nec eſt ratio de nominibus proprijs.

הַשִׁיר הִיא בְּדִינֵי חֲטֵפֶת קָמֵץ אֵיךְ
הוּא נֶחֱלַק לִשְׁנֵי מִינִים וה
וְהוּא שִׁיר מוּרְכָּב מִשְׁתֵּי תְנוּעוֹת וי
וְיֶתֶר וּשְׁתֵּי תְנוּעוֹת וּשְׁתֵּי תְנוּעוֹת וְיֶתֶר
וּשְׁתֵּי תְנוּעוֹת ;

„ שִׁירָה בְּנוֹפֶת צוּף אֲטִית בַּחֲטָפוֹת
יַמְתִּיק בְּפִי תַלְמִיד כִּלְשַׁד דְבַשׁ גַּם מָן ;
„ הִנֵּה שְׁנֵי חֲטַף קָמֵץ לְמִינֵיהֶם
אֶתֵּן לְךָ סִימָן מוּבְהָק בְּרִישׁוּמָן ;
„ אֶחָד לְגוֹרָלוֹ תָּמִיד שְׁוָא אֶצְלוֹ ;
שֵׁנִי שְׁוָא אֵין לוֹ אַךְ הוּא כְּמוֹ אַלְמָן
„ הוּא בָא לְאַרְבַּעַת סִבּוֹת וְאוֹפַנִּים
זֵכֶר לְסִימָנָם יִתֵּן לְךָ הַשְּׁמָן ;

פֵּירוּשׁ ; שְׁתֵּי מִינֵי חֲטַף קָמֵץ הֵן הָאֶחָד הוּא נָקוּד שְׁוָא אֵצֶל חֲטַף קָמֵץ כָּזֶה ְֳ וה וְהַשֵּׁנִי הוּא קָמֵץ זוּלַת שְׁוָא אֶצְלוֹ וְיֵשׁ ס קוֹרְאִין לוֹ קָמֵץ חָטוּף וּבָא בֵּן לְאַרְבַּע סב סִבּוֹת סִימָנָם הַשְּׁמָן פֵּי׳ הוּזַק שְׁוָא מַקֵּף בְּחִיֵּי הָעַיִן כַּאֲשֶׁר הוֹלֵךְ וּמְבֹאָר ;

„ חֲזָק בְּבֹא פַּעַם אַחֲרָיו כְּסוֹת טַעַם
דְגָמָה לְחַגָּא גַּם בְּלוֹ יְדֵי אָמָן ;

VNdecimum canticum. De ſudicijs hateph kamez, quomodo ſcilicet diuidatur in duas ſpecies. Porrò metrũ ipſum conſtat duobus motibus & iambo: item duobus motibus & duobus motibus & iambo, atq; duobus motibus.

Carmen cum dulci fauo inundare faciã de hateph.
Dulceſcet in ore diſcipuli ut maſſa mellis aut mãnæ.
En duæ ſunt ſpecies hateph kamez:
Dabo tibi ſignum clarum cum annotatione earum.
Vnum pro ſorte ſua ſemper habet ſcheua ad latus:
Aliud ſcheua non habet ſed eſt ut uidua.
Ipſum quatuor in cauſis ſeu modis uenit:
Pro memoriali in ſignum tibi Haſman *datur.*

EXPOSITIO.

DVas ſpecies habet hateph Kamez: una eſt quod punctus ſcheua eſt iuxta Camez, ut ׳: *Secũda,* eſt camez abſq; adiuncto ſcheua: qđ quidã uocãt Camez hatuph, hoc eſt, raptũ. Venit autẽ ſic iuxta quatuor cõditiones, quarũ ſignum eſt haſman: Gloſſa: fortitudo, ſcheua, makaph, quies in ain, quẽadmodũ ſeqt̃ & exponit̃.

Fortis cum uenit quãdoq; poſt ipſum in fine accẽtus:
Exemplũ, ad tremorẽ, etiã defecerunt manus artificis.

פירוש ׃ חָזָק רוֹצֶה לוֹמַר דָּגֵשׁ כְּשֶׁיָּבֹא
לַטְּעָמִים אַחַר הַקָּמֵץ וְהַטַּעַם יָבֹא אַחַר
הַקָּמֵץ אָז הוּא נִקְרָא קָמֵץ חָטוּף כְּמוֹ ל
לְחָגָּא כָּלוּ תְּפִלּוֹת דָּוִד מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן
כֻּלָּם הֵם קָמֵץ חָטוּף אֲבָל אִם הָיָה מא
מַאֲרִיךְ תַּחַת הַקָּמֵץ הָיָה קָמֵץ גָּדוֹל כְּמוֹ
לָמָּה יָמוּת כְּמוֹ שֶׁמְּבוֹאָר בְּשִׁיר שֵׁנִי ׃

,, וּשְׁוָא אֲשֶׁר הוּא נָח מָשָׁל בְּחָכְמָה קָח
קָמֵץ בְּלִי מַאֲרִיךְ יִהְיֶה לְךָ סִימָן ׃

פירוש ׃ כָּל קָמֵץ שֶׁאַחֲרָיו שְׁוָא נָח הוּא
נִקְרָא קָמֵץ חָטוּף כְּמוֹ חָכְמָה וּבֵן וְזָכְרָה לִּי
אֱלֹהַי וִיהִיֶה לְךָ סִימָן כְּשֶׁאֵין מַאֲרִיךְ א
אֵצֶל הַקָּמֵץ ׃ אֲבָל זָכְרָה יְרוּשָׁלַם הַשְּׁוָא
הוּא נָע כִּי יֵשׁ מַאֲרִיךְ אֵצֶל הַקָּמֵץ וְכֵן ת
תִּמְצָא בְּכָל סִפְרֵי הָאַשְׁכְּנַזִּים הַמְּדוּיָקִים
וְלֹא כֵן בְּסִפְרֵי הַסְּפָרָדִים ׃

,, מַקַּף אֲשֶׁר הוּא בָא עִמּוֹ בְּסוֹף תֵּיבָה
כָּל כָּל־וַיִּפְרָץ־בָּם הָיָה לְעֵד נֶאֱמָן ׃

פירוש ׃ כָּל קָמֵץ שֶׁבָּא בְּסוֹף הַתֵּיבָה ע
עִם מַקַּף הוּא קָמֵץ חָטוּף לָכֵן כָּל כָּל א
אֲשֶׁר לוֹ מַקַּף נִקְרָא קָמֵץ חָטוּף וכ

ובשאין

DECLARATIO.

FOrti,hoc est, dages quũ uenerit ali/
quãdo post Kamez,& accẽtus quoq;
uenerit post Kamez,tunc uocatur kamez
hatuph:ut,ad tremorẽ:Defecerũt oratiões
Dauid: Opus manuũ artificis: quæ omnia
habent kamez hatuph. Quod si fuerit tar/
ditas sub Kamez,manet Kamez magnum,
ut explicatum est in Cantico secundo.
Et scheua quod quiescit,pro exemplo sapientiã cape:
Kamez protrahente carens,sit tibi signum.

GLOSSA.

OMne Kamez post quod uenit sche/
ua quiescens,uocat̃ Kamezhatuph:
ut sapiẽtia:Memento mei deus: Et erit tibi
pro signo si non fuerit iuxta kamez retina
culũ protrahens. At hic,recordata est Hie/
rusalem,scheua est mobile,cum Kamez re
tineatur . Et sic inuenies in omnibus libris
germanicis correctis,Nõ aũt in hispanicis.
Makaph quod uenit cum ipso in fine dictionis:
Omne kol,& diuidet eos,est testis fidelis.

EXPOSITIO.

OMne Kamez in fine dictionis cũ ma
Kaph ueniẽs est ⊤ raptũ. Vñ omne
Kol qđ habet maKaph, uocat̃ Camez ra/
ptum.

וכשאין לו מסת הוא כחולם כמו כל צ
צפור כל בנת ובן פן יפרץ— בם הריש ב
בסה בעבור המסת ;

״ נחים בעיניהם בקצת עתידיהם
ישוב בוישב ויו ה— יסור נטמן ;

פירוש ; בקצת עתידי מנחי העין ישוב
השורק לקמץ חטוף כמו מן ישוב נא
נאמר עם ויו ההפוך וישב הקמץ הא
האחרון הוא קמץ חטוף בעבור שהמלה
מלעיל וכן בלי ויו ההפוך כמו ישב— נ
נא השב— נא הקמץ הוא חטף ;

״ ולפי היות חטף קמץ בתוך מנין
עשר תנועות ה— נסור ובסכומן ;
״ בשאר נקדות הוא עובר עבודתו
שרת לאותיות כלן ערי המן ;
״ לא כן במין ראשון כי רק יסורתו
בלבד לאותיות אחעה להטעימן ;

פירוש ; לפי שהקמץ החטוף הוא בס
בסכום ובחשבון עשר התנועות כאשר כ
כתבתי בשיר שני לכן הוא בא תחת כל ה
האותיות ודוקא המין הראשון ורצה

Quod ſi caruerit makaph, habet holem: ut, omnis auis, omne pennatũ. Sic quoq;: ne forte diſrũpat eos: Res cum Kamez ra- pto propter makaph.

Quieſcentia in Ain, in quibuſdam futuris:
Reuertetur ſicut et reuerſus eſt, uau radicali abſcõſo.

EXPOSITIO.

QVædam futura ex quieſcentibus in ainpoal, mutant ſurec in Camez ra- ptum: ut à reuertetur dicitur cum uau con uerſiuo, & reuerſus eſt, exiſtẽte Camez ul- timo Hatuph: Nam eſt dictio millel. Sic quoq; citra uau conuerſiuũ: ut reuertatur quæſo, reuertaris q̃ſo, Camez eſt hateph.

Eſt igitur hatephkametz in medio numeri:
Decem uocalium punctorum & in ſumma eorum.
Cum reliquis punctis ipſum ſeruitutem ſuam ſeruit:
Miniſtrat literis omnibus per totum.
Non ſic in ſpecie prima, cum ſubiectum eius:
Sint tantum literæ ahah ad bene ſonandum eas.

GLOSSA.

OB id qđ Camez hatuph eſt in ſum- ma & numero decem uocalium, ut ſcripſi Cantico ſecundo, ideo uenit ſub o- mnibus literis, potiſſimum ſpecies prima,

uolo

רוצה לומר הַקָמֵץ חֲטוּת שֶׁהוּא זוּלַת שְׁוָא אֲבָל הַמִין הַשֵׁנִי ר״ל הַחֲטַת קָמֵץ שֶׁהוּא עִם הַשְׁוָא לֹא בָא רַק תַּחַת אַהְעַת לְהַרְחִיב מוֹצָאָן וּלְהַטְעִים אוֹתָם הֵיטֵב ׃

„ גַם הוּא יְחִירִי לֹא יוּכַל עֲשׂוֹת מִלִּין
אַךְ בַּ־ עֲמִיתוֹ יֵשׁ כֹּחַ לְהַשְׁלִימָן ׃
„ לוֹ רִין שְׁנֵי אֶחָיו פַּתַח וְהַסָגוֹל
בַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר בּבֹ־ לָלָן וּבִמְקוֹמָן ׃

פֵּירוּשׁ ׃ הַחֲטַת קָמֵץ שֶׁהוּא עִם הַשְׁוָא לֹא יֵעָשֶׂה מִלָּה יְחִירִי אֲבָל בַּחֲבֵרוֹ שֶׁהוּא הַקָמֵץ חָטוּת יֵשׁ כֹּחַ לַעֲשׂוֹתָהּ כְּמוֹ בָּל־ תָּם דָרֶךְ וְהַכְּלָל כִּי לַחֲטַת קָמֵץ שֶׁהִיא הַקָמֵץ עִם הַשְׁוָא יֵשׁ כֹּל רִינֵי אֶחָיו שֶׁהֵם הַחֲטַת פַּתַח וְהַחֲטַת סָגוֹל כַּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר בְּשִׁיר שֶׁאַחַר זֶה ׃

הַשִׁיר חַיָּב הַחֲטַת פַּתַח וְחֲטַת סָגוֹל וְהַחֲטַת קָמֵץ הַנָּסוּר עִם הַשְׁוָא ׃ וְהוּא שִׁיר מוּרְכָּב מִיָּתֵר וּשְׁתֵּי תְנוּעוֹת וְיָתֵר וּשְׁתֵּי תְנוּעוֹת עַל מִשְׁקַל אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ וְכוּ׳ ׃

uolo dicere, Kamezhatuph quod eſt abſq; ſcheua: ſed ſpecies ſecunda, hoc eſt, hateph kamez, quod habet ſcheua, non uenit niſi ſub literis gutturalibus, ad dilatādum pro/ lationem earum, & manifeſtiorem earum expreſſionem.

Nec ipſum ſolum facere poteſt dictiones:
Sed in ſocio ſuo eſt uirtus conſtituendi eas.
Eſt quidem ſibi iudicium duorum fratrum ſuorum pa thah & ſægol.
Vt declarabo in regulis & locis ſuis.

GLOSSA.

HAtephKamez, qđ ſcilicet habet ſche ua non cōſtituit ullam dictionem, ſed ſocio ſuo, nēpe Camezhatuph, eſt uir/ tus id faciendi: ut, omnis perfecta uia. Re/ gula: Omni hatephkamez (quod eſt Ca/ mez cum ſcheua) competūt iudicia fratrū ſuorum, qui ſunt hatephpathah & hateph ſægol, ut declarabitur in cantico ſequenti.

CAnticum 12. hatephpathah, ha/ tephſægol & hatephcamez pun ctantur cū ſcheua. Et conſtat car men ipſum iābo & duobus mo tibus, & iterū iambo & duobus motib⁹ iu/ xta pōderationē: Domin⁹ ſeculi q rex &c̄.

״ בְּשִׁיר אֶפְתַּח בְּרִין פַּתַח
וְסֶגוֹל בַּ— חֲטוּפֵיהֶם ׃
״ וּבֵן שֶׁמֶץ חֲטַת קָמֵץ
וְהֵם כַּאֲשֶׁר שְׁוָא לָהֶם ׃
״ וְהִנְסַמֵּן בְּאוֹת הַשְׁמַן
כְּבַר כָּלוֹ בְּלָלֵיהֶם ׃
״ אֲנִי אֲגַלֵּה שְׁלֹשׁ אֵלֶּה
בְּרָתֵיהֶם וְרִינֵיהֶם ׃

פֵּירוּשׁ ׃ שֶׁמֶץ חֲטַת קָמֵץ חֵלֶק מִמֶּנּוּ וְהוּא הַקָּמֵץ אֲשֶׁר נָקוּר בִּשְׁוָא אֶצְלוֹ כִּי אוֹתוֹ אֲשֶׁר הוּא בִּלְתִּי שְׁוָא סִימָנוֹ הַשְׁמַן כְּבַר בֵּאַרְתִּי כָּל רִינָיו בְּשִׁיר שֶׁלְּפָנַי זֶה וּבְכֵן אֲבָאֵר כָּל שְׁלֹשֶׁת מִינֵי הַחֲטֵפִין שֶׁהֵם חֲטַת קָמֵץ וְחֲטַת פַּתַח וַחֲטַת סֶגוֹל ׃

מִקּוֹמוֹתָם לְמוֹשְׁבוֹתָם
וְתַחֲנוֹתָם בְּאַחְעָה הֵם ׃
וְלֹא תְאוֹת אֲלֵיהֶם אוֹת
לְבַר פַּתַח בִּכְפָלֵיהֶם ׃
כְּמוֹ צִלְלֵי וְגַם גִּלְלֵי
וְרִבְבוֹת בְּרוּמֵיהֶם ׃

112

Carmine aperiam iudicium pathah,
Et segol cum hatephin eorum.
Sic quoq; reiectum hatephkamez:
Hæc sunt quæ scheua habent secum.
Quæ autem signantur in signo hasman:
Iam consummatæ sunt regulæ eorum.
Tria igitur illa ego reuelabo,
Cum iudicijs & legibus suis.

EXPOSITIO.

REiectio hateph kamez, quod scilicet diuisũ est ab eo: & est Kamez quod pũctatur cum scheua ad latus suum. Nam illud qđ est sine scheua (à quo hoc distinguitur) habens pro signo hasman, iam explicaui cum omnibus iudicijs suis in cantico præcedenti. Nunc uero explanabo omnes tres species hateph, quæ scilicet sunt hatephKamez & hatephpathah &c̃.

Locus eorum in quo ponantur:
Et mansio eorum in gutturalibus est.
Nec congruit ad ea litera ulla:
Nisi pathah in duplicatis.
Vt umbræ, atq; stercora,
Et myriades, & similia eis.

 Mugitus

„ והגעיא לך ראיה
ככל אלה ורעיהם :
„ בהא רעה כנוגעה
במם בשוא ועיניהם :
„ בהמדברים והמסברים
אבל לא כן יחידיהם :
„ ויש זרים ונזכרים
במסורת פרטיהם :

פירוש ; עקר מושב השלשה חטיפין תחת אהחע״ה ולא יבאו תחת שאר אותיות לבד לפעמים יבא חטף פתח תחת כפלי האותיות ר״ל בששתי אותיות דומות זו לזו והראשונה בשוא משימים פתח א אצלו כמו גללי צללי ורבבות ודומיהם רבים וכן כשיבא געיא תחת ה״י בתוחה שלפני מם שואית כמו המדברים המ המסברים אבל לא יבא כן בלשון יחיד כמו המדבר המספר וזהו מה שאומר ב במם בשוא ועיניהם רוצה לומר כי בשגם עין הפעל בשוא :

ווס

Mugitus quoq; tibi pro exemplo erit,
In omnibus istis sodalibusq; eorum.
Dum He demonstratiua accedit,
Ad mem scheuatum atq; ain.
Vt, ipsi loquentes, & ipsi sepelientes:
At non sic singularia eorum.
Sunt etiam excepta, & tractantur,
In masoreth particulatim.

INTERPRETATIO.

FVndus in quem ponuntur Hatephin, est sub gutturalibus, nec ueniūt sub aliis literis, nisi quod aliquādo hateph pathah uenit sub duplicibus literis, uolo dicere, quando duæ litere sunt similes, una mox sequens aliam & prima habet scheua, solent ponere iuxta ipsum pathah: ut, stercora, umbræ, & decem milia, atque similia multa. Idem sentiendum, quando mugitus est sub he pathato præcedente scheuatum mem: ut, loquentes, sepelientes: Id tamen non accidit numero singulari: ut, loquens, enumerans. Et hoc est quod dico: cū mem habēte scheua & ain eorum: hoc est, quando ain poal etiam habet scheua.

" וַיְוַסֵּר בְּרֹאשׁ יֶתֶר
בְּעֵת שׁוֹרֵק בְּוָוֵיהֶם ;

" כְּמוֹ וְזָהָב וְכֵן וְקָרֵב
וְלֹא בְּבֶגֶר כְּפַתֵּיהֶם ;

" וּבִבְרָכָה וְגַם כָּכָה
בְּאוֹכֶל כָּל לְשׁוֹנֵיהֶם ;

פירוש

ידוע במלאכת השיר שנקרא יתר כל מלה שראשה שוא ותנועה אחת אחריו כמו שמור זכור ורומיהם ובשיבא ויו כשורק בראשם או יבא פתח אצל השוא כמו וזהב הארץ וקרב לבו אבל לא יבא כן עם בגר כפת כמו ובני ודבר וגרוש ורומיהם וכל לשון ברכה כשהטעם תחת הבית הריש היא בחטף פתח כמו ואברכה ותתברכו ורומיהם : וכן כל לשון אכילה כשהטעם בלמד הבית היא בחטף פתח כמו תאכלנה ורומיהם ויש שיוצאים מן הכלל כמבואר במסורת רבי אהרן כ״ץ שאנו סומכים על קריאתו :

ולא

Et fundatur in capite iambi:
Tempore quo surec est in uauim eorum.
Vt, & aurum: & sic, & medium:
Non autem in bgad Kphath fit.
In benedictione autem & fletu:
In comestione omnibusq; deriuatis eorum.

G L O S S A.

COnstat ex opere uersificatorio quod iambus uocatur omnis dictio quæ à capite habet scheua & motum seu uocem unam post se: ut, custodi, recordare, & similia. Quãdo uero uau cum surec uenit ad caput ipsarũ, tũc pathah quoq; ad scheua accedit: ut, Et aurũ terræ: Et medium cordis eius. At cum literis bgad Kphath nõ ita uenit: ut, Et filij: & uerbũ: & Cherub, atq; similia. Omne etiam uocabulũ benedictionis, quando accentũ habet sub beth, res habet hateph pathah: ut, Et benedixi, & benedicentur, & similia. *S*ic uocabulum comedendi quando accentum habet in lamed, Caph pũctatur cum hatephpathah: ut, comedent, & similia. Sunt etiam quæ excipiuntur à regula, ut declaratur in masoreth Rabi Ahæron sacerdotis iusti, ut nos nitamur super lectionem eius.

„ ולא נוגש לשם רגש
ושלום אין במחניהם ;
„ ונצרכים למאריכים
להמלכים שביניהם ;
„ ונרצפים שני חטפין
בלי נמצא למיניהם ;
„ וגם השוא כלל לא בא
פניהם אך לאחריהם ;

פירוש ; לעולם לא יבא רגש אחריהם לא רגש קל ולא חזק ותמיד צריך מא מאריך שהוא מתג תחת המלכים ר״ל התנועות שלפניהם כמו יעמוד יחסור י יאסות ורומיהם ולא יבואו שני חטפין רצופין זה אחר זה גם לא יבא שוא פש פשוט לא לפני חטף אך לאחריהם ;

„ ולא באים ונמצאים
בנח נראים בסופיהם ;
„ והטעמים בלי קמים
לעולמים בתחתיהם ;
„ ולא יכשר ואי אפשר
עשות מלה בהר מהם

וחוינים

Non appropinquat illuc dages:
Et quies non est ubi ponuntur ipsa.
Coguntur quoq; ad tardantes;
Ad reges quietantes ea.
Item iuncta duo Hatephin:
Non inuenitur in speciebus suis.
Scheua quoq; regulare non uenit,
Ab ante, sed à parte post tantum.

INTERPRETATIO.

NVnquam uenit dages post ista hateph, non dages leue neq; forte: & semper necessaria est mora, quæ est retinaculũ sub regibus, uolo dicere, motionibus seu uocalibus quæ præcedunt ipsa: ut, stabit, deficiet, addet, & similia. Nec ueniunt unquam duo huiusmodi hateph coniuncta, unum sequens aliud. Quinetiam non uenit unquam scheua simplex ante hatephin, sed bene post.

Nec ueniunt aut inueniuntur:
In quiete apparentia in calceq; eorum.
Sed nec accentus eriguntur;
In æternum sub ipsis.
Neq; decet imò impossibile est,
Constituere dictionem cum uno ex eis.

„ וְהַדִּינִים כְּבַר נִמְנִים
בְּשִׁיר שִׁשִּׁי שְׁלָשְׁתֵּיהֶם :

כָּל זֶה מְבוֹאָר וּכְבַר שְׁלֹשֶׁת הַדִּינִים הַלָּלוּ
בְּשִׁיר הַשִּׁשִּׁי שֶׁהוּא שִׁיר הַשְּׁוָא הַפָּשׁוּט
כִּי דִין אַחֵר לָהֶם כָּזֶה :

הַשִּׁיר הַי״ג בְּבֵאוּר הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר יִשָּׁרֵת בָּהֶן הַחֲטַת סָגוֹל וְלֹא הַחֲטַת פַּתָּח ׃ וְהוּא שִׁיר מוּרְכָּב מִשְּׁתֵּי תְּנוּעוֹת וְיָתֵד וּב׳ תְּנוּעוֹת עִם הַשִּׁיר הַיּ״א רַק שֶׁזֶּהוּ שִׁיר חֲרוּזִי וּשְׁמִי בְּקִרְבּוֹ :

” אוֹרְךָ נְתִיב חֲטַת סָגוֹל. וּמַעֲלָלוֹ
אַיֵּה מְכוֹן שִׁבְתּוֹ וּמְקוֹם מְנוּחָתוֹ :
„ לָרוֹב בְּפֵא אֶלֶת אוֹנֶה לְמוֹשָׁב לוֹ
מָקוֹר בְּכָלֵב גַּם צִוּוּי בְּאַחֲרוּתוֹ :

פֵּירוּשׁ ׃ עַל הָרוֹב מוֹשַׁב הַחֲטַת סָגוֹל הוּא בְּנָחֵי פֵּא אָלֶת כְּמוֹ בְּמָקוֹר עִם ב בַּלֵּב וְזוּלָתוֹ וְכֵן בְּצִוּוּי לְיָחִיד כְּמוֹ אֱסֹר אֱסוֹת בֶּאֱסוֹת בֶּאֱסוֹת לֶאֱסוֹת וְדוֹמֵיהֶם :

Iudicia autem iam sunt enumerata,
In cantico sexto de tribus ipsis.

Totum istud clarum est, quin & trium ipsorum iudicia iam explicata sunt in cantico 6.quod tam & si ptineat ad scheua simplex, est tamen idem iudicium utrinq;.

DEcimumtertium Canticum. De explicatione locorum in quibus seruit hatephsægol & non hatephpathah. Et componit carmen ipsum ex duobus motibus & iambo, & ex duobus motibus iuxta mensuram cantici 12.nisi quod istud canticum est rhythmicum & nomen meum intra ipsum.

Docebo te semitam hatephsægol & actus eius:
Vbi sit sessio eius & locus quietis eius.
Plerunq; in pe aleph cupit sedere:
Infinit.in Caleb,sic imperat.in singul.

EXPOSITIO.

VT in plurimum sedere solet hateph sægol in quiescētibus pe aleph: ut in infinitiuo cum literis Caleb & aliis ab eis: sic in impatiuo singulari:ut collige, in colligendo, cum colligeret, ad colligendum, & similia.

„ יֵאָנַת בְּסֶגוֹל אִו הוּא בָא כְּפֵא פַעֲלוֹ
עֲבַר בִּנְפְעַל גַם הִפְעִיל כְּרְגְמָתוֹ :
„ הֲיַת מְקוֹם הִירֶק סֶגוֹל וְהוּא אֶצְלוֹ
אַךְ אִם שְׁוָא אַחֲרָיו הוּא יְ־ דְּחֶה אוֹתוֹ :

פֵּירוּשׁ ; כְּשֶׁהָאֵיתַן בְּסֶגוֹל פֵּא הַפָּעַל בְּחֲטַת סֶגוֹל כְּמוֹ אֶאֱסוֹת יֶאֱסוֹת וְכוּ׳ וְכֵן בִּשְׁאַר אוֹתִיוֹת הַגָּרוֹן כְּמוֹ אֶעֱמוֹר אֶעֱבוֹר ; אֲבַל כְּשֶׁהָאֵיתַן בְּפַתַּח פֵּא הַפָּעַל בּחֲטַת פַּתַּח כְּמוֹ יַעֲמוֹר יַעֲבוֹר ודומ ורוֹמֵיהֶם וְכֵן בְּעוֹבְרֵי נִפְעַל וְהִפְעִיל ה הֵחֵא וְהֵנוּן בְּסֶגוֹל לְהַרְחִיב עַל אַהְעַח וּפֵא הַפָּעַל בְּחֲטַת סֶגוֹל כְמוֹ נֶאֱכַל נֶעֱבַר נֶחֱשַׁב וְכֵן הֶהְפְעִיל הֶאֱבִיל הֶאֱבִיר אֲבַל אִם יָבֹא שְׁוָא אַחַר אוֹת הַגָּרוֹן אַו יִרְחֶה הַשְּׁוָא אֶת הַחֲטַת סֶגוֹל וְיָבוֹא בִּמְקוֹמוֹ סֶגוֹל אוֹ ש שְׁוָא פָּשׁוּט כְּמוֹ נֶעֶרְמוּ מַיִם נֶהֶפְכָה ל לְזָרִים וּבִשְׁוָא כְּמוֹ כְּקַשׁ נֶחְפְּכוּ לוֹ וְכֵן ב בַּעֲתִירֵי הַסָל וַיֶאְשְׁמוּ וְרוֹמֵיהֶן :

„ וּבָהָא בְּנָהֵי הַעַיִן בְּהִפְעִילוֹ
עֲבַר בְּבִנְוְיָיו וּמְעַט בְּזוּלָתוֹ :

פירוש

Iaenath cum ſaegol, tunc uenit & pepoal eius:
Praeteritum paſſiuum, etiam hiphil ad exemplū eius.
Eſt loco hirec ſaegol, & eſt iuxta ipſum:
Sed ſi ſcheua poſt ipſum, extrudit illud.

DECLARATIO.

QVando æthan habet ſægol, pepoal habet hatephſægol: ut, addā, addet, &c. Idem in reliquis literis gutturalibus: ut ſtabo, ſeruiam. Sed quādo æthan habet pathah, pepoal quoque habet pathah: ut, ſtabit, tranſibit, & ſimilia. *Sic* in præteritis niphal & hiphil he & nun habent ſægol, quo dilatatio fiat gutturalibus, & pepoal habet hatephſægol: ut, comeſtus eſt, miniſtratum eſt, computatus eſt. *Sic* hiphil: cibauit, traduxit. Quod ſi ſcheua ueniat poſt literam gutturalem, excludit ſcheua ipſum hatephſægol, uenitq́; loco eius ſægol aut ſcheua ſimplex: ut, Aceruatæ ſunt aquæ: Verſa eſt ad extraneos. Et cum ſcheua, ut: Quaſi ſtipula uerſi ſunt ei. *Sic* in futuris Kal: Et peccauerunt: & ſimilia,

Et cum he in quieſcentibus ain in hiphil:
Praeteritum cum affixis & raro ſine eis.

Expoſitio.

פירוש : גם בהי ההפעיל מנחי העין וב
בשיבא העבר בבנויו כמו הכיאך הבאני
נבו וכן השיבני הבינני הציקתני הס
הסיתך המיתך המיתו ולפעמים זולת
בנוי כמו הטיבות כי היה הקיצותי כי
ה השיבות מהרון ודומיהם מעטים :

„ הנה אמונה גם לשנא אמת כלו
גם שם אשר אלה תבא בראשיתו :
„ לאי— היה כלבר עת בא במשקלו
דומה לפעול או פעיל נקרתו :

כל זה במעט מבואר ופירוש דומה לפ
לפעול או פעיל כמו אנוש ארום אויל
ודומיהם לכן מלת אשר היא בהטת פת
פתח כי אינו ממשקל פעול ופעיל :

„ ובשם אשר ראשו מתחיל אלי ואלו
בן י— היה הטת סגול תנועתו :
„ יצא אבי ואחי כי הם סגולים לו
אבן שמי אליהו בזרותו :

פירוש : אלי ואלו כמו אליעזר אלימלך
אלישע אליצור אליהוא ודומיהם : וכן

EXPOSITIO.

Etiam in He Hiphil de quiescentibus in Ain (ponit :·:) quando uenit præteritum cum affixis: ut, adduxit te, adduxit me, &c. Sic reduxit me, parauit me, afflixisti me, incitauit te, interfecit te, occidit eũ: & aliquando absq; affixione: ut, Benefecisti quia fuit: Euigilaui quia dominus: Auertisti à furore: & similia pauca.

Ecce ueritas etiam uocabulum uere totum:
Etiam nomen in cuius initio uenit aleph.
Non erit nisi dum uenit in forma sua,
Similis pæol uel pæil punctatio eius.

Totum istud ferè clarum est. Glossa huius: Similis pæol uel pæil: ut, homo, Aedomæ⁹, stult⁹, et similia. Idcirco dictio æscher habet hatephpathah, quia non est de forma seu põdere pæol uel pęil, licet ab aleph incipiat.

Et in nomine cuius caput incipit ab æli uel ælo:
Sic erit hatephsægol punctatio eius.
Excipitur æsi & æhi quia sunt appropriata sibi.
Vtiq; nomen meum Elijahu extraneum eis.

INTERPRETATIO.

AEli & ælo: ut, Aeliæzer, Aelimælæch Aelisæus, Aelizur, ælihu, & similia.

Sic

וְכֵן בְּחוֹלֵם אֱלוֹ כְּמוֹ אֱלוֹהַּ אֱלֹהִים אֱלֹהָיו אֱלוֹהֶיךָ וְכוּ׳ פּוֹלָם בְּחֹ״ס אֲבַל הַמַּתְחִילִים אֲבִי וַאֲחִי כְּמוֹ אֲבִימֶלֶךְ אֲבִיגַדוֹר אֲבִינָדָב וְרוֹמֵיהֶם וְכֵן אֲחִיטוּב אֲחִירַע אֲחִימֶלֶךְ א אֲחִינוֹעַם פּוּלָם בַּחֲטַף פַּתַח חוּץ מִשְּׁמֵי אֱלִיָּהוּ הוּא זָר וְיוֹצֵא מִן הַכְּלָל כִּי הוּא ב בְּצֵרֵי וְהָיָה רָאוּי לִהְיוֹת בַּחֲטַף סֶגוֹל אל אֱלִיָּהוּ ׃

„ בָּחוּר הֲלֹא תִּרְאֶה שִׁיר זֶה וּמַעֲלָלוֹ
כִּי שִׁיר הֲרוּזִי הוּא עֲשֵׂה בְּתַבְנִיתוֹ ׃

פֵּירוּשׁ ׃ הַמְּשׁוֹרְרִים קָרְאוּ לְשִׁיר שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָרוּז מְיוּחָד בְּסוֹף הַדֶּלֶת וְחָרוּז אַחֵר בְּסוֹף הַסֶּגוֹר בְּשִׁיר הַזֶּה שִׁיר הֲרוּזִי ׃

סליק פרק שירה ׃

Sic cum holē ælo: ut, Deus, dij, deus eius, &c. Quæ omnia habent hatephsægol. Sed incipiētia ab æbi & æhi, ut: Abimælæch, Abigadur, Abinadab, & eis similia: Sic, Ahitob, Ahira, Ahimælæch, Ahinoam: omnia cum hatephpatah, excepto nomine meo Elijahu, quod extraneum est, & excipitur à regula, quia habet zere, tam & si hateph sægol habere deberet, Aelijahu.

Iuuenis an non uides canticum hoc & artem eius.
Nam carmen rhythmicum est, corformitate factum.

EXPOSITIO.

Modulatores carminum uocant id schir quod habet proprium rhythmum in fine semiuersus, & rhythmum aliū in fine totius uersus, ut est carmen istud, carmen per rhythmum dispositum.

FINIT CAPITVLVM CANTICI.

פֶּרֶק הַמִּינִים

אָמַר אֵלִיָּהוּ הַמְחַבֵּר כְּבָר בֵּאַרְתִּי ב בְּסֵפֶר הַבָּחוּר דֶּרֶךְ הִשְׁתַּנּוּת נְקֻדּוֹת הַשֵּׁמוֹ'

וּקְרִיאָתָם בִּכְלָל וְלֹא הִבְדַּלְתִּי בֵּין הַשּ
הַשֵּׁמוֹת לְמִינֵיהֶם לְפִי שֶׁדֶּרֶךְ אֶחָד לְכָל
הַמִּינִים בְּהִשְׁתַּנּוּת נְקֻדָּתָם לָכֵן בָּאתִי בַּפ
בְּפֶרֶק הַזֶּה לְהוֹדִיעֲךָ מִסְפַּר מִינֵי הַשֵּׁמוֹת
וְלֹא עָלְתָה הַסְכָּמָה מוּחְלֶטֶת בֵּין הַמ
הַמְדַקְדְּקִים בְּמִסְפָּרָם כִּי יֵשׁ מִי שֶׁמֵּיקֵל
יוֹתֵר מִדַּאי וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּחֲמִיר יוֹתֵר מִדַּאי
וּבָאתִי אֲנִי וְהֶעֱמַדְתִּים עַל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
כִּי הֵם עִקְּרֵי מִינֵי הַשֵּׁמוֹת כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר
׃ הַמִּין הָרִאשׁוֹן שֵׁם הָעֶצֶם ׃ הַשֵּׁנִי ש
שֵׁם הַפֹּעַל ׃ הַשְּׁלִישִׁי שֵׁם דָּבָר ׃ הָרְבִיעִי
שֵׁם הַתֹּאַר ׃ ה֞ שֵׁם מִתְגַּבֵּר ׃ ו֞ שֵׁם מִצְטָרֶת
ז֞ שֵׁם הַמִּקְרֶה ׃ ח֞ שֵׁם הַיַּחַס ׃ ט שֵׁם הַכְּלָל
י֞ שֵׁם הַמִּין ׃ יא֞ שֵׁם נִגְרָה ׃ יב֞ שֵׁם מֻשְׁתָּף
׃ יג֞ שֵׁם הַמִּסְפָּר ׃ וְעַתָּה אֲבָאֲרֵם אֶחָד אֶחָד ׃
הַמִּין

CAPITVLVM SPECIERVM.

PRAEFATIO.

DIcit Elias autor. Iam explicaui
in libro electo modũ mutan/
di puncta nominum atq; le/
ctionem eorum in cõmuni,
non diſtinguẽdo inter nomi/
na iuxta ſpecies ſuas, ob id qđ unus ſit mo
dus omnibus ſpeciebus in mutandis pun/
ctis. Venio igitur in cap. iſto ut oſtendam
tibi numerũ ſpecierum quæ ſunt in nomi/
nibus, tam & ſi inter grammaticos nõ con
ueniat de numero earum, ſtatuendo ſum/
mam aliquam certam & abſolutam. Nam
ſunt qui plus æquo extenuãt, & rurſus alij
qui plus debito exaggerant. Acceſſi igitur
ego, & poſui eas ad numerum 13. quæ ſunt
diſtinctæ ſpecies nominum, quemadmo/
dum declarabo. Prima ſpecies, nomẽ pro/
priũ. Secunda, nomen uerbale. Tertia, no/
men rei. Quarta, nomen formæ. Quinta
nomẽ ſe fortificans. Sexta, nomẽ relatiuũ.
Sept. nomẽ accidẽtale. Octaua, nomẽ gen
tile. Nona, nomẽ cõmune. Decima, nomẽ
ſpecificũ. Vndec. nomẽ ſynonymũ. Duod.
nomẽ æquiuocum. Decimũter. nomẽ nu
merale. Nunc itaq; explicabo ea ſigillatim.

פרק המינים

המין הראשון

שם העצם והוא הנופל על ה
פרטי המין הא
האנושי אם זכר אם נקבה כמו משה ו
ואהרן ומרים ורומיהם ובכלל זה שמ
שמות העירות והארצות והחרים והנ
והנהרות והימים והמדברות ורומיהם כ
כמו עיר ציון ארץ צרפת הר סני נהר פ
פרת ים כנרת מדבר פארן ורומיהם :
ודע כי בארבעה דברים נבדל שם העצם
משאר מיני השמות וסימנם סר"כי פר
פירוש סמיכות רבוי כנוי ידיעה : סמ
סמיכות רוצה לומר שלא יסמך לאחר
כמו שתאמר מלך מצרים לא תוכל ל
לומר משה מצרים : רבוי רוצה לומר
שלא יתרבה לומר אברהמים יצחקים ו
ורומיהם : כנוי רוצה לומר שלא יבא
בו כנוי לומר אברהמך יצחקך ורו
ורומיהם : ידיעה פירוש שלא ת
תבא בו הא הידיעה לומר האברהם ה
המשה ורומיהם :

ועוה

SPECIES PRIMA.

NOmen per ſe ſeu propriũ, & eſt qđ cadit in indiuidua ſpeciei humanæ, ſiue ſit maſculus ſiue fœmina: ut, Moſchæ, Aharon et Miriam, & ſimilia. Et cõprehenduntur hic nomina ciuitatum, terrarum, montium fluuiorum, marium, ſolitudinũ, & ſimilium: ut ciuitas Sion, terra Galilææ, mons Sinai, fluuius Eufratis, mare Cinæræth, ſolitudo Pharan, & ſimilia. Et nota quod in quatuor rebus diſtinguit̃ ſeu differt nomẽ proprium à reliquis nominum ſpeciebus, & ſignum earum eſt Sarchi: expoſitio: conſtructio, pluralitas, affixio, demonſtratio. Cõſtructio, uolo dicere, quod non habet regimen cũ alio nomine: ut, dices quidem, Rex Aegypti, non autẽ poteris dicere, Moſches ægypti. Pluralitas, hoc eſt, non plurificantur, dicendo Abrahamim, ijzhakim, & ſimilia. Affixio, hoc eſt, non uenit cum ipſo affixum, ut dicere poſſis, Abraham tuus, ijzhac tuus, & ſimilia. Demonſtratio, hoc eſt, nõ uenit cum ipſo He indicatiuum, ad dicendum ipſe Abraam, ipſe Moſches, & ſimilia.

ועוד הוא נבדל משם התאר ושם הפ
הפועל בדבר אחר והוא שלא נגזר ממ
ממנו פעלה כי מאלה השבים נגזר פ
פעלה כמו מן חכם שהוא שם תאר נ
נאמר חכמות חכמתי וכולי : ומן
דבר שהוא שם פעל נומר דברת דבר
דברתי וכולי ולא נומר מן אברהם אב
אברהמות אברהמתי וכולי :

המין השני

שם הפעל והוא שם אשר נ
נגזר מן פעל מה
כמו מן פקד וזכר נומר פקדון זכרון א
או זכר ודומיהם מהשמות : אבן
תדע כי רוב שמות הפועל הם בתוספת
אחת מהאותיות האמנתי כמו מן שכן ו
ואכל נאמר משכן מאכל ודומיהם כמו
שבארתי בספר הבחור במאמר שלישי
בעקר יב : ועוד תדע כי מכל פעל נגזר
שם את כי לא נמצאהו במקרא כמו ש
שמצינו בתלמוד למאות ולאלפים כמ
כמו מציאה משיבה לקיחה מיתה :

ורבם

Differt & adhuc istud à nomine formali & nomine uerbali alia ex re, nempe quod non deriuatur ab ipso operatio quemadmodum ab istis separatur actio quædam: ut à sapiens, quod est nomen uerbale, dicimus sapuisti, sapui, &c. Et à uerbo, qd' est nomē operationis, dicitur loquutus es, loquutus sum, &c. Non autem sic dicitur ab Abraham, Abrahamasti, & reliqua.

SPECIES SECVNDA.

NOmen uerbale, est nomē quod deriuatur à uerbo aliquo: ut à cōmendauit & recordatus est, dicitur, depositum, memoriale seu memoria, & similia de nominibus. *Scias* tamen quod multa nomina actionis habent additionem unius literarum hæemanthi: ut de habitauit & comedit dicitur, habitaculum, cibus, & similia, secundū quod declaraui in libro electo, oratione tertia, elemento duodecimo. *Scias* præterea quod ab omni uerbo deriuari potest nomen, etiam si in Biblijs ipsum nō inueniat, iuxta quod inuenimus in Thalmud in centuplo, & millecuplo: Exemplū: Inuentio, protractio, acceptio, interfectio.

וְרַבִּים עִם הָא נְקֵבָה וּבִמְעַט הֵם נִכְבָּדִים
בְּמִין שֵׁם הַמִּקְרֶה כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר בְּמִינוֹ
וּבִכְלַל הַמִּין הַזֶּה הֵם הַשֵּׁמוֹת :
אֲשֶׁר נִגְזַר מֵהֶם הַפֹּעַל כְּמוֹ מִן רֶשַׁע נ
נֶאֱמַר אִם רָשַׁעְתִּי אַלְלַי לִי וּמִן בַּעַר וּב
וְכֶסֶל נֶאֱמַר וּבְאַחַת יִבְעֲרוּ וְיִכְסְלוּ ירמ
ירמיה י׳ ורומיהם ; אָכֵן בַּעֲבוּר מ
מִעוּט מְצִיאוּת הַשֵּׁמוֹת הָאֵלֶּה אֵינָן כְּדַי
לְהִקָּרֵא בְּמִין מְיוּחָד אַךְ עַל שֵׁם אָחִיו ה
הַנִּגְזַר מִן הַפֹּעַל יִקָּרֵא : וְעוֹד מִי יֵלֵךְ
לָנוּ לְבַקֵּשׁ בְּכָל הַמִּקְרָא לִרְאוֹת אִם נִמ
נִמְצָא מִמֶּנּוּ פֹּעַל אוֹ לֹא וְהַמָּשָׁל כְּמוֹ ע
עַיִן אוֹזֶן יַד אוֹהֶל קָרְאוּ לָאֵלֶּה שֵׁמוֹת ש
שֶׁנִּגְזַר מֵהֶם הַפֹּעַל בַּעֲבוּר שֶׁבָּאִים מֵהֶם
פְּעָלִים בַּמִּקְרָא כְּמוֹ הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם ד
דברים לב׳ : וַיַּדּוּ אֶבֶן בִּי איכה
ג׳ : וַיֶּאֱהַל עַד סְדוֹם ראשית י״ג :
וּמִי יַגִּיד לָנוּ כָּל אֵלֶּה : לָכֵן נִר
נִרְאָה לִי שֶׁטּוֹב לִקְרֹא אוֹתָם שֵׁם דָּבָר ב
בִּסְתָם כְּמוֹ שֶׁאֲבָאֵר בְּמִין שֶׁאַחַר זֶה כְּדֵי
שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ הַתַּלְמִידִים לִידֵי מְבוּכָה :

ויש

Multa autem eorum habent He fœmini-
num,& ferè colliguntur ad ſpeciem nomi-
nis accidentalis,ut declarabo in ſpecie ſua.
Communiter autem ſpecies iſta habet no-
mina unde deriuãtur uerba: ut ab impieta-
te dicitur; *Si impius fui, uæ mihi*. Et à fa-
tuo & ſtulticia dicit: Et ſemel infatuabun-
tur & ſtulteſcent: Ier.10. & ſimilia. Verum
quoniã raro inueniuntur nomina iſta, nõ
eſt neceſſe quod ad propriam conuocent
ſpeciem:ſed denominabuntur iuxta nomẽ
fratris ſui qui naſcitur ex uerbo. Præterea
quis ibit nobis ad inueſtigandũ in tota Bi-
blia,& ad uidendum utrum inueniatur ab
ipſo uerbum nec ne:ut, Oculus,auris, ma-
nus, tabernaculum: hæc inquam uocant
nomina unde deriuantur uerba, quando-
quidem ab eis ueniant uerba in Bibliis: ut,
auriſate cœli: Deuterononmii trigeſimoſe
cundo. Et manu iecerunt lapidem in me:
Thren.tertio. Et tabernaculum fixit uſque
ad Sedom:Geñ.decimotertio.. Et quis in-
dicabit nobis omnia iſta? Propterea uide-
tur mihi bonum, ea uocari nomẽ rei in oc
culto,ut declarabo in ſpecie ſequenti,ne ſci
licet diſcipuli incidant in perplexitatem.

וְיֵשׁ שֵׁמוֹת שֶׁנִּגְזַר מֵהֶם הַפֹּעַל שֶׁהֵם מ
מוֹרִים עַל הֵפֶךְ הַפְּעֻלָּה כְּמוֹ מִן רֶשֶׁן ו
וְרִשְּׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ במדבר ד׳ ׃ וּמִן ס
סְעִיף מְסַעֵף פֻּארָה ישעיה י״א ׃ וּמִן ש
שֹׁרֶשׁ תְּבוּאָתִי תְשָׁרֵשׁ איוב ל״א וְדוֹמֵיהֶם
וְל״א נִמְצָא כָּזֶה בִּשְׁאָר פְּעָלִים כַּאֲשֶׁר ב
בֵּאַרְתִּי בְּסֵפֶר הַבָּחוּר בְּמַאֲמָ׳ א׳ בְּעִקָּר ט׳ ׃

הַמִּין הַשְּׁלִישִׁי

שֵׁם דָּבָר וְהוּא כָּל שֵׁם אֲשֶׁר לֹא
נִגְזַר מִמֶּנּוּ פֹּעַל וְגַם ת
הַפֹּעַל לֹא נִגְזַר מִמֶּנּוּ כְּמוֹ אֶרֶץ שָׁמַיִם ע
עֵץ אֶבֶן רֶשֶׁא יֶרֶק בָּשָׂר יַיִן רֹאשׁ רֶגֶל ש
שׁוֹר סוּס וַחֲמוֹר וְאַף כִּי יֵשׁ מְעַטִּים שֶׁנ
שֶׁנִּגְזַר מֵהֶם הַפֹּעַל כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִין
שֶׁלְּפָנַי זֶה מִכָּל מָקוֹם אֵין לָנוּ רְשׁוּת לְה
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ אֶלָּא בְּאוֹתָם הַנִּמְצָאִים בַּפָּסוּק
וְלֹא לְבָרְאוֹת מִלִּבֵּנוּ פְּעָלִים מֵהַשֵּׁמוֹת א
אֲשֶׁר לֹא נִגְזַר מֵהֶן פֹּעַל בַּפָּסוּק כְּמוֹ ש
שֶׁעָשׂוּ קְצָת הַפַּיְּטָנִים וּבְרֹאשָׁם הַקַּלִּירִי
שֶׁהוּא הִרְבָּה לַעֲשׂוֹת בָּאֵלֶּה בְּפִיּוּטָיו וְה
וְהֵם בְּנַעַר הַרְקִרוּס אבל

Sunt etiā nomina à quibus fiunt uerba significantia contrarium actionis: ut à cinis: Et excinerabunt altare. Num. 4. Et de ramus: Deramificans seu præcidens frondē: Isa. undecimo. Et de radix: Prouentum meum eradicet: Iiob trigesimoprimo, & similia. Nec inuenitur tale quid in reliquis uerbis, ut declaraui in libro electo, oratione prima, elemento nono.

SPECIES TERTIA.

NOmen rei est omne nomen quod nō deriuatur à uerbo, nec uerbum deriuatur ab ipso: ut, terra, cœlum, lignum, lapis, herba, olus, caro, uinum, caput, pes, bos, equus & asinus: tam & si paucula sint à quibus deriuatur uerbum, ut iam scripsi in præcedenti specie. Omnino autem non licet nobis eis abuti ad uotum, nisi in scriptura inueniantur. Nec fingere nobis ex corde nostro licet uerba à quibuslibet nominibus, à quibus in scriptura non inueniuntur uerba abstracta, ut quidam poëtæ fecerunt, præsertim Kalirus, qui in Poëtria sua talibus abundat: sunt enim huiusmodi contra Grammaticam.

Licitum

אֲבָל יֵשׁ לָנוּ רְשׁוּת לִבְנוֹת מֵהַפְּעָלִים ה
הַנִּגְזָרִים מֵהַשֵּׁמוֹת כָּל הַבִּנְיָן אֲשֶׁר נמ
נִמְצָא בוֹ הַפֹּעַל הַהוּא ; וְהַמָּשָׁל מא
מֵאַחַר שֶׁמָּצָאנוּ וַיֶּאֱהַל עַד סְדוֹם שֶׁהוּא
מֵהַבִּנְיָן הַקַּל נוּכַל לִבְנוֹת מִמֶּנּוּ כָּל ה
הַבִּנְיָן הַקַּל וְלוֹמַר אָהַל אָהַלְתָּ אָהַלְתִּי ו
וְבוּלֵי ; וְכֵן מֵאַחַר שֶׁמָּצָאנוּ מִן ש
שֶׁלֶג תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן תלים ס״ח שֶׁהוּא מ
מִבִּנְיַן הִפְעִיל נוּכַל לִבְנוֹת עָלָיו כָּל בנ
בִּנְיַן הִפְעִיל וְלוֹמַר הִשְׁלִיג הִשְׁלַגְתָּ הִש
הִשְׁלַגְתִּי וְבוּלֵי ; וְכָל זֶה בֵּאַרְתִּי ה
הֵיטֵב בְּסֵפֶר הַבָּחוּר בְּמַאֲמַר שֵׁנִי בְּעִקַּר
י״ג ; וְדַע כִּי רוֹב הַמִּין הַזֶּה שֶׁהוּא
שֵׁם דָּבָר לֹא יָבוֹאוּ כִּי אִם בִּלְשׁוֹן יָחִיד ו
וְרַבִּים אֲבָל בִּלְשׁוֹן יְחִידָה וְרַבּוֹת לֹא יב
יָבוֹאוּ כִּי אִם מְתֵי מִסְפָּר כַּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר ב
בְּפֶרֶק הַתְּמוּנוֹת ;

הַמִּין הָרְבִיעִי

שֵׁם תֹּאַר וְהוּא שֵׁם הַנּוֹסָף עַל ע
עֶצֶם מַה וְהָעֶצֶם הַהוּ׳
מְתֹאָר מֵאַחַר מֵהַשֵּׁמוֹת הַמִּקְרִיִּים אֲשֶׁר
תורעם

Licitum quidem nobis est formare à talibus uerbis, quæ à nominibus deriuata sunt, totam coniugationem in qua inuenitur uerbum illud. Exemplum: Posteaquam inuenimus: Et tentorium fixit usque Sedomam, quod est de coniugatione Kal, possumus formare ab eo totam coniugationem kal, & dicere: Tentorium fixit, fixistis, fixi, &c. Similiter posteaquam inuenimus à nix: Dealbabit in Salmon psal. 68. quod est de coniugat. hiphil, possumus cōiugare ab eo totam coniugationem hiphil & dicere: Dealbauit, dealbasti, dealbaui, &c. Proinde totum istud bene declaraui in libro electo, oratione secunda, elemento 13. Scias etiam quod multa huius speciei nomina, quæ sunt nomina rerum, non ueniunt nisi singulariter & pluraliter in mas. genere, nō autem in fœminino genere nisi pauca numero, ut explicabitur in cap. proprietatum.

SPECIES QVARTA.

NOmen formæ est nomē cadēs super aliqd qđ est per se. Et quod est per se denominatꝰ ab aliquo nomine accidētali, q̄

הַתֹּאַר בְּמִין הַשְּׁבִיעִי ׃ וְהַמָּשָׁל מִן רא
רְאוּבֵן שֶׁהוּא שֵׁם עֶצֶם כְּשֶׁחַל עָלָיו מִקְרֶה
הַחָכְמָה נִקְרָא אָז הָאִישׁ הַהוּא חָכָם וְכֵן
אֶבֶן כְּשֶׁחַל עָלָיו מִקְרֶה הַלַּבְנוּת אוֹ הַשְׁ
חַשְׁחָרוּת נִקְרָא הָאֶבֶן הַהוּא שָׁחוֹר אוֹ ל
לָבָן ׃ וְהַכְּלָל כִּי כָל שֵׁם תֹּאַר מוּרְכָּב מ
מֵעֶצֶם וּמִמִּקְרֶה וְלֹא יִמָּצֵא עֶצֶם זוּלַת מ
מִקְרֶה וְלֹא מִקְרֶה זוּלַת עֶצֶם ׃ וְדַע כִּי
הַמִּין הַזֶּה שֶׁהוּא שֵׁם תֹּאַר כָּל אֲשֶׁר נִמְצָא
מֵהֶם בַּפָּסוּק כֻּלָּם נִגְזָרִים מֵהַפְּעָלִים ע
עוֹמְדִים כְּמוֹ חָכָם צַדִּיק רָשָׁע גִּבּוֹר זָקֵן
עָשִׁיר עָנִי גָּדוֹל קָטֹן וְדוֹמֵיהֶם רַבִּים ׃
אֲבָל מֵהַפְּעָלִים יוֹצְאִים לֹא יָבֹא שֵׁם תֹּאַר
בַּפָּסוּק רַק יַסְפִּיקוּ בִּשְׁמוֹת הַפּוֹעֲלִים ו
וְהַפְּעוּלִים כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסֵפֶר הַבָּחוּר ב
בְּמַאֲמָר רִאשׁוֹן בְּעִקָּר חֲמִשִּׁי ׃
אַךְ נִמְצָאִים מְעַטִּים רְגוּשִׁים וְנִגְזָרִים מ
מִפְּעָלִים יוֹצְאִים כְּמוֹ גַּנָּב סַלָּח וְכֵן כר
בְּדִבְרֵי חֲכָמִים ז״ל אַלָּם סַפָּר קַבָּר הַבָּר ו
וְדוֹמֵיהֶם וְעַל הָרוֹב הוֹסִיפוּ נוּן בְּסוֹף ה
התארים

disces in specie septima. Exēplum de Reu-
ben, quod est nomen per se & proprium.
Quū incipit in eo esse accidēs sapiētiæ uo-
catur tunc uir ille sapiens. Sic quū in lapide
incœperit esse accidens albedinis uel nigre
dinis, uocatur lapis ille niger uel albus. Et
regulariter omne nomen formale compo
nitur ex substantia & accidente, quando-
quidem non inueniatur substantia sine ac-
cidente aut accidens sine substantia. Scias
etiam quod species ista, quæ est nominis
formalis, ubicunq; inuenitur in scripturæ
sententijs, semper deriuatur à uerbis abso-
lutis: ut, sapiens, iustus, impius, fortis, se-
nex, diues, pauper, magnus, paruus & simi
lia multa. Porrò à uerbis transitiuis non
uenit in Biblia aliquod nomen formale,
sed supplentur per nomina utriusque par-
ticipij, quemadmodum scripsi in libro ele-
cto, oratione prima, elemento quinto. In-
ueniuntur tamē paucula daggessata & de-
riuata à uerbis transitiuis, ut fur, propici-
us: sic in uerbis sapientum piæ memoriæ,
fortis, scriba, fossarius, collega & simi-
lia. Addunt etiam plerunque in fine
formalium

התארים כמו כעסן סלחן רגזן גזלן ח
חמסן וכן נמצא בפסוק ירי נשים רח
רחמניות היהיר ממנו רחמן או רחמני ע
על משקל אכזרי וכן נכרי חפשי ורומי'
כולם ביוד נחה בסוף ; והחכמים ז"ל
נהגו בקצתם ביוד נעה כמו בנאי גבאי ז
זכאי אכסנאי ערטלאי וכמוהו על דעת
רבי יוסף קמחי מוכיח אדם אחרי מש
משלי כ"ט ;

המין החמישי

שם המתגבר והוא שם א
אשר יתגבר
בו אחד מהמקריים ומרוב התגברותו בו
יקרא העצם ההוא בשם המקרה ההוא
כמו הירח נקרא לבנה בעבור רוב הל
הלבנות אשר התגבר בה ;
וכן השמש נקרא חמה בע
בעבור התגברות החום שיוצא ממנו ו
וכן הזכוכית נקרא כן בעבור רוב זכותו
; וכן אדם נקרא כן בעבור האדמה
אשר לקח משם ; אבן

formalium literam nun: ut, furiosus, propiᷤcius, agrestis, spoliator, dissipator: cuiusmodi etiã inuenitur in scriptura: Manus mulierum misericordium: cuius singulare est, miserator uel misericors: iuxta formã, crudelis. Sic alienus, liber, & similia: omnia cũ Iod quiescente in fine. Porrò sapientes bonæ memoriæ consueuerunt quædam eorum scribere cum Iod mobili: ut, ædificator, eleuator, purus, hospes, nudus: & hoc est iuxta opinionẽ rabi Ioseph Kimhi certificantis hominem post me prouerb. 29.

SPECIES QVINTA.

NOmen se fortificans, est nomẽ quod fortificatur in se aliquo uno accidenti: & ob uehementiam seu intensionem qua in se augetur, uocatur substantia ipsa nomine accidentis illius: Exemplum. Luna uocatur Alba uel Candor, propter augmentum candoris qui in ea augescit. Sic sol uocatur calor propter intensionem caliditatis quæ egreditur ab ipso: Et item uitrum sic uocatur propter multitudinem puritatis suæ. Vocatur etiam sic homo ab ipsa humo de qua sumptus est.

אבן כלם בגדר שם התאר המה ואם ת
תקראם שם התאר בסתם איננו רוע ;

המין הששי

שם המצטרת והוא שם
אשר לא י
יתכן מציאתו בלתי הצטרפות אל אחר
ולא ימצא האחד זולת האחר כמו אב ו
ובן את ואחות עבר וארון ודומיהם כלם
שמות מצטרפים הם כי לא ימצא זה זו
זולת זה ואם תקראם גם כן שמות הת
התארים אינו רוע ;

המין השביעי

שם המקרה והוא כל שם ש
שאינו מורגש ו
ואין לו מציאות חוץ לנפש כמו החכמה
צדקה ברכה רבם עם הא הנקבה וכלם
נגזרים מן הפעל ועל כן קוראים קצת ה
המדקדקים לזה המין שם הפעלה כא
כאשר בארתי בבאורי לספר מהלך שב
שבילי הדעת בשער שלשת אלה בני ה
הלשון ; ויש שמות מקריים שאינם
נגזרים

Attamē hæc omnia ſunt de definitione nō minis formalis: & ſi uocaueris ea nomen formale occultum, non male feceris.

SPECIES SEXTA.

NOmē combinatum ſeu relatiuum, eſt cuius eſſe non ponitur ſine con binatione ſeu relatione ad aliud, nec inue/ nitur unum ſine alio: ut pater & filius, fra/ ter & ſoror, ſeruus & dominus: & ſimilia: omnia iſta nomina ſunt relatiua nec inue/ nitur unum ſine alio. Quod ſi uocaueris ea etiam nomina formalia, non erit malū.

SPECIES SEPTIMA.

NOmen accidentale eſt quicquid nō ſentitur nec habet exiſtentiam ex/ tra animam: ut ſapientia, iuſticia, benedi/ ctio: multa eorum habēt He fœmininum, deriuāturq; omnia à uerbo: unde & à qui/ buſdam Grammaticis uocatur hæc ſpeci/ es nomen uerbale ſeu operationis quem/ admodum explicaui in commentarijs me/ is in librum, Via ſemitarum ſcientiæ, in porta, tres iſti ſunt filij linguæ.

Sunt etiam nomina accidentaria quæ non

גְּזוּרִים מִן הַפְּעָלִים רַק שֶׁמְּשִׁימִין בס
בְּסוֹת הַשֵּׁם וָיו שׁוּרֵק עִם תָּיו כְּמוֹ שח
שְׁחֲרוּת לַבְנוּת תְּזֻנוּת יְרִידוּת גַּבְהוּת ור
וְרוֹמֵיהֶם ; וְכֵן עַל מִשְׁקַל פַּעְלִית כְּמוֹ
תַּרְמִית אַחֲרִית תַּחְתִּית וְרוֹמֵיהֶם ; וּכְבַר
בֵּאַרְתִּי דֶּרֶךְ רִבּוּיָם בְּסֵפֶר הַבָּחוּר במ
בְּמַאֲמַר שֵׁנִי בְּעִקָּר עֲשִׂירִי ;

הַמִּין הַשְּׁמִינִי

שֵׁם הַיַּחַס וְהוּא שֵׁם לְיַחֵס ה
הָאָדָם עַל אֵיזֶה א
אוּמָּה אוֹ לָשׁוֹן אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ שֵׁבֶט או
עַל שֵׁם עִירוֹ וְאַרְצוֹ כְּמוֹ יְהוּדִי עִבְרִי יש
יִשְׂרְאֵלִי לוֹעֲזִי רְאוּבֵנִי חֲנוֹכִי יְרוּשַׁלְמִי א
אַשְׁכְּנַזִּי וְרוֹמֵיהֶם ; וּבִלְשׁוֹן רַבִּים וב
וּבִלְשׁוֹן נְקֵבָה תָּשׁוּב יוֹד הַיַּחַס לִהְיוֹת נ
נָעָה כְּמוֹ עִבְרִיִּים מִצְרִיִּים הֲלֹא כִּבְנֵי כ
כּוּשִׁיִּים וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר עָמוֹס ; א
אָכֵן עַל הָרוֹב הִפִּילוּ יוֹד הַיַּחַס וְאָמְרוּ ע
עִבְרִים מִצְרִים פְּלִשְׁתִּים יְהוּדִים ; ו
וּבִמְגִלַּת אֶסְתֵּר אַרְבַּעָה כְּתִיבֵי יְהוּדִיִּים
וְקָרְיָין יְהוּדִים עַל פִּי הַמָּסוֹרֶת ; וכן

deriuantur à uerbis,sed ponere solent in fi ne nominis Vau surec cum Tau :ut, nigre do, albedo, fornicatio, dilectio, altitudo, & similia. Sic quoque iuxta formam paa/ lith: ut, fraus, postremum, infimum, & si/ milia. Cæterum iam declaraui modū plu/ ralitatis eorum in libro electo oratione se/ cunda, elemento decimo.

SPECIES OCTAVA.

NOmen gentile, est nomen prosapiæ hominis cuiuscunq; sit populi, uel linguæ uel familiæ uel tribus: uel nomen ci uitatis suæ & terræ suæ; ut, Iudæus, Hebræ us, Iisraëlites, Barbarus, Rubenites, Hæno chites, Ierusalmites, Germanus, & similia. Porrò in lingua plurali & in lingua fœm. uertitur Iod gentile in Iod mobile: ut, He/ bræi, Aegyptij, Nunquid sicut filij Aethio pum & Philistæorum de Cappadocia: in Amos. Tamen ut in plurimum abijciunt Iod gentile, & dicunt, Hebræi, Aegyptij, Philistæi, Iudæi. Proinde in uolumine Ester quater scribitur Iehudijm & legitur Iehudim iuxta declarationem traditionis.

ובו בלשון נקבה באה היוד נעה עבריה
אותה היהודיה דברי הימים א :
אבן על הרוב תנוח היוד ותבא תיו במ
מקום הה"א כמו עבריות מצריות יחו
יהודית אבל בלשון רבות לעולם תנוע
היוד כי לא כנשים המצריות העבריות
שמות א׳ :

שם כלל

המין התשיעי
והוא שם כולל תח
תחתיו מינים הרבה
: ואמרו הקדמונים כי שלשה ה
המה שמות הכלל והם חי צומח דומם
: והם כלל גבוה לכל השמות :
ותחתיהם כללים שפלים מהם כי חי הוא
שם כלל לכל מה שהוא חי כמו אדם
בהמות חיה ועוף ודומיהם : וצומח הוא
שם כלל לכל מה שהוא צומח כמו עצים
ועשבים ודומיהם : ודומם הוא שם
כלל לכל מיני מתכות כמו כסף וזהב בר
ברזל נחשת בדיל ועופרת : ועוד תחתיהם
פרטים ונקראים מינים ועתה אבארם :

Sic in fœminino genere uenit Iod mobile, Hebræa, uxor sua Iudæa: in Paralip. Quiescit tamen plerunque Iod & uenit Tau loco He: ut, Hebræa, Aegyptia, Iudæa. At in plurali numero semper mouetur Iod: Vnde: Quia non sicut mulieres Aegyptiæ, Hebrææ: Exodi primo.

SPECIES NONA.

NOmen commune, est nomen continens sub se multas species. Et dicunt antiqui quod tria sint nomina uniuersalia, uidelicet uiuens, uirescens, silens seu insensibile. Hæc inquam sunt excelsa uniuersalia ad omnia nomina: & sub ipsis sunt uniuersalia contractiora ipsis. Nam uiuens est commune ad omne id quod uiuit: ut est homo, iumentum, bestia, auis, & similia. Virescens seu uegetabile est nomen uniuersale ad omne id quod germinat: ut, arbores, herbæ, & similia. Cæterum quiescēs est nomen cōmune ad omnes species metallorum, ut sunt argētum, aurum, ferrum, æs, stannum, & plumbum: Sub quibus adhuc particulariora sunt, & uocantur species: de quibus nunc disseram.

המין העשירי

שם המין והוא שם קבוץ פר
פרטים כמו אנשים
נשים צאן ובקר סוסים וחמורים רמש
ודגים ; ולבאר המין הזה היה צריך א
אריכות הרבה בהקדמות גדולות ואין זה
כונתי כאן גם אין זה מחוק מלאכתי
כי לא פילוסות אנוכי ולא בן פילוסות ב
כי מדקדק אנוכי ;

המין האחר עשר

שם נרדף והוא שם הנופל על
דבר שיש לו שמ
שמות נבדלים וגדר אחר רוצה לומר ש
שהם שונים במבטא ושוים בפתרון כמו
שמש חמה וחרס; סכין ומאכלת עצמיו
אפיקי נחשת גרמיו כמטיל ברזל איוב
מא ; עדי בשמים וסהדי במרומים א
איוב ודומיהם רבים ; ובבר ת
הסכמתי לחבר בהם פרק אחר ויקרא ש
שמו פרק הנרדפין ;

SPECIES DECIMA.

NOmen speciei, est nomen collectionis indiuiduorum, ut sunt, uiri, mulieres, oues & boues, equi & asini, reptile & pisces. Ad declaratione͂ uero huius speciei, opus esset longa mora & magnis præfationibus: sed hoc non est hic propositi mei: neque est de foro operis mei. Siquidem non sum philosophus, nec filius philosophi, sed Grammaticus sum.

SPECIES VNDECIMA.

NOmen synonymum, est quod cadit super rem quæ habet plura distincta nomina & definitione͂ unam, hoc est, quæ sunt diuersa in prolatione & eadem in interpretatione: ut, sol, titan, elios: machæra, culter. Ossa eius robora æris: Ossa eius ut malle⁹ ferri: Iiob quadragesimoprimo: Testis meus in cœlis, & co͂scius meus in excelsis: in Iiob: & similia multa: de quibus iam mecum co͂stitui ædere capitulum unum, cuius nome͂ uocabitur Capitulum synonymorum.

המין השנים עשר

שם משתת והוא החבור מ
משם נגזרת כי

הוא שם אחד מורה על שני דברים או
יותר רוצה לומר שני שמות שהם שו
שוים במבטא ושונים בפתרון נקרא כל
אחד שם משתף כמו וזקן ביתו ראשית
בר׳ וזקן אהרן תלים קל״ : ואיד יע
יעלה ראשית ב׳ ואיד נכון לצלעו איוב
: ונמצא בזה בפעלים כמו צרת
אורת שמואל ב׳ אורה אתכם בדר אל ר
ובבר חברו בעלי המסורת אלפא ביתא
מן תרין תרין מלין ותרויהון בתרי לש
לשני : וגם בשמות השתפין האלה
הסכמתי לחבר פרק ויקרא שמו פרק ה
השתפין : ובכלל המין הזה שם מושאל
והוא שם אשר הונח ביחוד להורות על
דבר אחד : והונח על דבר אחר ב
בהשאלה כמו ראש ההר רגלי ההר לב
השמים עין המים ודומיהם :

SPECIES DVODECIMA.

NOmen æquiuocum, est contrarium nomini synonymo: nam est nomẽ unum significans res duas uel plures, uolo dicere, duo nomina quæ sunt æqualia in expressione & diuersa in significatione, quodlibet uocatur æquiuocum: Exemplũ: Senex domus suæ: Geñ. uigesimoquarto. Barba Aharon: Psal. 110, Et uapor ascendebat: Genesis secundo, Exitium paratum ad latus eius: in Iiob. Inuenit etiam sic in uerbis: ut, Ad latus proijciam: primo Reg. 20. Docebo uos in manu dei. Porrò magistri traditionis iam cõposuerunt Alphabetum de singulis duobus uocabulis, & utrunque in duabus linguis. Ego quoq; de nominibus istis æquiuocis proposui ædere capitulum, cuius titulus uocabitur capitulũ æquiuocorum. Continetur etiam in hac specie nomẽ accomodatum, quod scilicet est nomen institutum ad significandum proprie rem unam, & usurpatur ad rem aliam per accomodationem: ut, caput mõtis, pedes mõtis, cor cœlorum, facies aquarum, & similia.

Nomen metaphorice captum.

Species

פֶּרֶק הַמִּינִים

הַמִּין הַשְּׁלֹשָׁה עָשָׂר

שׁוֹם הַמִּסְפָּר וְהוּא שֵׁם שֶׁאָנוּ מוֹנִין בּוֹ הד
הַדְּבָרִים כְּמוֹ אֶחָד שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה וְכוּלֵי ׃
וְהִנֵּה לֹא בָאתִי הֵנָּה לְבָאֵר כָּל דִּינֵי שֵׁם
הַמִּסְפָּר לְפִי שֶׁכְּבָר כָּתְבוּ בוֹ רוֹב המ
הַמְּדַקְדְּקִים כָּל הַצּוֹרֶךְ ׃ אֲבָל אוֹמַר לָךְ
כְּלָל אֶחָד לְבַד שֶׁהוּא הֶכְרֵחִי לְדַעְתּוֹ ׃
וְזֶהוּ דַּע כִּי שֵׁם הַמִּסְפָּר נִבְדָּל מִכָּל ש
שְׁאָר מִינֵי הַשֵּׁמוֹת בְּדִין אֶחָד וְזֶה כִּי ש
שְׁאָר הַשֵּׁמוֹת כְּשֶׁיָּבֹאוּ בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה עַל
הָרוֹב הֵם בְּהֵא בְּסוֹף וְהַזָּכָר אֵין לוֹ הֵא כ
כַּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר בְּפֶרֶק שֶׁאַחַר זֶה ׃ אֲבָל
שֵׁם הַמִּסְפָּר לְהֵפֶךְ כִּי מִשְּׁלֹשָׁה עַד עש
עֲשָׂרָה מִסְפַּר הַזָּכָר הוּא עִם הֵא בְּסוֹף כ
כְּמוֹ שְׁלֹשָׁה אַרְבָּעָה חֲמִשָּׁה וְכֻלָּם ׃
וְהַנְּקֵבָה בְּלֹא הֵא כְּמוֹ שָׁלֹשׁ אַרְבַּע חמ
חָמֵשׁ שֵׁשׁ שֶׁבַע זוּלַת שְׁמֹנֶה שֶׁיָּבֹא ל
לִשְׁנֵיהֶם בְּהֵא אֲבָל לְזָכָר קָמֵץ לְפָנֶיהָ ו
וְלִנְקֵבָה סֶגוֹל לְפָנֶיהָ כְּמוֹ שְׁמֹנָה יָמִים
שְׁמֹנֶה שָׁנִים תִּשְׁעָה עֲשָׂרָה לִזְכָרִים ת

SPECIES DECIMA TERTIA.

NOmen numerale, est nomen quo nos numeramus res: ut, unus, duo, tres, & reliqua. Nō autem ueni huc ut edisseram omnia iudicia nominis numeralis, propterea quod multi grammatici iam scripserunt quicquid opus est. Attamē dicam tibi tantum regulam unam, quæ necessaria est scitu: & est: *Regula.* Scias quod nomen numerale distinguitur ab omnibus alijs nominum speciebus in uno iudicio, nempe quod reliqua nomina quando ueniunt in fœminino genere plerunq; desinunt in he: masculinum autem genus non habet he, quemadmodum declarabitur in capitulo sequēti. Sed nomini numerali euenit contrarium. Nam à tribus usque ad decem numerus masculinus habet in fine He: ut, tres, quatuor, quinque, &c̄. & fœmininus est absque he, ut tres, quatuor, quinq;, sex, septem: excipitur octo quod in utroq; uenit cū he, tam & si in masculino habeat kamez ante he, & in fœmin. sægol: ut, octo dies, octo anni. Nouē, decem, ad masculos,

nouem,

עַד עֶשֶׂר לִנְקֵבוֹת ׃ וּמֵעֲשָׂרָה עַד ע
עֶשְׂרִים הוּא לְהֵפֶךְ ׃ הַנְּקֵבוֹת הֵן ב
ד א וְהַזְּכָרִים כְּלִי הא כְּמוֹ אַחַד עָשָׂר יוֹם
אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה חֲמֵשׁ עָשָׂר אֲנָשִׁים ח
חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים ׃ וְכֵן כֻּלָּם וּמע
וּמֵעֶשְׂרִים עַד מֵאָה הַמִּסְפָּר הַגָּדוֹל הוּא
בְּסִמָּנֵי רִבּוּי הַזְּכָרִים כְּמוֹ שְׁלֹשִׁים אר
אַרְבָּעִים חֲמִשִּׁים וכו׳ וְרַעְבִּי עֶשְׂרִים הָיָה
רָאוּי לִהְיוֹת עֶשְׂרַיִם שֶׁהוּא שְׁנֵי פְּעָמִים
עֶשֶׂר אֲבָל לְהַשְׁווֹתוֹ לִשְׁאָר הַמִּסְפָּרִים א
אָמְרוּ עֶשְׂרִים וְלֹא עֶשְׂרַיִם ׃ וּמֵאָה וּמ
וּמֵאוֹת בְּסִימָנֵי הַנְּקֵבוֹת כְּמוֹ מֵאָה מא
מֵאוֹת וְאֶלֶף וַאֲלָפִים בְּסִמָּנֵי הַזְּכָרִים ור
וְרִבּוֹא בִּלְשׁוֹן זָכָר וּרְבָבוֹת בִּלְשׁוֹן נְקֵבוֹת
׃ וּבְכֻלָּן אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין זְכָרִים לִנְקֵבוֹת
רוֹצֶה לוֹמַר נוּכַל לוֹמַר עֶשְׂרִים אוֹ של
שְׁלֹשִׁים אוֹ אַרְבָּעִים וכו׳ בַּאֲנָשִׁים אוֹ נ
נָשִׁים ׃ וְכֵן מֵאָה וּמֵאוֹת וְאֶלֶף וַאֲלָפִים
וְרִבּוֹא רְבָבוֹת אֲנָשִׁים אוֹ נָשִׁים ׃

סליק פרק המינים

n rem, decem ad fœminas. Sed à decem u , ad uiginti contrarium fit. Nam fœmi-n a habent he, & masculina sunt sine he: , undecimus dies, undecim⁹ annus: quin decim uiri, quindecim mulieres. Prætereà omnes isti à uiginti usq; ad centum in maiori numero habent terminationem pluralem mas. ut triginta, quadraginta, quinquaginta, &c̃. Nota etiã quod pro uiginti stare deberet æsraiim, quasi duabus uicibus decem, sed ne dissimilis esset aliis numeris dicitur æsrim & non æsraiim. Item centum & centena habent terminationem fœmininam, ut centum, centena: sed mille & milia habẽt signa masculina. Sic decem milia in lingua mascul. & myriades in lingua fœminina. Cæterum in omnibus ipsis nõ est differentia inter mas. & fœm. uolo dicere, poterimus dicere uiginti uel triginta uel quadraginta &c̃. pro uiris uel mulieribus. Sic centum & centum, mille & milia, decem milia & myriades uirorum uel mulierum.

FINIT CAPITVLVM SPECIERVM.

פרק המדות

דע כי שלש עשרה מיני חש
השמות הנזכרים בפרק
שלפני זה קצתם יבאו ב
כלשון יחיד ורבים יחידה
ורבות ; וקצת מהם יבאו בלשון זכר ל
לכר ולא יבאו כלשון נקבה וקצתם יב
יבואו בלשון נקבה לכר ולא יבאו כל
בלשון זכר ; וקצתם יבאו בלשון יחיד
ורבים ולא יבאו כלשון יחידה ורבות ו
וקצתם להפך וקצתם יבאו ליחיד בלשון
זכר ולרבים בלשון נקבות וקצתם לה
להפך ומהם בשניהם ובאופן זה חלקתים
לשלש עשרה חלקים קראתי לכל חלק
מאלה מדה הרי לכל השמות שלש ע
עשרה מדות על שם שלש עשרה מדות
שהתורה נדרשת בהן ואלו הן ;

המדה האחת

בשמות הבאים בלשון יחיד ור
ורבים ויחידה ורבות ו

ורובם

CAPITVLVM PROPRIE-TATVM.

SCias qđ tredecim species nominum memoratorũ in capitulo præcedenti, ueniũt quædam ex eis in numero singul. & plurali utriusq; generis. Et quædam ex eis ueniunt in mas. genere tantum & nõ in fœminino. Rursus quædam ueniunt in fœminino tantum & nõ in masculino. Item quædam ueniunt in numero singulari & plurali, idq; in masculino genere & nõ in fœminino: & quædam econtra. Sunt etiam quædam quæ in singulari habent masculinum genus, & in plurali fœmininum, sicut quædam alia in quibus cõtrarium huius inuenitur. Quædam uero utrunque habent. In hunc igitur modum diuisi ea in tredecim partes, uocauiq; singulas eorum partes, proprietates. Habent autem omnia nomina, tredecim proprietates iuxta nomen tredecim proprietatum quibus explicatur lex & sunt istæ.

PROPRIETAS PRIMA.

DE nominibus uenientibus singulariter & pluraliter in utroque genere.

רובם שמות התאר הם ; כמו חכם ח
מים חכמה חכמות עברי עבריים עב
ריה עבריות אבל משאר מיני השמות
נמצאים מעטים בנחים ולא בשלמים
כמו שיר שירים שירה שירות אור או
אורים אורה אורות ובמעט אין עוד ;

תמורה השנית

בשמות הבאים בלשון זכר לי
ליחיד ולרבים ולא ימ
ימצאו בלשון נקבה כלל כמו הבל הב
הבלים הבל הבלים דבר דברים חץ חצים
אלו ודומיהם   אין דינם לבא בלשון
נקבה לעולם ; אבל השמות אשר ב
בהם רוח חיים את על פי שלא נמצאו
בלשון נקבה מכל מקום נוכל להטל ב
בהם הא בסופם ויהיו לשון נקבה כמו
סוס כלב חזיר האמר סוסה כלבה חזירה
או חזרת ובן כלם ; ויש קצת מהחיים
שלא נכון בהם לעשות כן רק תאמר הז
הזכר בלשון אחר והנקבה בלשון אחר
כמו ארון עבר לא תאמר   עברה

Hæc in q́ ut in plurimum sunt nomina fœm lia: ut, sapiens, sapientes, industriosa, ind striosæ: Hebræus, Hebræi, Hebræa, Hebææ. Verum de reliquis nominum speciebus inueniuntur pauca in quiescẽtibus, nõ autem in perfectis: ut, canticum, cãtica: cantilena, cantilenæ: luminare, luminaria, lux, luces, & ferè nihil amplius.

PROPRIETAS SECVNDA.

DE nominibus uenientibus singulariter & pluraliter in masculino genere, & non in fœm. regulariter, exempla: uanitas, uanitates, funis, funes: uerbũ, uerba: sagitta, sagittæ: ista inquam & eis similia non solent unquam ex sua proprietate uenire in fœminino genere. Sed nomina in quibus est spiritus uitæ, etiam si non inueniuntur in fœminino genere, nihilominus possumus adijcere eis in fine literam he & fient fœminina: ut, equus, canis, sus: dices, equa, canicula, sucula seu porca, & sic de reliquis. Sunt tamẽ quædã ex uiuẽtibus de quibus nõ cõuenit sic agere, sed enũciabis masculinũ uocabulo uno, & fœm. uocabulo alio: ut. dñs, seruus: à qbus nõ dices,

Sensibilia habẽt utrũque genus.

עֲרִית אֲרוּנָה רַק בִּלְשׁוֹן אַחַר גְּבִירָה אוֹ
גְּבִרֹת שִׁפְחָה אוֹ אָמָה ׃

חֲמוּדָה הַשְּׁלִישִׁית

בשמות הַבָּאִים לְיָחִיד בִּלְשׁוֹן ז
זָכָר וּבְרִבּוּי בִּלְשׁוֹן נְקֵ
נְקֵבוֹת וְלֹא יָבֹאוּ לְעוֹלָם לֹא בִּלְשׁוֹן יְחִ
יְחִידָה וְלֹא בִּלְשׁוֹן רַבִּים כְּמוֹ אָב אָבוֹת
בּוֹר בּוֹרוֹת כִּסֵּא כִּסְאוֹת לוּחַ לוּחוֹת שֻׁל
שֻׁלְחָן שֻׁלְחָנוֹת קָרְבָּן קָרְבָּנוֹת ׃

חֲמוּדָה הָרְבִיעִית

בשמות הַבָּאִים לְיָחִיד בִּלְשׁוֹן ז
זָכָר וּבְרִבּוּי בִּלְשׁוֹן זְכ
זְכָרִים וּבִלְשׁוֹן נְקֵבוֹת וְלֹא יָבֹאוּ לְעוֹלָם
בִּלְשׁוֹן יְחִידָה כְּמוֹ דוֹר דוֹרִים וְדוֹרוֹת חַ
חַלּוֹן חַלּוֹנִים וְחַלּוֹנוֹת ׃

חֲמוּדָה הַחֲמִישִׁית

בשמות הַבָּאִים בִּלְשׁוֹן רַבִּים ל
לְבַד וְהַיָּחִיד מֵהֶם לֹא
נִמְצָא לֹא בִּלְשׁוֹן זָכָר וְלֹא בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה כּ
כְּמוֹ נְעוּרִים זְקֻנִים בְּתוּלִים וְרוֹמְמוֹתָם ׃

וכן

ser‑a, domina: sed dictione alia, domicella sei domina, ancilla seu famula.

PROPRIETAS TERTIA.

DE nominibus uenientibus in singulari masculine & in plurali cum terminatione fœm. quæq; nunquam ueniunt in singulari fœminine & in plurali masculine, exempla: pater, patres: puteus, cisternæ: thronus, cathedræ: abacus, tabulæ: mensa, mensæ: munus, oblationes.

PROPRIETAS QVARTA.

DE nominibus quæ in singulari ueniunt masculine, & in plurali masculine & fœminine, quæq; nunquam in singulari ueniunt fœminine, exempla: generatio, generationes & ætates: fenestra, fenestræ, &c.

PROPRIETAS QVINTA.

DE nominibus quæ ueniunt in plurali masculino tantum, & à quibus singulare non inuenitur, nec in masculino genere nec in fœminino, exẽpla: Iuuentus, senectus, uirginitas, atque alia eis similia.

 In hunc

וכן הבאים על משקל שנים כמו שמ
ש׳ ים רחים מים מתנים מכנסים ורמ
ו׳ מיחם אין הנם לבא בלשון יחיד לע
עולם : אבל יש שמות שנאמר הי
היחיד מהם דרך סברא את על פי שלא
נמצא כמו אבטיחים קשואים ברבורים
שריגים נאמר אבטיח קישוא ברבור ש
שריג ורבים ודומיהם שנאמר אותם מ
מדרך סברא את על פי שלא נמצאו :

התמורה הששית

בשמות הבאים בלשון יחיד ל
לבד והרבוי מהם לא ב
נמצא כמו כל מיני מתכות זהב וכסף ב
נחשת וברזל בדיל ועופרת : ויש
אומרים כי כסף יבא בלשון רבים כמו
שנהגו רז״ל בתלמוד כספים וכן נמצא ו
ולהשיב בכספיהם בראשית מ״ר וכן וא
ואסירה כל בדיליך אומר שהוא משל
על הרשעים לא על הבדיל : וכן
יש עוד שמות שלא יבאו כי אם בל
בלשון יחיד כמו שמש

In hunc modum ueniunt etiam in forma c ali:ut cœli,molę,aquæ,lumbi, subligacu l & similia,quæ nunquam ueniunt in numero singulari. Sunt etiam quædam nomina à quibus singulare formatur per modũ coniecturæ & opinionis,licet nullibi positum inueniatur: ut à pepones,cucumeres, capones, propagines, dicitur pepo, cucumer, capo,propago, & multa eis similia. Quod tamen dicitur de eis per modũ coniecturæ,nam non sic inueniuntur.

PROPRIETAS SEXTA.

EST proprietas hæc de nominibus uenientibus in singulari tantum, quorum plurale non inuenitur, ut sunt omnes species metallorum, aurum & argentum, æs & ferrum, stannum & plumbum. Sunt etiam qui dicunt argentum inueniri in plurali,quo scilicet modo eo utuntur magistri nostri piæ memoriæ in Thalmud,argẽta. Sic etiam inuenitur:& ut reddant pecunias seu argenta eorum: Genesis 44. Sic: & auferam omnia stanna tua: ubi dici potest quod sit parabola de impijs non de stanno. Sunt etiam adhuc alia nomina quæ non ueniunt nisi in numero singulari: ut

משׁ ירח לחם ויין ורומיהם ; ורב
ו מרה זאת נבללים גם שמות עצמיים
טיים כמו אברהם יצחק ורומיהן ש
שלא יבאו לעולם בלשון רבים כמו שב
שבארתי בפרק המינים במין הראשון :

המרה השביעית

בשמות הבאים מכונים בלשון נקבה ואין להם סימן ה
הנקבה שהוא הא או תיו כסות כמו בא
באר חמרות בתת סורית חרב הרה מש
משלי ורומיהם ובאים ברבוים בסימני
הנקבות כמו בארות כתפות חרבות :

המרה השמינית

בשמות הבאים בהא הנקבה ור ורבוים בסמני הזכרים
כמו חטה חטים שנה שנים נמלה נמ
נמלים רבורה רבורים ורומיהם ; ור
ובמרה זו נבללים גם כן השמות הבאים
ברבוים בלשון רבים ורבות והם עם הא
הנקבה כמו אימה אימים ואימות פנה
פנים ופנות ורומיהם :

S l,Luna,panis,& uinũ atq; similia.Con/t entur præterea in hac proprietate no/ na propria particularia, ut Abrahã,Iiz/ c,& similia: quæ nunquam ueniũt in nu/mero plurali,ut declaraui in Cap. specierũ, specie prima.

PROPRIETAS SEPTIMA.

DE nominibus quæ cum fœm. gene/re coniuncta ueniunt & tamen nõ habent terminationem fœmininam, quæ est He uel Tau in fine,exempla: puteũ fo/derunt eum:humerus rebellis,gladius acu tus: In Prouerb.& similia. Veniunt autem in plurali suo cum signis seu terminationi/bus fœmininis,ut cisternæ,scapulæ,gladij.

PROPRIETAS OCTAVA.

DE nominibus in singulari uenienti/bus cũ He fœminino,& pluralẽ ha bentibus cum signis mas. exempla: triticũ, frumenta: annus,anni: formica, formicæ: apis,apes,& similia. Et cõplectitur quoque ista proprietas nomina quæ ueniũt in plu/rali suo masculine & fœminine,habẽtq; he fœmininum:ut,terror, horrores, formidi/nes:pinnaculum,anguli & pinnacula, atq; similia.

המדה התשיעית

השמות הבאים ברבויים בלשון
נקבות והיחיד מהם לא
נמצא לא בהא ולא זולת הא כמו נקדות
ללאות צנתרות דוברות ביים ורומיהם נ
ונאמר היחיד מהם דרך סברא עם הא
הנקבה כמו נקדה ללאה צנתרה דוברה
את על פי שלא נמצאו :

המדה העשירית

השמות המכונים לפעמי' בלשון
זכר ולפעמים בלשון נ
נקבה ואין להם הא הנקב' כמו נלקח ארון
האלהים וארון האלהים נלקחה שמואל
ו אל המחנה האחת והכהו רוח גדולה ה
חזק מפרק הרים מלכים יט השמש יצ
יצא על הארץ ראשית יט והשמש זרחה
על המים מלכים ורומיהם ורבוים יב
יבאו בלשון נקבה כמו ארונות מחנות ר
רוחות אבל שמש הוא מן השמות שלא
יתרבו כמו שכתבתי במדה הששית ויש
מאלו הבאים זולת הא ומכונים לפע

PROPRIETAS NONA.

DE nominibus quæ in plurali suo ueniũt in fœminino genere, quorum tamen singulare nec in he nec aliàs inuenitur, exempla: puncta, fibulæ, emunctoria, rates in mari, & similia: de quibus in singulari coniecturaliter dicitur cum he fœminino, punctus, fibula, emunctorium, ratis, licet non inueniantur.

PROPRIETAS DECIMA.

DE nominibus positis aliquãdo cum genere masculino, & aliquãdo cum genere fœminino non habentibus he fœmininũ, exempla: Captũ est scrinium dei: Et arca dei capta est: 1. Reg. 6. Ad turmam unam & percussit eam. Spiritus magnus, fortis, dirrumpẽs montes: 3. Regum 19. Sol egressus est super terram: Gen. decimonono, Et Sol exortus est super aquas: in regum: & similia. Porrò pluralia eorum ueniunt in fœminino genere: ut arcæ, turmæ, spiritus: Sol tamen est de illis nominibus quæ non plurificantur, ut scripsi in proprietate sexta. Sunt etiam quædam ex istis quæ ueniunt sine He, & ponuntur

aliquando

לִפְעָמִים בִּלְשׁוֹן זָכָר וְלִפְעָמִים בִּלְשׁוֹן נ
וּבָה וְרִבּוּיָם בִּלְשׁוֹן זְכָרִים כְּמוֹ וְהָאֶבֶן
זֶה רֵאשִׁית כ״ט אֶבֶן שְׁלֵמָה רְבָרִים וְכֵן
דֶּרֶךְ בְּדֶרֶךְ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ ויקרא כ״ו אֶת
הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ רברי׳ וְכֵן גֶּפֶן בּוֹקֵק הוֹשֵׁעַ
לְגֶפֶן אַדֶּרֶת יחזקאל י״ז וְהַרִבּוּי מִכָּל אֵלֶּה
בִּלְשׁוֹן זְכָרִים אֲבָנִים דְּרָכִים גְּפָנִים וכ
וּבִכְלַל זֶה שֵׁמוֹת שֶׁל נְקֵבוֹת הַמְּכֻנִּי׳ בִּלְשׁוֹן
זְכָרִים כְּמוֹ פִּלַגְשִׁים נָשִׁים וְכֵן גְּמַלִּים
מֵינִיקוֹת רֵאשִׁית ל״ב ׃

הַמִּדָּה הָאַחַת עָשָׂר

בְּשֵׁמוֹת הַבָּאִים בִּלְשׁוֹן זָכָר זוּלַת
הא וּבִלְשׁוֹן נְקֵבָה עִם
הא וְרִבּוּיָם בִּלְשׁוֹן זְכָרִים כְּמוֹ דָּג דָּגָה
דָּגִים הָדָס הֲדַסָּה הֲדַסִּים חֹשֶׁךְ חֲשֵׁכָה
חֲשֵׁכִים וְדוֹמֵיהֶם רַבִּים אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא
רִבּוּיָם בִּלְשׁוֹן נְקֵבוֹת ׃

הַמִּדָּה הַשְּׁנֵים עָשָׂר

בְּשֵׁמוֹת הַבָּאִים בִּלְשׁוֹן זָכָר זו
זוּלַת הא וּבִלְשׁוֹן נְקֵבָה
עִם הא וְרִבּוּיָם בִּלְשׁוֹן נְקֵבוֹת כְּמוֹ הַגּוֹר

liquando cum mascul. genere, & aliquan do cum fœminino. Cæterum pluralem nu merum conformem habẽt masculinis: ut, Et lapis iste: Gen. 29. Lapis integer: in Deu teron. Sic de uia: In uia una egredíetur ad te: Leuit. uigesimosexto, Viam, ambulabũt in ea: In Deut. Sic, Vitis uacua: In Hosee. Viti magnificæ: Iehezkel 17. Porrò plura- le omnium istorũ uenit more masculino- rum: lapides, uiæ, uites. Pertinent etiam ad regulam istam nomina fœminina, confor- mitatem tamen habentia cum masculinis: ut, cõcubinæ, mulieres. Sic, Gamelæ lactan tes: Gen. 32.

PROPRIETAS VNDECIMA.

HAec proprietas est de nominibus q̃ ueniunt in mas. genere sine he, & in fœm. cum he, atq; in plurali in lingua mas. ut piscis, piscicula, pisces: myrtus, myrta, myr ti, tenebra, tenebræ, & similia multa quorũ plurale nõ inuenitur in forma fœminina.

PROPRIETAS DVODECIMA.

DE nominibus quæ ueniunt in forma mas. sine he, & sub forma fœminina cum he, quorum plurale tamen non inue- nitur nisi sub forma fœm. exẽpla: baltheus

zona,

זרה חגורות גבע גבעה גבעות סער ס
ערה סערות ורומיהם רבים אשר לא נ
מצא רבוים בלשון זכרים :
המורה השלשה עשר

בשמות הבאים ברבוים בלשון זכרים ובלשון נקבות ולא נמצאים בלשון יחיד לא כלשון ז
זכר ולא בלשון נקבה כמו אלמים אל
אלמות מערגים מערנות אמים אמ
אמות ורומיהם : ונאמר היחיד
מהם מדרך הסברא קצתם ב
בהא בסות וקצתם זולת
הא כמו אלמה אמה
מערן ורומיהם
מעט :

גשלם פרק המורות

zona,zonæ,collis,colles:turbo,tempeſtas, tempeſtates,& ſimilia multa,quorum plu/ res non inuenitur in forma maſ.

PROPRIETAS DECIMA TERTIA.

DE nominibus quæ in plurali ueniũt in maſculino & fœminino genere, ſed non inueniuntur habere ſingulare maſculinum uel fœmininum:exempla: mani/ puli,faſciculi:deliciæ,uoluptates:populi,tri/ bus,& ſimilia. Dicitur tamen in ſingulari eorum per modum opinionis, quibuſ dam in he deſinentibus & qui/ buſdam eo carẽtibus,ſic:ma nipulus, tribus, uolu/ ptas, & ſimilia eo/ rum pauca.

FINIT CAPITVLVM PROPRIETATVM.

פֶּרֶק הַשִּׁמּוּשִׁים

כבר כָּתַבְתִּי בְּפֶרֶק ש
שִׁירָה בְּשִׁיר רִא
רִאשׁוֹן כִּי אוֹתִיּוֹת
הָאַלְפָא בֵּיתָא ת
תְּנַיִם שָׁרָשִׁים וַחֲצָיִם שִׁמּוּשִׁים וְסִימַן ה
הַשִּׁמּוּשִׁים שֵׁם אֵלִיָּהוּ נִכְתָּב : וּקְצָת
מֵהֶם מְשַׁמְּשִׁים בַּפְּעָלִים וּקְצָתָם בְּמ
בַּשֵּׁמוֹת וּקְצָתָם בִּשְׁנֵיהֶם : וְהַמ
וְהַמְשַׁמְּשִׁים בַּפְּעָלִים הֵם בָּאִים לְהוֹרוֹת
עַל גּוּפֵי הַנִּדְבָּרִים נִסְתָּר אוֹ נוֹכַח אוֹ מ
מְדַבֵּר בַּעֲדוֹ אוֹ זָכָר אוֹ נְקֵבָה אוֹ יָחִיד אוֹ
רַבִּים כְּמוֹ אוֹתִיּוֹת אֵיתָן בְּרֹאשׁ הָעֲתִידִים
וּבִכְלָם בְּרֹאשׁ הַמְּקוֹרִים וְאוֹתִיּוֹת תה
תְּהִימוּן בְּסוֹף הָעוֹבְרִים וְתְהִימוּ בְסוֹף
הַבֵּינוֹנִים וְהַפְּעוּלִים וְיוֹנָה בְּסוֹף הַצִּוּוּיִים
וְכָל הַשִּׁמּוּשִׁים הָאֵלֶּה תִּרְאֶה בְּלוּחַ הב
הַבִּנְיָנִים וְאֵין צָרִיךְ לְבָאֲרָם פֹּה : אָכֵן
הָאוֹתִיּוֹת הַמְשַׁמְּשׁוֹת בְּרֹאשׁ הַפְּעָלִים וה
וְהַשֵּׁמוֹת לְהוֹרוֹת עַל עִנְיַן מָה הֵם : וק
וְקָרְאוּ לָהֶם אוֹתִיּוֹת עִנְיָן וְסִימָנָם מֹשֶׁה
וכלב

CAPITVLVM MINISTERIORVM SEV OFFICIORVM.

IAm scripsi in cap. cantici, cantico primo quomodo literarum Alphabeti medietas habeat radicales, & alia medietas officiales. Porrò signũ officialiũ est schem Elijahu nichtab, id est, nomen Eliæ scriptũ. Harum quædã ministrãt uerbis, quædam nominibus, & quædam utrisq;. Quæ ministrant uerbis, sunt quæ ueniunt ad indicandum personas, quas uocant, absconditam uel præsentẽ uel loquentem pro se, uel masculinam uel fœmininã uel singularẽ uel pluralem, ut literæ Ethan in capite futurorum, & bachlam in capite infinitiuorum, & literæ tehimun in fine præteritorũ, & tahimu in fine utriusq; participij, & Iona in fine Imperatiuorum. Omnia autẽ ista officia uidebis in tabula coniugationum, nec est necesse ut hic ea declarem. Cæterũ literæ seruientes in capite uerborum & nominũ cõsignificantes ad rem ipsam, sunt septem uocantq; eas, literas rei uel negocij, & signum earum est, Mosche

הַלֵּב וּכְבָר בֵּאַרְתִּי בְּסֵפֶר הַבָּחוּר בְּמַאֲמַר
אשׁוֹן כִּי רַק שְׁלֹשָׁה מֵהֶם מְשַׁמְּשִׁין ב
רֹאשׁ בַּעוֹבְרִים וּבַעֲתִידִים וְהֵם הַשִּׁין ו
וְהַיּוּד וְהוּא הַתֵּימָה כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר עוֹד בפ
בְּפֶרֶק זֶה אֲבָל בְּרֹאשׁ הַשֵּׁמוֹת יְשַׁמְּשׁוּ
כָּל שֶׁבַע הָאוֹתִיּוֹת וּלְכֹל אַחַת שְׁנֵי שמ
שִׁמּוּשִׁים חוּץ מֵהַשִּׁין שֶׁאֵין לָהּ רַק ממ
שִׁמּוּשׁ אֶחָד אִם כֵּן לְשִׁבְעָה הָאוֹתִיּוֹת ת
הָאֵלֶּה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שִׁמּוּשִׁים וְעַתָּה אב
אֲבָאֵר אֶחָד וְאֶחָד עַל הַסֵּדֶר ׃

הַשִּׁמּוּשׁ הָרִאשׁוֹן

שִׁמּוּשׁ הַמֵּם הַמּוֹרָה עַל חֵלֶק מ
מֵהַרְבֵּה כְּמוֹ מִפְּרִי הָעֵץ
רֵאשִׁית ג׳ מוּרָאֵי בְּכָךְ רֵאשִׁית ל מִבְּנֵי
נַפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זְבוּלוּן שׁוֹפְטִים ר׳ וְיֵשׁ מ
מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁלְּפִיכָךְ נִקְרֵאת מֵם כְּאִלּוּ ת
הוּא מֵהֶם בְּדֶרֶךְ קְצָרָה וְשִׁמּוּשָׁהּ כְּמוֹ מ
מִן וְתָמִיד הִיא נְקוּדָה בְּחִירֶק וְדָגֵשׁ את
אַחֲרֶיהָ לְהוֹרוֹת עַל הַנּוּן הַחֲסֵרָה כְּמוֹ מ
מִבַּיִת משרת

mechaleb. Iam autem declaraui in libro electo oratione prima quod tantum tres ex is seruiles sint in capite præteritorũ & futurorũ, uidelicet, Schin & Vau, & He admirationis, quod & ulterius declarabo in capitulo isto. Sed in capite nominum omnes septẽ literæ ministrant, et habet quælibet duplex officiũ præter Schin, quæ tantum unum habet officiũ. In hũc igitur modum septem istæ literæ tredecim habẽt officia, quæ sigillatim iuxta ordinem nunc explicabo.

OFFICIVM PRIMVM.

OFficium Mem est significare partem alicuius multitudinis: ut, de fructu ligni: Genesis tertio: De Mandragoris filij tui: Genesis trigesimo: De filijs Naphtali: & de filijs Zebulun: Iudith quarto. Est quidam qui dicit quod propterea uocetur Mem perinde quasi Mehæm per syncopam seu causa breuitatis, & officiũ eius est idem quod Min, id est, a uel ab: & habet semper pũctum Hirec sequente Dages, ad innuendum Nun deficiens: ut, ex domo,

ישׂרת מכּרם הראוי מן בּית מן שׂרת
כּרם חוץ בּשׁתבא על אות גרנית אג
ש או היא בּצרי כמו שׁחורעתיך כפ
בּפרק שירת בּשיר חמשי ;

השׁמוש השׁני

הוא השׁמוש השׁני של המם והוא
לחורות על הפלגה ויתרון כּמו
הנחמרים מזהב ומפּז רב יקרה היא מ
מפּנינים משלי וכן כּל מם הבּאה אחר
מלת טוב היא מורה על ענין יותר כּמו
טוב שׁם משׁמן טוב קהלת טוב פּריי
מהרוץ משלי ורוממיהם רבּים ; והנה
כּל נקבתה וקריאתה בּנקבת המם בשמ
בּשמושה הראשון ואין הפרש בּיניהם
רק לפי הענין הכּיר איזו היא משמשת
בּמקום מן או יותר ;

השׁמוש השׁלישי

שמוש השין ואין לה רק שמ
שמוש אחר ושמושה ב
בּמקום אשר ועל הרוב נקורה בּסגול ו
ואפילו על אהעהר ומשמשת בּבעלים
ובשמות

de agro, è uinea: ubi dignum esset, dicere, ex domo &c. nisi quum accesserit literam gutturalem uel Res, tūc habet zere, quemadmodum te docui in capitulo cātici, cantico quinto.

OFFICIVM SECVNDVM.

Hoc est officiū secundū ipsius mem, quo significat excessum quendam & abundantiam: ut, desiderabilia magis q̄ aurum & obrizum multum: Praeciosa est super margaritas: In prouerbijs. Sic igitur omne mem quod uenit post dictionē, bonum, signat rei excellentiam: ut, Bonū nomen super oleū bonū: In Eccles. Bonus fructus meus magis quàm aurum: In Prouerbijs: & similia multa. Vides nimirū quod omnis pūctatio eius & lectio est sicut punctatio mem in Officio primo, nec est differentia inter ea: tantum iuxta rem ipsam cognosces, utrum sit seruiens loco à uel plus.

C...mlocutio cōparatiui.

OFFICIVM TERTIVM.

Officiū schin. Haec litera nō habet nisi unū ministeriū, seruiens scilicet loco q, quae, quod: & ut in plurimū pūctatē cū segol etiā iuxta gutturales: seruitq; tā uerbis

השמות ובמלות כמו שאל יעקב בע
זרו תלים קמו שכבה לו תלים קמר
שזפתני השמש שיר א ותמיד רגש
אחריה חוץ על אהעחר כמו שעמלתי ו
ושחכמתי קהלת ורומיהם רבים בקה
בקהלת ובשיר השירים ׃ גם ב
נמצאת השין פתוחה והוא פתח גדול ב
במקום פתח קטן כמו שסמתי דבורה ש
שסמתי אם בישראל שלמה אהיה שיר
א כשגם הוא בשר ראשית ו אבל שאתה
מדבר עמי שופטים ו השין קמוצה ב
בעבור האלף שהיא גרונית ׃

השמוש הרביעי

שמוש ההא המורה על דבר ה
הידוע ולכן נקראת הא ה
הידיעה ותבא על כל מיני השמות חוץ
משם העצם כמו שהודעתיך בפרק ה
המינים במין ראשון כמו ההר הטוב ה
הזה והלבנון דברים ג והיא תמיד פת
פתוחה ודגש אחריה זולת על אותיות א
אשר היא קמוצה לתשלום

quàm nominibus & consignificatiuis di-
ctionibus: ut, Cuius deus Iaakob in adiu-
torio eius: psal. 146. Quod sic ei: Psal. 144.
Quod aspexit me sol. Cant. primo: Et sem
per habet post se dages, præterquam iuxta
gutturales: ut, Quod laboraui & quod sa-
piens fui: In Ecclesiaste: & similia multa ha
bes in Eccles. & cantico canticorũ. Inueniť
etiã Schin habere pathah, pathah scilicet
magnum loco pathah parui: Exemplum:
Quod surrexi Debora quod surrexi mater
in Iisraël: Quæ cur ero: Cant. 1. Eo quod
etiam ipse caro: Gen. sexto. Sed hic: Quod
tu loqueris mecum: Iud. 6. Schin kameza-
tur propter Aleph gutturalem literam.

OFFICIVM QVARTVM.

OFficium He est indicare rem no-
tam: unde & ob id uocatur He de-
monstrationis seu noticiæ. Venit autem
ad omnes nominum species præterquam
ad nomen proprium, ut docui in Capitu
lo specierum, specie 1. ut, hic mons bonus il
le ipse, & hic Libanus: Deuter. 3. Et habet
semper pathah sequitq́ꝫ eã dages nisi quan
do uenit ad literas aar, tunc Kamezatur

 in fauo-

לתשלום הדגש כמו שהודעתיך הרצים
כבי הרכש האחשתרנים כמו שבארתי
פרק שירה בשיר ט׳ אבל על החית וה
וההא הם פתוחים על הרוב כי אין בהם
כח לגרש הדגש תחת הפתח אשר לפ
לפניהם ולעשותו קמץ כמו רביעית ה
ההין במדבר כ״ו ויוצא אותו החוצה רא
ראשית ט״ו החיים החרש וכן כל ההיא
וההוא פתוחים וכן כל העורים פתוחים
וכל העברים קמוצים ובעלי המסורת נ
נתנו בהם סימנים סמאין פקחין וי
ויהוראין קמצין : ודע כשתבא את
אחריה אות שואית אפילו תחת שאר ה
האותיות יפול הדגש לפעמים ופתח ה
ההא ימשך בגעיא ובפרט על הבינוני ו
והפעול מבנין פעל כמו כי פי המדבר
ראשית מ״ה המלמד ידי לקרב תלים ק
קמ״ד המסכן תרומה ישעיה מ׳ ובלשון
רבים תנקר המים בחטת פתח כמו שב
שבארתי בפרק שירה בשיר י״ב וכשתבא
על יוד שואית יפול גם כן לפעמים ה

הדגש

in fauorem dages, quemadmodum osten/
di ibi: Cursores ascendentes currum uere/
d iorum: iuxta quod indicaui seu expres/
s .n cap. cantici, cantico nono. Porrò iuxta
.ieth & he habet plerunque patha: nam non
est in eis tanta uis ut protrudāt dages sub/
tus pathah qđ est ante ea ad cōstituendū
Kamez: ut, quarta pars hin: Numeri uige/
simoseptimo, Et eduxit eum foras: Genesis
decimonono, Vita, mensis: sic quoque o/
mne hi & hu pathantur, sic omnes cæci pa
thantur, & omnes Hebræi kamezātur. Cæ
terum magistri traditionis dederunt de eis
hæc signa: Cæci aperiuntur & Iudæi coar/
ctantur. Nota etiam quando post he uenit
litera scheuata, etiā sub alijs literis, cadit da
ges nonnunquam, & pathah sub he protrahitur
cū mugitu, præsertim iuxta habbenoni &
paul de coniugat. piel: ut, quoniā ore meo
loquor: Gen. 45. Docens manus meas ad
prelium: Psal. 144. Depauperatus oblatio/
ne: Isa. 40. Et in plurali numero punctatur
mem cū hatephpathah, ut declaraui in Ca
pitulo cantici, cant. 12. Quādo uero uenit
ad Iod scheuatum, cadit etiā tunc nō raro
 dages:

הרגש כמו היאור היסוד היריעה אבל
כל יודין משמות בעלי חיים רגושים ב
כו ו היחורים היענים הימים ורומיהם
כל הלויים רפי הלמד שלא בדין ;
ודע כשאות הגרונית שאחריה קמוצה
אז היא בסגול על הרוב כמו החכם הע
העבן העשיר החרים ורומיחם ; זולת על
מלות זערות כמו החר העם וכל אלו
הדינים כוללים גם אותיות כלב כאשר י
יתבאר בשמוש כל אחת מהן ; ותבא
הא היריעה לפעמים על העוברים וש
ושמושה אז במקום אשר כמו שה
שהודעתיך בספר הבחור במאמר א בע
בעקר ה ; אבל על המלות לא ת
תבא לעולם וכן לא תבא על תיבה שמ
שמשמשין אותיות משה וכלב בראשה
לעולם ; ויש הא שאינה
משמשת ליריעה רק לקריאת דבר וק
וקראו לה הא הקריאה וכן קוראין ה
הרומיים לשמוש הזה בוקטיבו כמו ה
הקהל הקה אחת לכם במורבר טו האזינו

dages: ut, riuus, fundamentum, cortina. Se omnia Iod nominum habentium ui/ta ,daggessantur: ut: Iudæi, strutiones, mu li similia: & omnes Leuitæ leniunt La/ ed contra consuetudinem. Scias etiam, quando litera gutturalis, mox sequẽs eam, kamezatur, tunc ipsa habet plerunque Sæ/ gol: ut, sapiens, nubes, diues, montes, & similia. Excipiuntur dictiones paruæ: ut mons, populus. Porrò iudicia hæc omnia seu conditiones, conueniunt etiam literis Kaleb, quemadmodum declarabitur in cũ iusq; officio. Venit etiã aliquãdo He de/ monstratiuum ad præterita, & tunc offici/ um suũ est loco, qui, quæ, quod, ut ostẽdi tibi in libro electo, oratione prima, elemen to quinto. Verum ad dictiones consigni/ ficatiuas nunquam uenit, nec ad alias di/ ctiones ut seruiãt in capite eius literæ Mo/ sche uekaleb. Est & aliud He quod non ser uit pro demonstratione sed pro uocatio/ ne rei, unde & ipsum uocant He uoca/ tionis, sicut Romani seu Latini uocant il/ lud officium, uocatiuum: Vt, O congrega tio, lex una uobis: Num. 15. Auribꝰ pcipitẽ

coeli

הַשָּׁמַיִם וַאֲרַבָּה וְגוֹמֵר רבוים לב הַצְבִי
וְכ ...אֵל שְׁמוּאֵל שֵׁנִי א הַדּוֹר אַתֶּם יִרְמִיָה
ב ...אוֹיֵב תַּמּוּ תהלים ט׳ וְאֵין הַפֵּרֵשׁ בב
נְקוּרָתָהּ לִנְקֻדַּת הַא הַיְּרִיעָה וּלְפִי הע
הָעִנְיָן תָּמִיד ׃

הַשִּׁמּוּשׁ הַחֲמִשִּׁי

הַשִּׁמּוּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַהֵא וְהוּא
לְהוֹרוֹת עַל הַתְּמִיהָה א
אוֹ הַשְּׁאֵלָה וְתָמִיד הִיא נְקוּדָה בַּחֲטַף פ
פַּתָּח וּבָאָה בַּשֵּׁמוֹת וּבַפְּעָלִים וּבַמִּלּוֹת כ
כְּמוֹ הֲבַת תִּשְׁעִים שָׁנָה הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ ב
במדבר יג׳ הֲיִצְלַח הֲיִמָּלֵט יחזקאל יז׳ וא
וַאֲפִילוּ עַל שֵׁם הָעֶצֶם כְּמוֹ הַאֲמִינוֹן א
אָחִיךָ שְׁמוּאֵל שֵׁנִי יג׳ אֲבָל עַל תֵּיבַת ש
שֶׁאוֹת הָרִאשׁוֹנָה נְקוּדָה בִּשְׁוָא אָז הַהֵא
נְקוּדָה בְּפַתָּח גָּדוֹל וְזֶה לְפִי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ
שְׁנֵי שְׁוָאִין בְּרֹאשׁ הַמִּלָּה לְעוֹלָם וַחֲטַף
פַּתָּח שְׁוָא יֵחָשֵׁב לוֹ כַּמְבוֹאָר בְּפֶרֶק שִׁירַת
בְּשִׁיר יב׳ וְהַהֶבְדֵּל אָז שֶׁבֵּינָהּ וּבֵין הֵא הַי
הַיְּדִיעָה הוּא כִּי הֵא הַיְּדִיעָה עַל הָרוֹב ר
דָגֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי וְהֵא הַתְּמִיהָה

çœli & loquar &c. Deut. 32. Inclite Iisraël 2. Reg. 1. O generatio, uos: Ier. secundo, Inimice consummauerũt: Psal. nono, Nec est differentia inter pũctationem eius & punctationem he haiediah: uerum iuxta significationem ipsam cognosces ea.

OFFICIVM QVINTVM.

SEcundum officium ipsius he est quod significat admirationem & interrogationem: & semper punctatur cum hatephpathah, uenitq; cum nominibus, uerbis & cõsignificatiuis: ut, Num filia nonaginta annorum? nunquid est in ea arbor? Num. 13. Num prosperabitur? nunquid euadet? Iehezkel 17. Item cum nomine proprio: ut, Nónne Aminon est frater tuus? 2. Regum decimotertio: Sed quando additur dictioni cuius prima litera punctatur cũ scheua, tunc he punctat̃ cum pathah magno: ideo scilicet ne ueniant duo scheua in capite dictionis unq;: nunc autẽ hatephpatah reputatur quasi scheua, ut est declaratũ in cap. cantici cant. 12. & differentia quæ tunc est inter ipsum & inter he demõstrationis, est quod he demonstrationis plerunq; habet dages post se ut scripsi, he aũt admiratiõis

habet

פרק שמושים

דפי אחריה על חרוב כמו חזונה יע
יע זה ראשית לר״ חברוב כה איוב חבער
י׳ יפל חברבה אחת חיא לך אבי ראשית
בז חבסור אלוה תשמע איוב טו׳ גם ים
יבא אחריה דגש ובפרט על אותיות ה
חשמוש כמו חממהנים אם במבצרים
במורבר יג״ חנצעקתה חבאה אלי ראשי
יא״ חבמות נבל שמואל שני ו׳ ודומיהם
ויבאו דגושים כי אין דרך לטעות בהן
כי כבר כתבתי בשמוש הא חיריעה ש
שהיא לא תבא על אותיות חשמוש ור׳
ודע כי יש חפרש בין חגעיא שתחת הא
חיריעה ובין חגעיא שתחת הא התימה
או חשאלה כי תחת הא חיריעה הוא בא
בצד ימין של פתח כמו חמכסה את ה
הקרב ויקרא א״ אל תתמה על חח
חחפץ קהלת : אבל ה
חגעיא שתחת הא התימה או חשאלה ה
הוא בצר שמאל הפתח כמו חמכסה א
אני מאברהם ראשית י״ט החפץ ליי

habet lenem literam post se ut in plurimū: Exempla: Num ut scortū faciet? Gen.34. Num in multitudine uirtutis? in Iob. Nunquid ꝓ caligine? Num benedictio una est tibi pater mi? Gen.27. Num in abscondito deum audies? Iiob.15. Venit etiam Dages post ipsum, præsertim quū est iuxta literas ministeriales: ut, Num in castris aut in munitionibus? Numeri decimotertio: Vtrum secundum clamorem qui uenit ad me: Gen.11. Num sicut mortuus est Nabal? 2. Reg. quarto & similia. Et ueniunt dagessata, quia non est uia qua in eis erres, cū iam scripserim in officio He demonstrationis quod ipsum non ueniat ad literas seruiles. Scias proinde quod est differentia inter mugitum qui est infra He Haiediah & inter mugitum qui est infra He admirationis seu interrogationis: quia infra He Haiediah uenit in latere dextro ipsi⁹ pathah: ut, Operiens intestina: Leuitici primo: Ne mireris super negocio: In Ecclesiast. Sed mugitus qui est sub He admirationis uel interrogationis, est in latere sinistro ipsius pathah: ut, Num abscondo ego ab Abraham? Gen. decimono: Nūquid uolūtas est

domino

פרק שמושים

לֵוִי בְּעוֹלוֹת שְׁמוּאֵל ט״ו וְהֵא הַתֵּימָה אוֹ
הַ׳ אֵלֶה הַבָּאָה עַל אח״עה גַּם הִיא בְּפַתָּח
כְּמוֹ הָאִישׁ כָּמוֹנִי יִבְרַח נחמיה ו׳ אֲבָל ה
הָאִישׁ אֶחָד יֶחֱטָא במדבר י״ו הִיא הֵא ה
הַיְרִיעָה לְפִיכָךְ הִיא קְמוּצָה וְזֶהוּ מַה שׁ
שֶׁפֵּרֵשׁ רש״י שם האיש אחד הוא ה
החוטא וְהֵן הָעֶבֶר יִשְׂרָאֵל ירמיה ב״ הה
הַחַיִּתָּם כָּל נְקֵבָה במדבר ל״א וּבְשָׂאוֹת
הַגְּרוֹן קְמוּצָה אוֹ הַהֵא בִּסְגוֹל כְּמוֹ הֶחָכָם
יִהְיֶה אוֹ סָכָל קהלת ג״ הֶהָשֵׁב אָשִׁיב ר
רֵאשִׁית כ״ר וּבָזֶה אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין הֵא הַ
הַיְרִיעָה לְהֵא הַתֵּימָה אוֹ הַשְּׁאֵלָה : וְה
וְהַכְּלָל כִּי אֵין הֶפְרֵשׁ בְּנִקּוּד הֵא הַתֵּימָה
לְהֵא הַשְּׁאֵלָה רַק לְפִי הָעִנְיָן תַּכִּיר וְתָבִין
אֵיזוֹ הִיא הֵא הַתֵּימָה אוֹ הַשְּׁאֵלָה :

הַשִּׁמּוּשׁ הַשִּׁשִּׁי

שִׁמּוּשׁ וָיו הַחִבּוּר וְהִיא הַמְחַבֶּרֶת
פֹּעַל לְפֹעַל אוֹ שֵׁם לְשֵׁם
אוֹ שֵׁם לְפֹעַל אוֹ פֹּעַל לְשֵׁם וְזֶה יָדוּעַ וא
וְאֵין צָרִיךְ לְבֵאוּר וְהִנֵּה תָּבֹא נְקוּדָה עִם
כָּל הַנְּקֻדּוֹת חוּץ מֵחוֹלֶם וְקִבּוּץ כִּי שְׁנֵי
אלה

domino in holocaustis? 1. Reg. 15. Quãdo uero he admiratiõis seu interrogatiõis ueniit iuxta literas gutturales, habet pathah: ut, Num uir ut ego fugiet? Nehem 6. Sed, Vir unus peccabit: Num. 16. ibi he est haiedia, & propterea Kamezatur: secundũ qđ Ra. Schlomo Iarhij exponit ibi: Vir unus, ipse peccat. Sic: Nunquid seruus Israël? Ier. 20. Num uiuificastis omnem mulierẽ? Numeri 31. Porrò quando litera gutturalis kamezatur tunc he habet sægol: ut, An sapiẽs erit uel stultus. Ecclesi. tertio: Num reuertẽdo reuertar? Gen. 24. Et in hoc non est discrimẽ inter he haiediah & he hattema seu quæstionis. Regula: In punctatione nõ est differentia inter he admirationis & he interrogationis, sed iuxta rei exigentiam cognosces & intelliges utrũ sit he admirationis uel interrogationis.

OFFICIVM SEXTVM.

Officium uau cõiunctiui est qđ copulat uerbũ ad uerbũ, uel nomẽ ad nomen, uel nomen ad uerbũ, uel uerbum ad nomen. Et hoc est notum, nec indiget declaratione. Et ecce uenit hæc litera punctata omĩbus pũctis p̃ter holẽ & Kibuz q̃ duo

אֵלֶּה לֹא יָבֹאוּ לְעוֹלָם בְּוָיו שֶׁהִיא בְּרֹאשׁ הַמִּלָּה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר כִּי לֹא תִּנָּקֵד לְעוֹלָם בְּאֶחָד מִשָּׁלֹשׁ הַחֲטוּפִים כִּי כְּבַר הוֹדַעְתִּיךָ בְּפֶרֶק שִׁירָה בְּשִׁיר יב כִּי שָׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יָבֹאוּ רַק תַּחַת אוֹת הַגָּרוֹן וְכֵן בְּקָמֵץ חָטוּף לֹא תִּנָּקֵד לְעוֹלָם ׃ וּכְבַר הוֹדַעְתִּיךָ בְּפֶרֶק שִׁירָה בְּשִׁיר יא׳ הַהֶפְרֵשׁ שֶׁבֵּין הַקָּמֵץ חָטוּף וְהַחֲטַף קָמֵץ ׃ וְהִנְנִי אֲבָאֵר נְקֻדּוֹת כָּל אַחַת וְאַחַת ׃ דַּע כִּי הַנְּקֻדָּה הָעַצְמִית שֶׁל כָּל וָיו הִיא הַשְּׁוָא וַאֲפִילוּ עַל אוֹתִיּוֹת אהח״ע כְּמוֹ וְאִישׁ וְעֶבֶד וְחַיִּים וְהֶבֶל וְדוֹמֵיהֶם אָמְנָם תִּנָּקֵד בְּשׁוּרֶק לִשְׁתֵּי סִבּוֹת הָאַחַת הִיא לְסִבַּת אוֹת שְׁוָאִית שֶׁבְּרֹאשׁ הַמִּלָּה כְּמוֹ וּצְרִי וּרְכַשׁ וְכֵן בַּפְּעָלִים וּשְׁמַרְתֶּם וּזְכַרְתֶּם וְהַשֵּׁנִית לְסִבַּת אַחַת מֵאוֹתִיּוֹת בומ״ף כְּמוֹ וּבִנְיָמִין וּמֹשֶׁה וּפֶרֶץ וְעַל וָיו שָׁרְשִׁית שֶׁבְּרֹאשׁ הַמִּלָּה לֹא נִמְצָא וָיו שִׁמּוּשִׁית אֲבָל נוּכַל לוֹמַר מִדֶּרֶךְ הַסְּבָרָא כְּמוֹ וּוַשְׁתִּי וּוָפְסִי וְכֵן בִּלְשׁוֹן מִשְׁנָה סָפֵק וּוַדַּאי

puncta nunquam ueniunt sub Vau quan/
do est in capite dictionis. Nō puto hic ne/
cesse esse, ut dicam quod non punctetur
unquam cum uno ex tribus hatephin, quū
prius docuerim te in cap. cātici, can. 12. qđ
tria hæc puncta, non ueniant nisi sub lite/
ra gutturali. Eadem ratione nunquā pun/
ctatur cum kamez rapto. Indicaui autem
iam tibi in capitulo cantici, cantico undeci
mo, differētiā quæ est inter kamez hatuph
& hateph kamez. Nunc igitur explicabo
singulas punctationes. *Scias* itaque quod
pūctum proprium & familiare totius uau
est scheua, etiā apud gutturales literas: ut,
& uir, & seruus, & uita, & uanitas atque si/
milia. Proinde punctatur cum surec ob du
as causas: Vna est propter literam scheua/
tam quæ est in capite dictionis: ut, & resina
& mel. Idem in uerbis: & custodistis, & re/
cordati estis, Alia est propter unam ex li/
teris Bumaph: ut, & Biniamin, & Mosche,
& Phærez. Porrò iuxta Vau radicalē, quæ
est in capite dictionis, non inuenitur uau
seruilis: possumꝰ tamē dicere ꝑ modū cōie/
cturæ taliter: & Vasthi, & Vaphsi. *Sic* quo/
que in lingua thalmud: dubiū & certitudo,

וְרוֹמֵיתֶם וְתָבֹא בַּפְּעָלִים כְּמוֹ וּבָנִיתָ וּבְ
וּזְרַצְתָּ וּמָלַכְתָּ וְרוֹמֵיתֶם ׃ אָמְנָם וָיִו
בְּקָמֵץ תָּבֹא בְּשֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי שֵׁמוֹת רְצוּפִים.
וְהַשֵּׁנִי בְּטַעַם מִלְעֵיל אוֹ שֶׁל תְּנוּעָה אַחַת
כְּמוֹ שָׁמַיִם וָאָרֶץ תֹּהוּ וָבֹהוּ נִרְדָּם וְרֶכֶב
וָסוּס תלים וְתָבֹא כֵּן כִּפְעָלִים אָבֵן לס
לְסִבּוֹת אֲחֵרוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי בְּסֵפֶר חב
תַּבְּחוּר במאמר א׳ אָמְנָם וָיִו כְּחִירֶק תב
תָּבֹא עַל יוֹד שְׁוָאִית וְתִהְיֶה אָז חִירוּק נָחַת
כְּמוֹ לֵוִי וִיהוּדָה שְׁמוֹת א׳ וִימִינְךָ תעְ
תִּסְעָדֵנִי וְרוֹמֵיתֶם וְכֵן בַּפְּעָלִים עוֹבְרִים
וַעֲתִידִים ׃ בָּעוֹבְרִים כְּמוֹ וִירַעְתֶּם וִי
וִירַשְׁתֶּם וִישַׁבְתֶּם וְרוֹמֵיתֶם ׃ וּבַעֲתִידִים
כְּמוֹ וִישַׁלַּח וִיחִי וְיִחְיֶ וְרוֹמֵיתֶם ׃ אָמְנָם
הַוָּיו בְּפַתָּח תָּבֹא עַל אוֹתִיּוֹת אהח״ע חנ
הַנְּקֻדּוֹת בַּחֲטַף פַּתָּח כְּמוֹ וַעֲבָדִים וחמ
וַחֲמוֹרִים וַאֲתוֹנוֹת ׃ וְכֵן תָּבֹא בִּפְעָלִים
עוֹבְרִים וַעֲתִידִים בָּעוֹבְרִים כְּמוֹ וַעֲבַרְתֶּם
וַאֲמַרְתֶּם וַהֲלַכְתֶּם וְרוֹמֵיתֶם וּבַעֲתִידִים
כְּמוֹ וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ ראשית יב״ ו
וְכֵן תָּבֹא לְהַפֵּךְ עָבָר לְעָתִיד כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר
אחר

atq; similia. Venit etiam cum uerbis: ut,& ædificasti,& separasti,& regnasti, atq; similia. Cæterum Vau uenit cum kamez quando duo nomina sunt coniuncta, & secundum habet accentum millel uel est unius magni uocalis:ut,cœlum & terra:uacuum & inane: oppressus somno, & currus & equus:In Psalmis. Venit etiam sic cum uerbis licet ob alias causas, ut declaraui in libro electo,oratione prima. Item uau cum hirec uenit iuxta Iod scheuatum, fitq; tūc Iod quiescens:ut, Leui & Iehuda: Exod.1. Et dextera tua sustentabit me: & similia. Sic in uerbis præteritis & futuris. In præteritis:ut, & nouistis, & hæreditastis, & sedistis,atque similia. In futuris, ut:& mittet, & uiuet, & erit, & similia. Sed Vau cum pathah uenit iuxta literas gutturales punctatas cum Hatephpatha:ut,& serui, & asini,& asinæ. Similiter uenit cum uerbis præteritis & futuris. In præteritis: ut, & seruiuistis, & dixistis, & ambulastis, & similia. In futuris: ut, & benedicam te, & magnificabo nomen tuum: Genesis duodecimo: Sic quoque econuerso uenit præteritum pro futuro, ut explicabo

אַחַר כָּךְ בְּשִׁמּוּשָׁה הַשֵּׁנִית ׃ אֲמ
אָמְנָם וָיו בְּסֶגּוֹל תָּבֹא עַל אֲהֹעַה חנק
הַנְּקוּדוֹת בַּחֲטַף סֶגּוֹל כְּמוֹ וֶאֱמֶת וֶאֱמוּנָה
וֶאֱלִיל וְכֵן בַּפְּעָלִים וֶהֱשִׁיבְךָ יְיָ מִצְרַיִם ד
דברים כ״ח פָּתַח פִּיךָ וֶאֱכוֹל יחזקאל ג׳ ו
וְדוֹמֵיהֶם ׃ אָמְנָם וָיו בְּצֵרֵי לֹא תָּבֹא
רַק עַל לָשׁוֹן אֱלָהוּת לְבַד כְּמוֹ וֵאלֹהִים ו
וֵאלֹהַי וֵאלֹהָיו וְדוֹמֵיהֶם וְכֵן אוֹתִיּוֹת כל
כלב כְּמוֹ כֵּאלֹהִים לֵאלֹהִים בֵּאלֹהִים וכ
וּבֵאוּן כֵּן בַּעֲבוּר נָחוֹת הָאָלֶף כַּאֲשֶׁר אֲבָאֵר
אַחַר כֵּן בְּשִׁמּוּשׁ י״ג בְּבֵאוּר אוֹתִיּוֹת כ״לב ׃

הַשִּׁמּוּשׁ הַשְּׁבִיעִי

שִׁמּוּשׁ וָיו הַהִפּוּךְ ר״ל הַמְּהַפֶּכֶת
הֶעָבַר לֶעָתִיד וְהֶעָתִיד ל
לֶעָבָר וְאֵין צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּבֵאוּרָהּ כִּי כ
כְּבָר בֵּאַרְתִּי כָּל דִּינָהּ וּנְקוּדָתָהּ בְּמַאֲמַר א
מִסְפַּר הַבָּחוּר בְּעִקַּר ח ׃ וְהִנֵּה הִיא
תִנָּקֵד בְּכָל הַנְּקוּדוֹת שֶׁתִּנָּקֵד בָּהֶן וָיו הח
הַחִבּוּר בְּשֶׁתָּבֹא בַּפְּעָלִים גַּם בַּשֵּׁמוֹת חוּץ
מִבַּצֵּרֵי כִּי לֹא תָבֹא לְעוֹלָם וָיו הַהִפּוּךְ ב
בְּצֵרֵי בַּפְּעָלִים ׃

poſtea in officio ſuo ſecundo. Porrò uau cum ſægol uenit iuxta gutturales punctatas cum hateph ſægol: ut, & uere, & ueritas, & idolum. Sic in uerbis: & reducet te dominus in Aegyptum: Deut. 28. Aperi os tuum & comede: Ezech. 3. & ſimilia. Itē uau cum zere non uenit niſi iuxta uocabulum deitatis tātum: ut, & deus, & deus, & deus eius, & ſimilia. Idem ſentiendum de literis Caleb: exemplum: ut deus, deo, in deo. Veniunt autem ſic propter quietem Aleph, quemadmodū declarabo poſtea in officio 13. in explicatione literarum Caleb.

OFFICIVM SEPTIMVM.

TRactatur in hoc officio de uau conuerſiuo, uolo dicere, quod uertit præteritum in futurum & futurum in præteritum. Non eſt autem neceſſe immorari in eius declaratione, quum iam explicuerim omnia iudicia eius & punctationē, in oratione prima libri electi, elemento quinto. Nota tamen quod uau hippuch ſcribitur in omni ſua punctatione ſicut uau cōiunctiuum, idq; non tam in uerbis quàm nominibus, excepto zere, quum nunquam uau hippuch in uerbis ueniat cum zere.

פרק שמושים

השמוש השמיני

שמוש כת המורה על דמיון וה
והשואת דבר לדבר ולכן
נקראת כת הדמיון כמו והיה כעם כב
ככהן כעבד כאדוניו וכולי ישעיה כ״ד
יא כפין רצופין שבפסוק ההוא כלם כ
כפי הדמיון הם ; וכן כמוני כמוך כ
כעמי כעמך כסוסי כסוסיך מלכים וכן
דרך המקרא כשרוצה להשוות שני דב
דברים יהר להטל כת הדמיון בשני הד
הדברים הנשתוים וזה לקצר הלשון וה
והמשל כי אם היה אומר והיה העם כ
ככהן היה משמע שהעם יהיה ככהן א
אבל הכהן לא יהיה כעם עכשיו שאמר
כעם ככהן הרי הוא כאילו אמר והיה ה
העם ככהן והכהן כעם וכן כי כמוך כפ
כפרעה ראשית מ״ד הרי הוא כאלו אמר
אתה כפרעה ופרעה כמוך והנה נקודת
כת עם נקודת הלמד והבית אבאר אחר
כך יחד כי דין אחד לשלשתם בנקדתם ;

השמוש

OFFICIVM OCTAVVM.

OFficium Caph est significare similitudinem & adæquationem rei ad rem: ob quam causam uocatur Caph similitudinis: ut, Et erit ut populus sic sacerdos ut seruus sic dominus eius, &c. Isaiæ 24. Vndecim Caphin quæ coordinantur in uersu illo, omnia sunt Caphin similitudinis. Sic quoque: Vt ego sic tu: ut populus meus sic populus tuus: ut equi mei sic equi tui: in Regum. Et hic mos est scripturæ: quando uult æquare duas res pariter, adijcit Caph similitudinis duabus rebus similandis, idq; causa breuitatis: Exemplum: Si dixisset, Et erit populus sicut sacerdos: fuisset intellectum q populus esset sicut sacerdos, sed sacerdos non esset sicut populus. Modo cũ dicit, sicut populus sic sacerdos, ecce pinde est ac si dixisset: & erit populus sicut sacerdos, & sacerdos sicut populus. Sic quoq;: Sicut tu sic Pharao: Gen. 44. Qđ idem est ac si dixisset: tu sicut Pharao, & Pharao sicut tu. Porrò punctationem Caph cum punctatione Lamed & Beth declarabo postea simul: nam idem iudiciũ habent hæ tres in sua punctatione.

השמוש התשיעי

שמוש השני של בת והוא המ
המורה על שעור מספר
או מדת מה ולכך נקראת בת השיעור
כמו באלפים איש יהושע ז ובאמתים
על פני האדמה במדבר יא ונקודתה ב
בנקודת בת הדמיון אין הפרש ביניהם
אלא לפי הענין צריך להכיר זו מזו ול
ולבן פירש רשי על והיא כפורחת רא
ראשית מ׳ דומה לפורחת רוצה לומר ש
שאינה בת הדמיון וכן כה אמר יי׳ כחצות
הלילה שמות יב היא בת השעור לפי ד
דעת רבותינו זל עיין במה שפירש רשי
שם ;

השמוש העשירי

השמוש הלמד המורה להבאת
או נתינת דבר אל הע
העצם כמו לארוני לעשו ראשית לב
לעם לציים תלים וכן כל לו ולך ולי ו
ולהם ובולי והרומיים קוראים לזה ת
השמוש בטיבו לשון נתינה ;

השמוש

OFFICIVM NONVM.

SEcundum officium ipsius Caph est, quod significat cõiecturam numeri uel mensuræ alicuius: unde & ob id uocatur Caph coniecturæ: ut, quasi duo milia uirorum: Iosue 4. &, quasi duobus cubitis super faciem terræ: Num. 11. Et est punctatio eius sicut punctatio Caph similitudinis, nec est ulla differentia inter ea, sed ex sententiæ tenore oportet unum discernere ab alio. Vn Ra. Sal. Iarhij exponit illud, Et ipsa quasi germen, Geñ. 40. similis germini, uolo dicere, quod Caph ipsum non dicat absolutã similitudinem. Sic hic: Dixit dominus quasi media nocte: Exo. 12. est Caph coniecturæ iuxta opinionem magistrorum nostrorum piæ memoriæ. Aduerte quid ibi exponat Ra. Sal.

OFFICIVM DECIMVM.

OFficium Lamed est, quod significat adducere uel dare rem alicui: ut, Domino meo Esau: Geñ. 32. Populo Aethiopum: In psal. Sic est omne ei, tibi, mihi, eis, &c̃. Porrò Romani uocant hoc officium Datiuum, à uocabulo dare.

הַשִּׁמּוּשׁ הָאֶחָד עָשָׂר

הַשִּׁמּוּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַלָּמֶד וְהוּא שִׁמּוּשׁ הַמּוֹרֶה עַל ע
עִנְיַן שֶׁל אוֹ קִנְיַן מַה כְּמוֹ וַאֲמַרְתֶּם ל
לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב ראשית לב לַיְיָ הָאָרֶץ ומ
וּמְלוֹאָהּ תהלים כד וְכֵן כָּל מִזְמוֹר לה
לְדָוִד תהלים ג וְדוֹמֵיהוּ וְכֵן כְּשֶׁיִּסָּמְכוּ מ
מִלּוֹת לוֹ וְלָךְ וְלִי וְלָהֶם וְכוּלֵי אֶל מ
מִלַּת יֵשׁ אוֹ אֲשֶׁר כְּמוֹ יֵשׁ לִי רַב יֵשׁ ל
לָנוּ אַב וָזָקֵן ראשית לב מד וְכֵן וְכָל אֲשֶׁר
לוֹ נָתַן בְּיָדוֹ ראשית לט כָּל אֲשֶׁר אַתָּה
רוֹאֶה לִי הוּא ראשית לא יְהִי לְךָ אֲשֶׁר
לָךְ ראשית לג וְדוֹמֵיהֶם וְנִמְצֵאת לָמֶד מ
מְשַׁמֶּשֶׁת בִּמְקוֹם בִּשְׁבִיל כְּמוֹ וְאָמַר פ
פַּרְעֹה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שמות יג אִמְרִי לִי
אָחִי הוּא ראשי כ וְדוֹמֵיהֶם מְעַטִּים לָכֵן אֵין
לְהָבִיא מֵהֶם רְאָיָה׃ הַשִּׁמּוּשׁ יב

הַשִּׁמּוּשׁ הַבֵּית הַמּוֹרֶה עַל עִנְיַן עִם וְנִקְרָאת בֵּית הָעֵזֶר
לְפִי שֶׁבְּעֶזְרוֹ וּבְאֶמְצָעִיתוֹ תְּשַׁלֵּם הַפְּעוּלָּה הַחִיא כְּמוֹ בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי ראשית מח

OFFICIVM VNDECIMVM.

SEcundum officium quod habet lamed est quod significat rem alicuius aut possessionem aliquam: ut, Et dicetis, serui tui Iacob: Genesis 32. Domini est terra & plenitudo eius: Psalmo 24. Sic om̄is psalmus Dauidis: Psal. tertio & similia eius. Et item quando construuntur dictiones ei, tibi, mihi, eis, &c̄. cum dictione est, uel quod: ut, Est mihi multum: Est nobis pater senex: Genesis 32. & 44. Sic: Et omne quod ei dedit in manum suam: Gen. 39. Omne quod tu uides meum est: Genesis trigesimoprimo, Erit tibi quod tuum est: Gen. trigesimo tertio, & similia. Inuenitur etiam Lamed seruire pro propter: ut, Et dixit Pharao propter filios Iisraël: Exodi decimotertio: Loquere pro me, frater meus est: Genesis uigesimo, & similia pauca, quæ non necesse est hic adducere.

OFFICIVM DVODECIMVM.

Cum, præpositio.

OFficium Beth est quod significat ferè idē qđ cū, uocat̄ q̄ꝫ Beth subsidij, eo qđ subsidio suo & īteruētione pficiat̄ actio ipa: ut, In gladio meo & i arcu meo: Ge. 49.

quod

שֶׁהוּא בְּמוֹ עִם הַרְבִּי וְעִם קַשְׁתִּי וְבֵן בא בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חַיִל תלים ס רוצה לומר בְּעֵזֶר הָאֱלֹהִים וּנְקוּדָתָהּ אֲבָאֵר אַחַר כַּךְ עִם נְקוּדַת הַבַּת וְהַלַּמֵד כִּי דִין אֶחָד לִשְׁלָשְׁתָּם בִּנְקוּדָתָם ׃ הַשִּׁמּוּשׁ יג״

שִׁמּוּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַבֵּית וְהוּא שׁ שִׁמּוּשׁ הַמּוֹרֶה עַל עִנְיַן תּוֹךְ אוֹ קֶרֶב וְעַל כֵּן קָרְאוּ לוֹ בֵּית הַכְּלִי בְּבֵית שֶׁל בַּבַּיִת וּבַשָּׂדֶה ראשית לט וב וּבָעֵצִים וּבָאֲבָנִים שמות ז׳ ורומיהם ׃

וְנִרְאֶה לִי שֶׁיֵּשׁ עוֹד שִׁמּוּשׁ מְיוּחָד לַבֵּית וְהוּא הַשִּׁמּוּשׁ הַמּוֹרֶה עַל הַרְבוּק אוֹ הַנְּגִיעָה בְּמוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ ר ראשית ב׳ הַנּוֹגֵעַ בָּהָר שמות י״ט וְהַמְּתִי לָמָה לֹא דִבְּרוּ הַמְדַקְדְּקִים מִזֶּה הַשִּׁמּוּשׁ דָּבָר בְּכָל הַסְּפָרִים אֲשֶׁר רָאִיתִי אָנִי ׃ גַּם נִמְצָאִים שִׁמּוּשִׁים אֲחֵרִים לְשֶׁבַע הָאוֹתִי׳ הַנִּזְכָּרוֹת אָמְנָם אֵלוּ יג״ שִׁמּוּשִׁים אֲשֶׁר ב בְּתַבְתִּי הֵם הָעִקָּר וְהַשִּׁמּוּשִׁים הָאֲחֵרִים טְפֵלִים לָהֶם וּבְטֵלִים בְּמִעוּטָם ׃ וְהִנְנִי אֲבָאֵר נְקוּדוֹת אוֹתִי׳ כָּלֵב הַנִּזְכָּרִים יַחַד ב בִּכְלַל אֶחָד כִּי נִקּוּד אֶחָד לִשְׁלָשְׁתָּם ׃ רע

quod idem est ac, Cum gladio meo & cũ cum arcu meo. *Sic*:In deo faciemus uirtu/tem: Psal.60. Vult dicere,cum auxilio dei. Pũctationem eius declarabo postea cum pũctatione Caph & Lamed: nam idem iudicium est tribus ipsis in punctatione.

OFFICIVM TREDECIMVM.

ALterum officium Beth est quod si/gnificat intra uel medium: & ob id uocant ipsum Beth instrumẽti,ut est Beth huius: In domo & in agro: Gen.39.Et in li/gnis atque in lapidibus: Exod.7. Et similia eorũ. Videt̃ proinde mihi quod sit adhuc officiũ propriũ ipsi Beth, nempe quod si/nificet adhæsionẽ quandã & accessum:ut, Et adhærebit cũ uxore sua:Gen.2. Accedẽs in montẽ:Exod.19.Miror aũt cur Grãmatici nullã mẽtionem fecerint de hoc officio in om̃ibus libris quos saltẽ ego uidi.Inueni unt̃ etiã septẽ memoratæ literæ habere & alia officia,uerũ hæc 13.ministeria,q̃ descri/psi,sunt quasi fundamentũ ad qđ alia offi/cia reduci possunt,et in modico differũt ab eis.Nũc itaq; declarabo pũctatiões memoratarũ literarũ Kaleb simul cũ una regula: nam habent oẽs tres unũ puctandi modũ.

Scias

פֶּרֶק שִׁמּוּשִׁים

דַּע כִּי נְקוּדָתָם הָעַצְמִית הוּא הַשְּׁוָא כְּמוֹ
בְּדָבָר לְדָבָר בְּדָבָר וַאֲפִילוּ עַל אהחע כ
כְּמוֹ כְּאִישׁ לְאִישׁ בְּאִישׁ וְאִם יָבֹא אח
אַחֲרֵיהֶם אוֹת שְׁוָאִית הֵם בְּחִירֶק כְּמוֹ כר
כִּרְאוּבֵן לִרְאוּבֵן בִּרְאוּבֵן : אֲבָל כש
כְּשֶׁתָּבֹאנָה עַל יוֹד שְׁוָאִית תָּנוּחַ הַיוֹד כ
כְּמוֹ בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַיִם וְכֵן עִם הָוָיו כ
כְּמוֹ לֵוִי וִיהוּדָה וְרוֹמֵיהֶם וְאִם תָּבֹאנָה ע
עַל אהחע הַנְּקוּדוֹת בַּחֲטַף פַּתָּח יִהְיוּ גַּם
הֵם בְּפַתָּח כְּמוֹ בַּעֲבָרִים כַּעֲבָרִים לַעֲבָרִים
וְאִם יִהְיוּ אהחע בַּחֲטַף סֶגּוֹל יִהְיוּ הֵם ב
בְּסֶגּוֹל כְּמוֹ וֶאֱוִילִים לֶאֱוִיל : אֲבָל עַל
לְשׁוֹן אֱלָהוּת הֵם בְּצֵרֵי כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי ב
בְּשִׁמּוּשׁ ו׳ : וְהִנֵּה יֵשׁ דִּין אַחֵר לא
לְאוֹתִיּוֹת כלב כַּאֲשֶׁר יָבֹאוּ עַל הֵא היד
הַיְדִיעָה הָעֵרֶךְ אָז הַהֵא וְהוּטְלָה תְּנוּעָתָהּ
עַל אוֹתִיּוֹת כל״ב אֲשֶׁר לְפָנֶיהָ וְהַמָּשָׁל כ
כַּבַּיִת לַבַּיִת בַּבַּיִת הָרָאוּי כְּהַבַּיִת לְהַבַּיִת
בְּהַבַּיִת כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא יְיָ בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ
תְּהִלִּים וַיַּבְדִּילֵם אֲמַצְיָהוּ לְהַגְּדוּד דִּבְרֵי ה
הַיָּמִים וְרוֹמֵיהֶם מְעַטִּים וְהֵם זָרִים :

והנה

Scias igitur quod punctus earum genui/nus est scheua:ut,In uerbo, uerbo, ut uer/bum. Sic etiam cum gutturalibus:ut,Sicut uir,uiro, in uiro. Quod si uenerit post eas litera scheuata , habent hirec:ut, sicut Ru/ben,ipsi Ruben,in Ruben. Quando uero ueniunt ad Iod scheuatum,quiescit Iod:ut, In Iehuda, & in Ierusalem. Idem contingit cum uau:ut, Leui & Iuda,& similia. Si au/tem superuenerint literis gutturalibus pun ctatis cum hatephpathah habebũt & ipsæ pathah:ut,In seruis,ut serui,seruis. Quod si gutturales habuerint Hatephsægol, ha/bebunt & istæ sægol: ut, & stulti, stulto. Sed iuxta uocem deitatis habent Zere, ut scripsi in officio sexto. Et nota quod unum iudicium est literis kaleb quando ueniunt iuxta He haiedia : absconditur enim tunc He & transfertur motio eius ad literas Ca/leb præcedentes : Exemplum : Quasi ipsa domus , ad ipsam domum, in ipsa domo: digna quæ sic scriberentur: ut ipsa domus, &c̃. quemadmodum inuenitur : Domine in cœlis ipsis misericordia tua:In Psal.Et di uisit eos Amasias in cuncum. 2. Paralip. 25. & similia pauca quæq; extranea sunt.

Et

וְהִנֵּה כָּל דִּינֵי הַנְּקוּדוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהֵא הַיְ
הַיְּדִיעָה כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי בְּשִׁמּוּשׁ הָרְבִיעִי
הֵם כּוֹלְלִים גַּם כֵּן אוֹתִיּוֹת כֹּלֵב כַּאֲשֶׁר יָ
יָבֹאוּ לִידִיעָה וְאֵין צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ אָמְנָם
אוֹתִיּוֹת כֹּ״לֵב הַמְשַׁמְּשִׁים בַּמָּקוֹר יֵשׁ לָ
לָהֶם דִּינִים וְהוֹרָאוֹת מְיוּחָדִים וּכְבָר בֵּא
בֵּאַרְתִּים בְּסֵפֶר הַבָּחוּר בְּמַאֲמַר א׳ בְּעִקָּר ו׳:

נשלם פרק השמושים :

Errata Hebraica.

Can.1.linea 32. וּבִשְׂפָתַיִם Can.2.li.23. לָבֵן pro לָכֶם Can.3.li.21. תק״ג pro תק Can.4. li.114. בְּפַרְעֹה & linea 115. בְּמַקְלִי & li.117. כְּפִיתִים Can.8. li.54. שֶׁלְּפָנֶיךָ Can.10. li. 43. שֶׁנֶּאֱמַר Can.11.li.28. יָמֻת לָמוּת

Et ecce omnes conditiones, quas habet he haiediah de quibus ſcripſi in officio quar/to, ſunt hoc modo communes literis Ca/leb quando ueniunt cum demonſtratione ſeu notificatione, nec opus eſt diu hic mo/rari. Cæterum quando literæ kaleb ſeruiũt infinitiuo, habent conditiones & ſignifica/tiones proprias, quas iam explicaui in li/bro electo, oratione prima, elemento .6.

FINIT CAPITVLVM OFFICIORVM.

ERRATA LATINA.

Can.1.linea 2. atq; quintuplici.
Cant.4. li.96. Artator: & li.145. eiuſdem, ut fragmenta.
Cant.13.li.34. perdidit pro traduxit.
Specie 1.li.8. Galliæ.

BASILEAE APVD IO. FROBENIVM, AN. M. D XXVII.

BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA